

ЛИК

ФЕВРУАРИ 2024

ДЕЧКО УЗУНОВ

ПРЕЗ ОБЕКТИВА НА ВРЕМЕТО

9 770324 044004

LIK@BTA.BG

ИЗДАНИЕ НА БТА ЗА ЛИТЕРАТУРА, ИЗКУСТВО И КУЛТУРА, ГОДИНА LIX

WWW.BTA.BG

Дечко Узунов през обектива на Времето

СЪДЪРЖАНИЕ

- 4. Образът на Дечко Узунов, Агелина Филева
- 14. Натрупванията, без които не можем, Пламен В. Петров
- 28. Дечко Узунов през 1979 година: Изкуството се създава в тишина и в тишината трябва да се гледа
- 32. Дечко Узунов в архива на БТА

ОКТОМВРИ

НОЕМВРИ

ДЕКЕМВРИ

ЯНУАРИ

Литература Изкуство Култура

ЛИК

ТЕМАТИЧНО ИЗДАНИЕ - ФЕВРУАРИ 2024

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ТЕЛЕГРАФНА АГЕНЦИЯ

ГЕНЕРАЛЕН ДИРЕКТОР:
Кирил Вълчев

В БРОЯ СА ИЗПОЛЗВАНИ
СНИМКИ ОТ:
архив на Пресфото БТА,
pressphoto@bta.bg

ISSN 0324-0444

ГЛАВЕН РЕДАКТОР:
Георги Лозанов

ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР:
Яница Христова

МЛАДШИ РЕДАКТОР:
Ренета Георгиева

КОРЕКТОР:
Лиляна Николова

ИЗОБРАЖЕНИЯ НА КОРИЦА:
На гости в дома на художника
Дечко Узунов на 4 април 1969 г.
Фотограф: Божидар Тодоров / БТА архив

ХУДОЖНИК НА КОРИЦА:
Симона Колева

ДИЗАЙН И ПРЕДПЕЧАТ:
Маряна Шадрина

КОНТАКТИ:
Българска телеграфна
агенция
1124 София,
бул. "Цариградско шосе" 49

РЕКЛАМА: marketing@bta.bg
02 926 2296

Георги Лозанов, главен редактор на списание ЛИК

Уважаеми читатели,

Списание ЛИК навлезе в третия период от своето развитие. Първият беше, както си спомнят живелите през комунизма, с-поглед-навън – през „информационната завеса“ към западната култура. И успяваше да представи актуалните процеси в нея на просветения български читател с качествени преводни текстове въпреки всички идеологически препятствия. Тогава се създаде митологията на списанието. Вторият период, след Десети ноември, беше с-поглед-навътре – към актуалните процеси в българската култура, когато списанието с разбиране и вкус коментираше промяната ѝ и интегрирането ѝ към демократичния свят.

Третият период е с-поглед-назад – към постиженията на националния дух, потвърдени от времето и останали в колективната памет, а нерядко и несправедливо пренебрегвани от нея. Благодарение на внушителния архив на БТА в тематични броеве с месечна периодичност списанието от 2022 година възкресява и включва в диалога между поколенията значими за културата ни събития, личности и личности-събития.

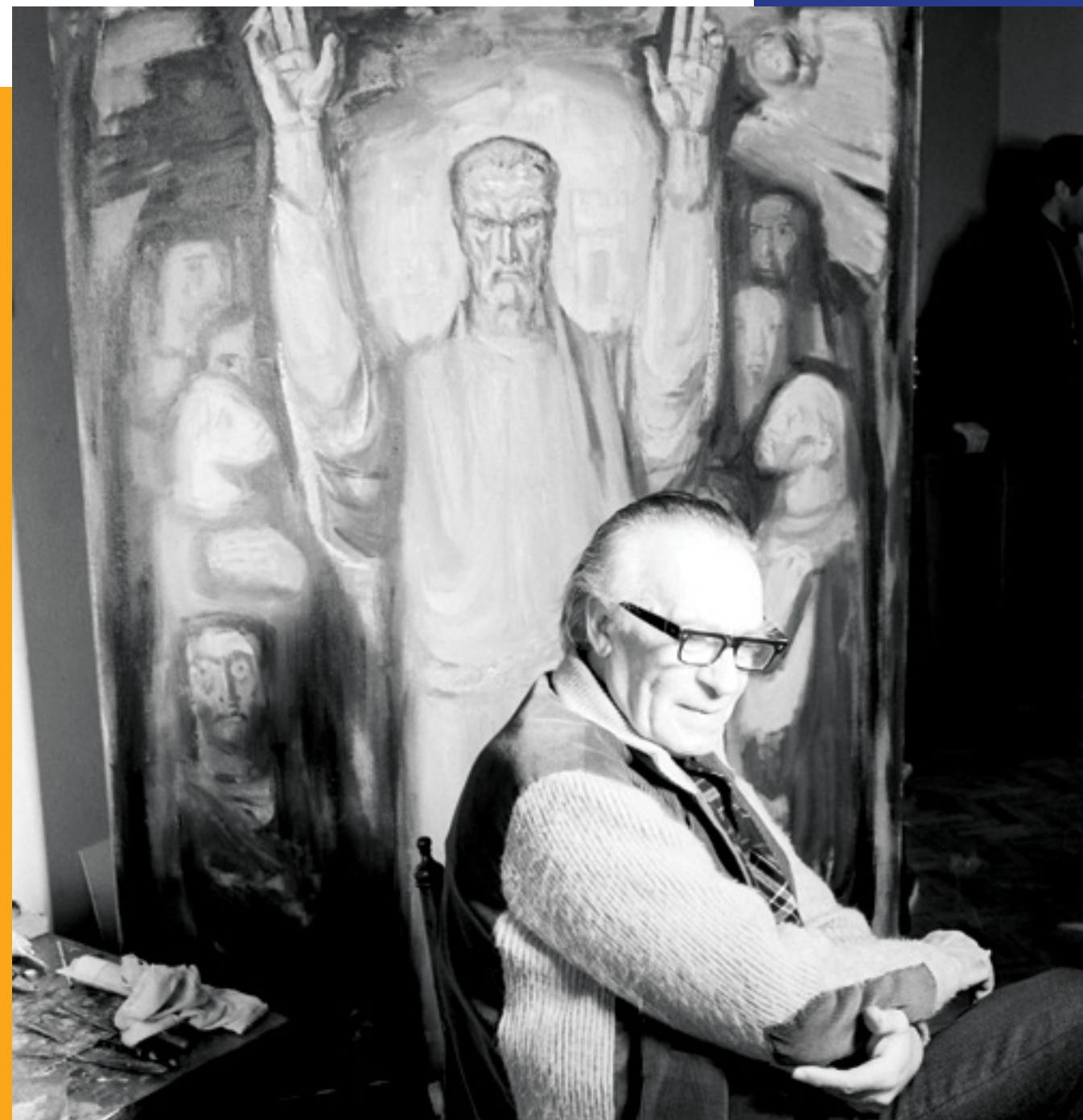
Личностите-събития не просто покоряват върхове в собственото си творчество, но и задават мисловни и поведенчески модели, превръщат се в „открит урок“ за другите. Такива са Алеко Константинов, Сирак Скитник, Константин Павлов... пред които списанието широко отвори хартиените си врати. Сега – по повод 125 години от рождението

му, на ред е Дечко Узунов, както приживе го наричаха, но не свойски, а с почит и признателност. Неговият урок е, че големия талант, особено ако е подплатен с богата култура и човешка порядъчност, е по-силен от всяка конюнктурна. Един млад художник във времената, когато подобни въпроси звучат заплашително, го питал как така преди Девети септември е ходил при цар Борис, а после ходи при Тодор Живков. И той с присъщата си ирония му отговорил: там не се ходи, а те канят и ако ще поканят някого, ще е Дечко Узунов, а не тебе. С други думи, не властта е победила таланта му, а талантят властта, но първо трябва да си доказал, че го имаши.

Бай Дечко, разбира се, не е дисидент. Въпреки че на моменти е бил преследван от ДС и без сам да се съпротивява, е имал симпатии към проявите на съпротивата – като Пражката пролет, не е бил лишен от нищо – заемал е всички високи пост-

ове в своята сфера и е получил всички високи награди на „народната република“. Направил е избор (впрочем неведнъж е бил упрекван за него) – вместо да излезе в „исторически антракт“, да продължи да защитава с изкуството и присъствието си ценностите, с които е бил възпитан в Третото българско царство, и след идването на комунистите. Това е компромис в полза на радостта от живота, независимо че минава в комунистическия лагер. Когато на човек му е отнета свободата, трябва ли да се откаже и от красотата? Дечко Узунов казва: „Без изкуството животът ще бъде равен, празен, без красота, без възторзи, обеднен живот.“ Той е светъл човек, от платната му също струи светлина и в дългия си път през годините рисува над 13 000 образа – мимолетни бягства от лагера, отблясъци на свобода.

София, 4 април 1969 г. На гости в дома на професор Дечко Узунов.
Снимка: Божидар Тодоров

Образът на Дечко Узунов

Аделина Филева

Аделина Филева е родена в София през 1959 г. Дипломира се в специалност „Изкуствознание“ при Национална художествена академия в София, а от 1995 г. става част от екипа на Софийската градска художествена галерия. Десет години по-късно поема управлението като директор на галерията. През 2006 г. със съдействието на общината възстановява галерия „Васка Емануилова“, която днес е важно средище за българска скулптура и съвременно изкуство. От 2016 г. и галерия „Дечко Узунов“ става филиал на СГХГ. Галерия, която има също своята специфична творческа програма.

Като историк на изкуството и уредник експозиция в галерията проучва различни проблеми от историята и съвременното развитие на българското изкуство. Съдейства на отделни творци, наследници на художници и изкуствоведи за реализацията, аранжирането, научното документирание и откриване на

ретроспективни или самостоятелни изложби от България и чужбина.

От 1996 г. двадесет и пет години преподава история на изкуството в Театрален колеж „Любен Гройс“-София, на студенти от специалността актьорско майсторство. Участва е в симпозиуми и работни ателиета на ЮНЕСКО по проблемите за опазване паметниците на културата, в международни конференции по проблемите на „Музейни комуникации – нови медийни стратегии“-Венеция и Мадрид. Куратор на българското представяне на биеналето в Пекин, Китай – Проект с участието на художниците Асадур Маркаров, Валери Чакалов и Греди Асса, 2005-а, а 2019 г. е председател на жури за конкурса за участие на България във Венецианското биенале.

Има публикации по проблеми на изкуството и културата във в. „Култура“, в. „Литературен форум“, в. „Демокрация“, сп.

„Ек“, сп. „Тема“, в. „Труд“, в. „Монитор“ и др. Член е на редколегията на „Арт Труд“ – седмично издание за литература, изкуство и култура на вестник „Труд“. Сценарист е и на филми за художниците Иван Ангелов, Стоян Венев, Никола Маринов, Никола Ганушев, Атанас Михов на БНТ. Автор е на десетки статии и студии за Дечко Узунов, Александър Добринов, Николай Ростовцев и др.

През годините Аделина Филева е отличавана с наградите „Златно перо“ за принос към изкуството и културата на България (2012), „Златен век – печат“, „Симеон Велики“ и грамота на Министерството на културата (2015), „Златен век – огъраше“ и грамота на Министерството на културата (2019), както и с Почетен знак на Столичната община за принос в изкуството и културата. А през 2012, 2017 и 2023 г. екипът на СГХГ, част от който е и Филева, получава Наградата на София за визуални изкуства.

Автопортрет, началото на 80-те години на XX век
Ателие-галерия „Дечко Узунов“

Роден в края на XIX век, животът и творчеството на Дечко Узунов ще преминат през почти целия XX век. Едва ли ще се намерят малцина, които да не знаят името му и конкретни негови творби. Творби, които отдавна са в музеите и които днес наричаме класика. Вложил в живота си толкова много динамизъм, колкото и в творчеството си, художникът винаги е бил обект на интерес от страна на критиката, журналистите, колегите си и широката публика.

Известен като портретист, изявил се като майстор на монументалните изкуства, ценен за своите композиции, пейзажи, натюрморти и голи тела, желан като илюстратор и сценограф, той е и интересният професор, приятният събеседник, авторитетният и вещ колега. Същевременно е търсен за не една об-

щественна задача или пост, който му е възлаган – ректор на Националната художествена академия, председател на Съюза на гжужествата на художниците в България в края на 30-те години и на Съюза на българските художници в средата на 60-те, директор на Националната художествена галерия в края на 50-те, участник в не една комисия, член и председател на АИАР (Международна асоциация за пластични изкуства), член на Европейската академия за наука, изкуство и литература, почетен член и академик на не една художествена академия. Заедно с това и множество награди – български и международни, получени от най-различни конкурси, институции, гържави. Съдба, която сякаш от първото му участие в изложба през 1925-а до смъртта му през 1986 г. е окръжена от успеха.

Високата му фигура и стройната осанка винаги са забелязвани. Елегантното му облекло е пратило впечатление и често е контрастирало особено в по-късните години на фона на

заобикалящите го. Артистичните маниери, специфичното чувство за хумор, толерантността и лекотата при общуване, осведомеността му, неговата пластична култура и способността да оценява достоинства на други художници, твърде отдалечени от собствения му възглед, подтикват мнозина да търсят отново и отново неговата близост.

Доживял до патриаршеска възраст, Дечко Узунов никога не е причисляван към трагичните образи на българската култура. Много малко са творците като него, за които представата изглежда така единна, така цялостна. За Дечко Узунов не се е водила полемика, не е потъвал в забрава, а високата оценка сякаш никога не е била отрицателна, не се е снижавала.

Истината за човека и твореца се съдържа в неговата биография и в творчеството, а източниците за това опознаване са архивите, библиотеките, кореспонденцията, личните бележки, спомените на негови съвременници, картините. Навлезем ли в тях, изведнъж излизат неподозирани документи, неочаквани факти, които разкриват един скрит пласт под повърхността на външния, видим, уж познат образ. Позволяват ни да разберем по-добре неговия живот, както и създаденото от него изкуство. Изкуство, което радва, възхищава, учудва, а понякога гразни и възмущава. Но това са творби, които в по-голямата си част са отговаряли на творческите и на душевните потребности на автора.

Автопортрет, 1922/1923 г.
Ателие-галерия „Дечко Узунув“

Между художниците, утвърдили се като величини в българското изкуство в периода между двете световни войни, е и Дечко Узунув. Той принадлежи към това поколение творци и интелектуалци, които за краткото време между 20-те и 40-те години успяват да разкрепостят и да европеизират националната култура, давайки ѝ нови естетически и духовни висоти. Поколение, за което няма „ниско“ и „високо“ в изкуството. Всичко е важно – от проектите за детски играчки, керамика, мебели, килими през оформянето на книги, списания,

покани, украсата и декорите за карнавали и балове до рисунките, акварелите, маслените платна и монументалните творби. Тяхната активност, постоянната пълноценност във всички посоки, всекидневната устойчивост, творческата дисциплина, обширните знания създават и оформят критерии, на които в повечето случаи е трудно да се отговори. Поколение, което носи в себе си овладяност, мяра, способност да разпознава актуалното, да вижда в утрешния ден.

Негови съмишленици и приятели са писатели, художници,

музиканти, журналисти, театрални – Николай Лилюев, Елисавета Багряна, Йордан Стубел, Сирак Скитник, Чавдар Мутафов, Иван Пенков, Пенчо Георгиев, Илия Бешков, Стефан Иванов, Иван Лазаров, Тодор Генев, Никола Маринов, Бенчо Обрешков, Васил Захариев, Любомир Пипков, Филип Кутев, и кои ли още не от онези български творци, които остават завинаги духовен елит на нацията.

Самият той е спечелил известност като личност, но израснала върху славата му на художник. В служба на този успех Дечко Узунув през всичките години е поставил талант, въображение, работоспособност, богата култура и темперамент. Но това не стига, за да си обясним съдбата на човека и твореца. Върху тази основа оставят своите следи и събитията. Събития, на които личността може да въздейства, и такива, които не зависят от отделния човек, както Втората световна война и промените, настъпили в България. Промени, които разсичат живота, откриват дълбоки пукнатини в обществото. Промени, които довеждат до смяна на възложителите в изкуството, смяна на критериите, естетиката и публиката.

Всяка власт си присвоява таланта и блясъка на този талант, но през този исторически период властта в България се стреми да вкара и твореца в своите норми.

Известността, може би търсена и желана от художника преди средата на 40-те години, сигурно му е била в тежест след това. Защото тази известност трябва да бъде използвана, употребена. От такива личности се иска подкрепа на режима. Отговорът трябва да бъде недвусмислен – „да“ или „не“. Такъв избор по това време означава да

избереш живота или смъртта. А в живота на новата власт от такива личности се търси обяснение за миналото, разкаяние, мълчание и ако е възможно, сътрудничество.

Дечко Узунув е следвал в Германия, членувал е в Ротари клуб, поддържал е връзка със западни дипломати, с български и чужди художници, които властта не одобрява, отказал е да подпише декларацията на Съюза на художниците в България, в която се иска смъртта на Никола Петков. Това е достатъчно, за да бъде наблюдаван отблизо, да му се открие досие, да се знае всяко негово изказване, действие пред студенти, колеги, на обществени места и дори в семейството. Дванадесет години всекидневно властта ще бди, ще следи всяка негова дума, всяко движение. През този период се променя не само изкуството на художника, обвързано със задължителната нормативна естетика на соцреализма, но и речта му. Този говор в обсъждания, статии и интервюта става двусмислен. Истината се крие между редовете. Художникът се самоконтролира. Досието му е закрито през 1960 г. със становище, „че от него сътрудник не става“. И ако са били прекратени подслушването и доносите, то когато поведението му като председател на СБХ се оказва прекалено толерантно и свободомислещо за действителността, той е освободен от поста, но не чрез критика на дейността му, а чрез кампания в печата, критикуваща изкуството, което той представя на юбилейната си изложба през 1969 г.

Същевременно от творци и личности като него се иска да са в ролята на добри и талантливи граждани. От тях властта изисква постоянно участие в определени форуми. Търсят

се мнения и оценки от всякакъв вид – от професионалното до абсурдното. От тях се очаква да реагират бързо, да минават от изключително важни проблеми към банални неща.

Тази известност в по-късните години и особено след смъртта му постепенно премества ударението от творчеството му към светското, към случките, превърнали се в анекдоти. По-малко или повече дообогатявани от всеки разказвач, желаещ да покаже своята близост с твореца. Популярността, известността се е превърнала в една своеобразна митологизация, създаваща илюзията, че Дечко Узунув е познат, че всичко е леко и лесно при него, че винаги е успявал във всяка ситуация.

Това не омаловажава ролята на твореца, а ни напомня колко многостранна може да е тя, как може да бъде използвана известността. Както и че ползата от нея винаги може да бъде поставена под контрол. Дечко Узунув сигурно е бил измъчван не само от промяната на историческите събития. Измъчвали са го съмнения, че те може да го изтласкат от онова, което е неговият естествен път. Онзи път, който съдбата с щедра ръка му е посочила – изкуството.

Картините всъщност са другата част от биографията – духовната. Картини, които в хода на творческите решения във времето рядко предлагат ясна последователност, възможност за вкарване в един или друг „изъм“ и често е трудно да се определи кое точно е водещо. В изкуството на Дечко Узунув винаги текат няколко успоредни линии на творческо търсене, на опити в идеи, форми, техники, багри, композиции.

Тази свобода на творческо движение Дечко Узунув постоянно

ще показва, но тя има и своята основа. Възпитаник не само на Художествената академия в София, но и на Художествената академия в Мюнхен, посетил Париж, Венеция, Белград, Атина, Букурещ, Мексико, Москва, Пекин... като участник в изложби или с определени творчески задачи той е общувал отблизо с европейското и световното изкуство. И съвсем естествено е да съвмести тези светове в произведенията си, носещи за българската действителност една особена изисканост, интелектуалност и майсторство.

Навялял в художествения живот през втората половина на 20-те години, Дечко Узунув извявява и разгръща своя талант през 30-те години. Неговото творчество през десетилетието преди Втората световна война е свързано, от една страна, със стремежа за преодоляване на изостаналостта на българската живопис и присъединяването ѝ към световните и европейските процеси, а, от друга, чрез Дружеството „Родно изкуство“ и неговата проблематика художникът е обвързан с националната насоченост като стилистика и тематика. Тези две линии се извявяват самостоятелно или се преплитат в част от неговите произведения. И ако преди средата на 40-те години Дечко Узунув и неговото поколение извеждат и доближават чрез своето творчество българското изкуство до европейското, то през 60-те години, когато българското изкуство започва своето завръщане към естествения си път на развитие, това поколение отново ще върне силата на живописиста. На тяхната пластична култура ще се опрат младите художници, навлизащи в художествения живот през тези години.

Повече от шест десетилетия

Дечко Узунов ще се движи към своето изкуство. От символизма, сецесиона, експресионизма и неокласиката през академизираната формула на соцреализма до пространствената чистота, синтетизма на монументалния език и абстрактния израз. Ще борава с богата и разнообразна фактура, широка гама от изискани колоритни хармонии със засилване на тоновете или чрез постепенно избистряне и просветляване с точно намерените акценти. Ще променя своя изказ сякаш за да ни внуши, че за всяка мисъл има пластичен еквивалент. Ще мине през своите колебания, съмнения, успехи, а неуспехите ще са малко в това огромно творчество. Години наред ще ни разкрива по своя личен начин природата, хората, предметите, историята.

В своя творчески път художникът е упрекван, че малко работи, в по-късните години, че е много плодовит, че е прахосник на таланта, че изкуството е за него забава. Но по-добре ли би било, ако беше безплоден, скучен, скъперник, или не беше успял да развие своя талант.

Укоряван е и за бързината и лекотата, с които борава с четките, за уловения мигновено мотив или образ. Но преди бързината на четката е бързината на образното мислене. Художникът обмисля творбите си много повече, отколкото може да се предположи. Рисувайки, Дечко Узунов е размислял и неговите творби сякаш са зрими пулсации на мисли и преживявания. Безкрайни размисления, потопили в себе си твореца, който постоянно по различен начин е откривал обкръжаващия го свят. Дечко Узунов е рисувал така, както е виждал и възприемал образите, а ги е виждал винаги като живописец. Неговите очи са били така въз-

приемчиви към тези хармонии, към богатството и великолеπιето на цвета, че често постига впечатления за монохромност на живописца посредством тънки съчетания на близки по цвят тонове, а в монохромните произведения благодарение на уелото съблюдаване и подчертаване на тоналните отношения предава усещания за цвят.

Често изследователите казват, че характерът и темпераментът на художника се отразяват в творчеството му и разкриват неговите черти. Творбите на Дечко Узунов може да събуждат възторг, да ни смаяват, безпокоят или утешават, но независимо какви чувства извикват, те са широки и свободни. Формата не приковава духа им. Неговите природни, човешки, абстрактни образи сякаш винаги са по-великодушни, отколкото са в действителност. Художникът ги надарява с това качество и ги превръща в символи на хубост, храброст, мъдрост, мощ, обич – такива, каквито всъщност обичаме да си ги представяме. А това се е случило тъкмо защото Дечко Узунов е вложил себе си в

творбите, обрисувал е света по свой образ и подобие.

Не само в живота, но и в изкуството Дечко Узунов е при тежавал своята свобода, тази свобода, която всеки би могъл да има без парадирание и шум, без ненужни декларации и насилие. Свобода, за която са необходими само търпение, непрекъснат труд, самоуважение и уважение към другите. И ако днес Дечко Узунов е един от митовете, то това се дължи не само на неговия талант, а и на отношението му към ценностите в живота и изкуството. За него всичко друго „на този свят е преходно“. Свободният му артистичен дух, инстинктът за индивидуално творчество през годините се оказват по-силни от нормативната естетика, „добронамерената“ критика, от житейските конфликти, нещастията и мъката. Той не само ще запази и ще възроди своето изкуство, но ще съумее да предаде тази творческа свобода и на следващите поколения, на своите студенти, минали през ателието му в Художествената академия. Ще ги закриля със своя езоповски език

Автопортрет със светци, 1981 г. Ателие-галерия „Дечко Узунов“

при различните обсъждания на техните изяви, ще им отваря пътя към голямото изкуство. Творческите проблеми на младите ще са и неговите проблеми, които ще решава. Физическото му дълголетие, остаряването няма да спрат неговото творческо движение. От творческата подвижност, интуицията и развитието на таланта му печели българското изкуство, а за човека и твореца през годините остава самотата, която не е видна в живота му на пръв поглед, но все по-осезаемо се усеща в късните му творби. Той отдавна е загубил своите съвременници – приятели и колеги, с които са свързани младите му години, следването в София и Мюнхен, споделените първи вълнения, изяви, успехи и награди.

Оценките във вестници и списания, документите, спомените и неговите творби, когато се съберат цялостно, са достатъчни, за да разколебаят днес измамното едностранчиво схващане за лесното и лекото, което води живота и ръката на художника. Постепенно се оформя и излиза образът на интелигентния творец, уравновесил противоположностите. На темперамента си е противопоставил рационалното възглеждане, на бързата реакция – острия мисловен анализ, на емоцията – философията и ерудицията.

Тишината на ателието е естествена среда и състояние на художника, от които се раждат творбите. Състояние, в което образите звучат в душата и в мислите. Глас, който изважда наяве онова, което е известно само на него. Тук той се връща отново и отново към теми, образи, багри, които е подхващал, изоставял, обмислял, докато не ги е изчерпвал докрай. Тук Дечко Узунов ще се възглежда

и в своя образ. Художникът не ни е оставил поредица от портрети през годините, която би могла да бъде една цялостна, своеобразна автобиография. Като свидетелство за живота си той ни е оставил само няколко свои образа от началото и от края на творческия си път.

Първият автопортрет, който Дечко Узунов създава, е от началото на 20-те години. Художникът е изобразил себе си като самотен тъмен силует в средата на композицията, леко изместен вляво. Тялото е в три четвърти, а лицето е обърнато към нас. Различните посоки на движение създават усещането, че сякаш току-що е спрял своя път. Погледът, отправен някак като че ли встрани и малко покрай нас, създава впечатление за невидящия поглед, когато човек е потънал напълно в своите мисли. Бледото неподвижно лице като маска, очите, гледащи в една точка, издават напрегнатия бурен процес. В едва набелязаните стиснати устни долавяме мълчанието. Младият художник води своя вътрешен монолог пред неизвестността. Странният пейзаж е създаден от фантазията му – някакъв бряг, далечно море като преграда, недостижима планина и облаци, затулващи отчасти огромното небе. В него царят тайнственост, неопределеност, неопознана фигура сама със своето отражение в малката локва на фона на пустинния пейзаж, чието пространство ни се струва безкрайно, поражда чувство за крехката незащитеност на човека пред времето и съдбата. Този пейзаж тук се явява като метафора на атмосферата, в която живее изкуството, на пътя, неизвестен и дълъг, който творецът трябва да измине, за да достигне далечните като мираж проблясващи

бели върхове.

Безпокойството и вълнение, излъчвани от картината, са предизвикани от нейното композиционно построяване – преобладаването на широкото пространство, приглушения колорит, отсъствието на движение, извънвремения характер на пейзажа. Недописаността, матовостта, белите повехнали тонове с тънка нюансировка и заедно с това тяхната прозрачност привнасят в картината нотки на вътрешна тъга и печал, което дава повод за нееднозначната интерпретация на сюжета в духа на символизма.

Младият художник посредством умението да говори с недомлъвки се опитва да постигне скритото от обикновения поглед състояние на своята душа в унисон с природата. Да предаде непредаваемото – размисъл, колебание, страх, мечта.

Този автопортрет сякаш възплава не само неговите тревоги, а и проблемите на неговото поколение от началото на 20-те години. Поколение, което трябва да промени пътя на българското изкуство. Но това е и поколението, което е изработило в себе си способността за историческата рефлексия, т.е. всичко за самото себе си прекрасно е разбирало.

Появата на късните автопортрети е някак неочаквана след дългото прекъсване и невглеждане в себе си. Едва в началото на 80-те години възрастният, вече 80-годишен художник ще се върне към противоречията на своята душа, към своя образ. В много рисунки търпеливо ще го изучава, ще го наблюдава, без да се тревожи от деформацията на плътта, от бръчките, покрили лицето.

Поредицата автопортрети започва с творбата „Автопортрет със светци“, създадена

през 1981 г. В центъра на композицията Дечко Узунов е нарисувал своя образ, обвърнат фронтално. Той гържи с лявата си ръка своето платно, леко наклонено. Погледът е отправен отдолу нагоре към нас, сякаш художникът току-що е вдигнал очи, за да погледне своя модел. Но този поглед всъщност той е отправил към себе си – вътрешен, пронизителен, някак тежък. Лицето му е в състояние на тревога, напрежение, горчивина, болка и съмнение. Скритата зад платното дясна ръка не виждаме, но макар и неизобразена, ясно чувстваме, усещаме, че тя се движи, че в момента художникът твори – действие, което той е вършил цял живот.

Необичайното в композицията на този автопортрет са допълнителните два образа на светците, мъчениците и воините Георги и Димитър. Св. Георги, възседнал своя бял кон, поражавя с копие то си змея, изпълял върху платното на художника, а св. Димитър сякаш вече е извършил своето чудо – поражаването на безверника, и сега, седнал в тържествена спокойна поза, наблюдава подвига на св. Георги и творческото дело на Дечко Узунов.

Светците със своите облекла в червено, синьо и тъмнозлатиста охра се открояват на светлоохровия фон, обграждайки от двете страни художника. Между тях, облян в бял светлинен поток, идващ от горната част на творбата и разтварящ се в неговото платно, изплува образът му. Сияйната светлина сякаш се спуска от купола на храма, очертавайки лицето и характерните му черти, изградени чрез нюансите на бялото. Тялото се е обезплатило, загубило се е в светлината, косата се е разпиляла, превръщайки се в ореол. Охрово-червената арка над св. Георги

„Дон Кихот без Санчо Панса“, 1983 г.
Музей „Дом на хумора и сатирата“ – Габрово

се разпростира и над художника, ставайки черна, като образува сякаш нимб около него.

Като зографите в старите църкви Дечко Узунов е създал симетрично построена композиция, съчетана с принципа на повтаряне на отделни елементи в същата диспозиция – фронтално разположените лица и тела от кръста нагоре заедно с издигнатите и гържачи копия десници. Но като художник на XX век той добавя динамиката на своя образ, движението на св. Георги надясно, който сякаш премина-

ва зад него, противопоставени на статиката на св. Димитър, което придава на творбата своеобразен ритъм. Този ритъм той обогатява с допълнителната деликатна асиметрия и усещането за дълбочина посредством лекия отстъп на фигурите в пространството, обединяващата арка и общия абстрактен фон.

Близо един до друг трите образа създават усещането за участие в една сцена, върху една плоскост – стената на храма, но същевременно са в различни пространства, извършващи различни

действия. Така Дечко Узунов изгражда силно въздействаща композиция, в която са обединени няколко момента. От една страна, художникът е вътре в храма и в момента твори, но заедно с това е вписан между светците като образ на ктитор, търсещ тяхното покровителство и посредничество между земята и небето.

Присъствието на тези светци е така ясно подчертано, че бихме могли да си ги обясним не само като композиционен похват и съзнателно черпене от традицията от по-стари образци, но и с вложеното символично съдържание в тях. Неслучайно те заемат почетно място в българските и в балканските стенописи от Средновековието и Възраждането. Акцентът там се слага върху светците като олицетворение на силата, смелостта, закрилящи христолобовитото воинство. В платното на художника тяхната символика се обвързва с борбата срещу безверието и злото, концентрирана в битката със змея. Не само образите, но и цветовете – сините, червените, белите и охровите, чрез които те са живописвани, имат своята определена натовареност в християнския храм, преминали оттам в творбата на художника. Червеният е представата за земния цвят и пролятата кръв, за спасението и вярата. Синият цвят олицетворява небето и неговите тайни, но е и битието на светците. Светлата златна охра е знакът на божествена слава и светлина. Белият е откровеност и духовна чистота. Черният също има своята позиция тук. Освен символ на смъртта той е и цветът на незнанието, върху което се открояват познанието, просветленият разум и безсмъртието. Този цвят преминава в старите па-

метници като силует на архитектурните декори и по същия начин ще го вложи и Дечко Узунов в своята композиция. Така се е родил един автопортрет, който е отражение на знанията и богатата култура на художника, но е и отражение на неговите човешки мисли за видимото и невидимото, за земното и небесното, за това, което ще оставим след нас и какво ще бъде то. Художникът прекалено дълго е живял, видял е премного възвръщания на успеха, последвани от ново окончателно изоставяне. За него сега е важно дали бъдещето, далечното бъдеще ще потвърди успехите му. Дали ще изгържи изпитанието на времето неговото изкуство така, както са останали и до днес стенописите на майсторите зографи в храмовете?

Една година по-късно художникът създава творбата „Семеен портрет“. Тук композицията е пределно проста. На неутрален фон са изобразени мъж и жена – Дечко Узунов и неговата съпруга Олга, седящи срещу нас. Тя е подпряла с ръка главата си. Художникът съзнателно уедрява своята фигура, подчертавайки крехкостта на Олга. Те не общуват с докосване на ръцете или с поглед, а чрез телата си, пририснати един до друг. Две същества, съставляващи едно цяло, потопени в мълчание, стремящи се да бъдат заедно.

Лицата им са обвърнати в различни посоки – профил и фронтално, обозначавайки различни значения, степени на принадлежност и материалност – сила и нежност, старост и младост, художникът и неговата муза.

Очите на гледащата към нас Олга са отворени, неподвижни, без зеници, без насочен поглед. Лицето, потопено в мека сянка, едва набелязано, напомня японска маска. И ако все пак тя гледа

към нас, то погледът на широко отворените очи на Дечко Узунов е насочен навън. Ясно очертаният бял профил като античен мраморен релеф разтваря тъмнината, той сякаш я пронизва. Мисълта му е ясна и съсредоточена. Мисъл и поглед се съединяват някъде отвъд, преодолели пустотата, достигнали до измерения, които не можем да видим, защото тези мисъл и поглед ни се изплъзват, разкъсали обвивката на видимото.

Лицата и на двамата са дистанцирани от нас, но лицето на художника е още по-отдалечено, обвърнато навън в профил. Заедно със статичните тела те съществуват за нас, но принадлежат на едно друго пространство, което споделят само те двамата помежду си. Художникът е превърнал синьото и неговите нюанси в духовна субстанция, подчиняваща на себе си всички детайли. Това не е реалният предметен свят, това е преди всичко емоционалната същност на извършващото се. Този тъмен фон ги обгръща, изолтира ги от света, за да създаде едно плавно, жилаво единство. През тях тече енергия. Мъжът и жената, поддържащи се един друг, сякаш носят в себе си онова разбиране, за което не са нужни нито слова, нито вглеждане.

През 1983 г. Дечко Узунов сякаш се връща към създадения вече свой образ през 1981 г. Иконографията помежду им е много сходна. Същата поза, същият наклон на главата и движения на ръката, гържача платното. Но сега пространството се е съгъстило, образът на художника се е приближил плътно до нас и ние усещаме осезаемо неговите чувства и мисли. Променило се е и лицето. То изразява спокойната увереност на творец в своите сили, на майстор, знаещ

Автопортрет с Олга, 1982 г.
Софийска градска художествена галерия

своята цена. Същевременно на това лице лежи печатът на загадъчност и съкровено познание на тайните на живота. Той знае истините, отстоява своите възгледи, познава противоречията на обкръжаващия го свят, отразил се и в неговата лична съдба. Съсредоточаването се е засилило в очите, носа, устните и дълбоките бръчки около тях. Светлината в този автопортрет е важна, тя идва отпред от неясен източник, но същевременно се излъчва и от него като израз на вътрешно озарение. Ярко осветеното чело контрастира с хлътнолите, потъмнали в

сянка очи. Погледът сякаш е погаснал. Очите му са отправени към всички нас и в същото време към всеки поотделно. Накъдето и да отидем, тези очи ни следват и задържат нашия поглед. Бледността на лицето, безплътното на тялото, обединяващо се с косата, са особено видни на пламенеещия фон. Този фон сякаш е жив, той „внимава“, опитва се да го задържи още тук и сега, но бялата мъгла неумолимо напредва. Поглъща все по-голяма част от пространството и обряза му, приканва го към своите тайни и дълбини. Всеки миг ще го загубим, а неговите очи имат

какво още да ни кажат. Те сякаш излъчват мисълта на Ницше: „Когато надникнеш в бездната, бездната също наднича в теб.“

В този автопортрет животът протича в трите измерения – минало, настояще и бъдеще.

Художникът е преминал през превратностите и изпитанията на съдбата. Чувствителността, усетът, жизнената и творческата сила, заложили в него, са му позволили да поддържа баланса между живота и изкуството си, за да достигне до това познание, което е мъдростта, просветлението за света. В него сякаш е вложен законът на Вселената, поддържащ хармонията.

Според Андре Моруа „старостта започва от гения, в който гързостта е умряла“. И ако физическата старост е дошла при 80-годишния творец, то гързостта на душата, мисълта, таланта ги има. Той е готов за ново приключение, за нова лудост. Тази лудост и безумието, наречени живот и изкуство. Може би за това през годините на неговото творчество образът на Дон Кихот ще му е близък. Ще се обръща към този герой два пъти. В ранния образ на рицаря от края на 20-те Дечко Узунов изписва само озареното лице с блеснали очи и вятърна мелница в далечината, а в по-късния – от 60-те години, Дон Кихот отново ще е в близък план, но вече печален, изпълнил цялото пространство на композицията заедно със своя верен Росинант.

През 80-те години Дечко Узунов отново ще се обърне към Дон Кихот, но този път, за да нагари себе си с неговите черти. Художникът се е изобразил в цял ръст като ездач със своя кон. Държащ поводите с лявата ръка, той е пришпорил коня, който е вдигнал своя десен крак, готов да се от-

прави в желаната от него посока. С гясната си ръка Дечко Узунов сочи напред и нагоре. Лицето, погледът са отправени в същата посока. Плащът и косата леко се развяват от вятъра. Ясният силует, съсредоточената енергия, която оживява човека и неговия кон, напомнят скулптурна група от Ренесанса.

Много художници през различни епохи ще изобразяват Дон Кихот и често ще виждат припокриване на своя образ с идалгото от Ламанча. Всеки от тях ще поставя акцента на трагичното или комичното. Когато Дечко Узунов се обръща към Дон Кихот, надарявайки себе си с неговите качества, той засилва момента на светлото начало, отправяйки жест и очи към просторите и светлината. Образът на Дечко Узунов е по-скоро поетичен, изпълнен с личен патос в стремеж към свобода, светлина и надежда за обновление.

Дечко Узунов знае – както Дон Кихот и Санчо Панса, че само работещото, творещото въображение може да те изтръгне от примирението, пораждащо смърт. Той не е изобразил себе си сух и костелив върху мършава кранта. В него сякаш има сила и мощ, дошла от Санчо. Но образът съчетава черти и от двамата – идеалното с конкретното, мъдростта с трезвото и практичното, аристократичното с простодушното, чудното с обикновеното. Едно неразчленимо особено цяло, съвместило в себе си сякаш несъвместимото. Човекът и конят са в хармония, всичко е чудно, всичко е извън света и извън гребните страсти. Вгледан само напред към светлината, неговото лице сякаш е затворено за страничните съблазни и страхове. Така не

само в тази творба, а в целия си живот и творчество Дечко Узунов е обърнат към светлата и красива страна на живота.

Автопортретът може да отразява личната оценка на твореца за себе си, за своята роля в света, своите творчески принципи. Може да се стреми към възвисяване или разобличаване, самолюбване или изследване на различни състояния. Може да митологизира себе си. Но може да бъде и нещо съвършено различно, така както е сътворил своите автопортрети Дечко Узунов. Автопортрети – размисъл, съмнение, философия. Автопортрети, които да съдържат целия жизнен опит на един човек и неговата съдба в едно изражение, в един поглед, в едно състояние. Автопортрети, в които обобщава взаимодействието на реалното с отвъдното, на сегашния и миналия опит, на мигновеното и трайното.

Не само в своите автопортрети Дечко Узунов създава ярки и запомнящи се образи. През всичките творчески десетилетия той ще превръща материалното в художествено видение. По натура или без натура, по памет или с въображение творбите му ще запазват силата и първоначалния характер на сякаш създадени за един миг. Ще рисува до края на своя живот. Навършил 85 години, творческата му енергия още не е изчерпана. Все едно какво ще създава – портрет, фигурална композиция, натюрморт, пейзажи, алафранги, асоциации за портрети, абстрактни композиции и др., той ще го върши с майсторска ръка. Ако има някаква разлика между младите и късните му години, то тя не е в отслабването на силите, а в това, че след като е изпитал

силата на удоволствието от вродената си дарба в изкуството, неговите форми, багри и ритъм, той предпочита да се отправя към по-прости и по-мъчни неща. Кръгът на това изкуство сякаш постепенно се затваря. Пейзажите му се отдалечават, стават недостижими. Голите тела постепенно се обръщат с гръб към нас, човешките образи са като видения, за да превърне накрая света в космически багри и светлини. Видението за живота – монументално или деликатно нежно, е все така интересно, красиво, феерично за художника дори когато е станало граматично. Обрисувайки света, Дечко Узунов ни оставя в напрежение – познавайки изкуството, да приключи действието в своите творби сякаш преди спускането на завесата, преди края на спектакъла, без да е разказал всичко. Остава ни сами с нашите съмнения и мисли за създаденото от него изкуство.

Автопортрет, началото на 80-те години на XX век
Ателие-галерия „Дечко Узунов“

Изображенията за тази статия са предоставени от Софийската градска художествена галерия

Натрупванията, без които не можем

Фотограф: Цветан Игнатовски.
Снимка: личен архив на Пламен В. Петров

Пламен В. Петров

Пламен Валентинов Петров е български историк, публицист и изкуствовед. Роден е на 6 август 1983 година във Велико Търново. Образованието му преминава последователно през УАСГ, НХА, СУ „Св. Климент Охридски“ и НБУ. Преподавател към катедра „Съвременна българска история“ при Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, където през 2020 година защитава дисертация, посветена на отношенията между властта и изкуството в България през 70-те години на ХХ век. През годините публикува свои текстове в списания *L'Egoreo*, *A-sresto*, *Abitare*, във вестници „24 часа“, „Култура“ и други. Автор е на няколко монографични изследвания. От 2021 година е част от екипа на Художествената галерия в Казанлък

Всяка годишнина, свързана с личности като Дечко Узунов, е повод за припомняне на житейския и творческия път на художника. Това обикновено се превръща в изпълнено с множество факти, патетика и клишета слово, което удивително прилича на онова, което вече сме чели преди пет години и днес сме забравили добре. Ето защо в следващите редове ще се опитаме да си припомним респектиращото присъствие на Дечко Узунов, но не въобще, а в родния му град. При това не като един обикновен разказ за места, хора и събития, а през творчеството му, опазвано в колекцията на Художествената галерия в Казанлък, за чието обособяване като самостоятелен културен институт немалка заслуга има именно Дечко Узунов. 125-годишнината от рождението му ни дава поредния повод да се обърнем към познанието си за него – към дългата житейска нишка и следите, които той оставя в националната история на изкуството. С други думи, ще се опитаме да разгледаме галерия от образи, галерия, която трябва да бъде мислена като опит за изграждането на един обобщаващ образ на художника през творчеството му. Но в списването на тази микроистория ще положим усилия да маркираме и множество факти, помагачи за опознаване както на всички тези произведения, така и на техния автор. Автор, чийто житейски път, започнал на прага между ХІХ и ХХ век, е белязан от десетки политически процеси – локални и глобални, няколко войни, от безчет лични и обществени промени и катаклизми и, разбира се, от същностни цивилизационни премествания – като откритието на Теория на относителността, антибиотика и телевизията, стъпване-

то на човека на Луната. Тъкмо затова в заника на дните си Дечко Узунов констатира: „За миналото съм стар, за бъдещото съм млад. И това като че ли обяснява всичко.“

Образуването на която и да било публична художествена сбирка е дълговременно занимание, в основата на което стоят два изключително важни в човешкото общество феномена – дарението и покупката. Първото може да бъде реализирано както от самия автор, така и от притежатели на неговите творби – колекционери и родственици, като много често то е белязано от субективни фактори – лични пристрастия и сантимент на автора, невъзможност на художника да съхранява творбата си и др. Откупуването е вторият механизъм, с който една художествена сбирка се обогатява – като то е преди всичко целенасочен процес, най-често унициран от екипа от експерти, работещи в музейната институция, или като лична инициатива на изявен в областта специалист. При осъществяването на откупка или приемането на дарение се съблюдава низ от фактори, сред които са естетическите качества на творба, нейната съотнесеност към обхвата и целите на музея, възможностите за адекватното ѝ опазване и публично презентране, авторските права и ред други характеристики, дефинирани в различни законодателни рамки и нормативни текстове.

Заедно с всичко това настоящият разказ трябва да бъде разглеждан и като опит да мислим и за личността на художника, за рисунката с молив и туш, за акварела и изпълнената с маслени бои върху платно картина. За хора, места и събития. За реализацията на автора в полето на приложната графика, в из-

куството на сценографията, в монументалната стенна живопис. За обществено-политическата дейност на Дечко Узунов, за странстванията му по света и рефлексията му към случващото се около него в смутния ХХ век. С други думи – пристъпваме към кратка разходка из една поместена по страниците на списанието, което държите в ръцете си, изложба, в която, макар и в синтезиран вид, е изведен портретът на една от най-значимите фигури на културната сцена в страната ни през отминалия век. Микроразказ, поредният „частен случай“, който ни приближава към едно по-информирано и критично разчитане на множествеността от отминали процеси, продължаващи да бележат, понякога напращиво, а друг път – сякаш невидимо и несъзнавано от нас самите, собственото ни настояще. Настояще, издигнато уж „на чисто“, а всъщност като че ли положено върху съчинена или пък по съградена по някакъв смътен спомен представа за миналото ни.

Ярък пример за всичко това е тъкмо онова пространство в родния Казанлък, което днес се зове бащиният дом на Дечко Узунов – или просто Къща музей „Дечко Узунов“. Идеята за създаване на музея се ражда още в края на 60-те години на миналия век, когато художникът, навлязъл в своята творческа зрялост, при посещението на родния си град не открива бащиния си дом. Домът, в който е израснал и е направил своите първи крачки в света на изкуството, се е превърнал в руина. Заедно с тогавашната административна управа на града е взето решение той да бъде възстановен по спомени на художника. Така се ражда картината му „Спомен за родната къща“, днес една от ключови-

те творби на автора в колекцията на Художествената галерия в Казанлък. Пак по спомен са разчертани „доаите“, в които е слушал майчината песен, стълбището, по което е слизал, взирайки се в огледалото в ръката си, за да гледа небето и облаците в него, мазата, чешмата, вадичката... Но обърнем ли се към документалния фотографски материал, в който е увековечен реалният образ на съборения през 40-те години истински дом, няма как да не констатираме редица отличия. Нещо повече – новопостроената „родна“ къща на художника е на съвършено друго място в Казанлък. Тя се е „пренесла“ от тогавашната Кърненска махала в оформената през 70-те години като своеобразен етнографски комплекс Куленска махала. С други думи, създаден е един избледнял под напора на годините спомен на художника за родния дом. Спомен като представа за всичко изгубено и усвоено по дългия път от съзряването до старостта.

Дечко Узунов не доживява официалното откриване на своята спомнена „родна къща“. Но затова пък в своето повече от 30-годишно съществуване Къща музей „Дечко Узунов“ се е обособила във важна част от културната инфраструктура на града. Нещо повече – имаме всички основания да я мислим като вместилище на духа на художника, сам пожелал нищо в нея да не прилича на музей.

Дарителският жест на десетки художници бележи оформянето на един голям по обем дял от колекцията на Художествената галерия в Казанлък. Създадена по идея на Иван Енчев-Видю през далечната 1902 г., художествената сбирка в своите първи две десетилетия се оформя изключително през неговата лична комуникация с различни автори, някои от които дори не познава лично, но които убеждава да подарят своя творба именно в Казанлък. Първото дарение, което роденият в Града на розите Дечко Узунов прави, е през 1926 г., когато в колекцията са вписани двете кредови рисунки, създадени от него при обучението му в Мюнхен. Последната творба, която той предоставя на галерията безвъзмездно само две години преди смъртта си през 1986 г., е изпълнената в маслени бои върху платно картина, която доскоро бе позната просто като „Портрет на Мариана“. Художникът прави голямо дарение на родния си град и през 1979 г. Тогава в инвентарната книга на институцията са вписани общо пет творби – „Из София“ (1960-те), две платна от пътуването му до Китай през 1958 г., „Котор“ (1959) и „Интериор – ателие“ (1960-те). На следващата година към тях се добавят картините му „Кукери“ (1964) и „Портрет на Иван Вазов“ (1944), както и пет акварелни разработки. Тези

общо 15 дарени от художника творби, натрупани в колекцията на институцията, днес съставляват важна част от наследството му, опазвано в родния му град. Нещо повече, позволяват ни да обозрем в своеобразен синтез израстването му като автор от 1923 до 1970-те години, работата му с различни материали – креда, акварел, маслени бои, постиженията му в жанровете портрет, фигурална композиция, пейзаж, интериор. Като дарение, отново по волята на автора, но направено юридически от ръководството на Национален парк-музей „Шука-Бузлуджа“, е придобита картината „Поп Богомил“ (1968).

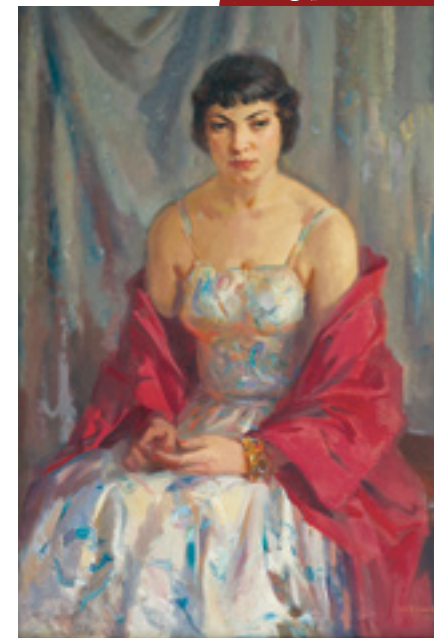

Спомен за родната къща, 70-те години на XX век
маслени бои върху платно, 100 x 73 cm
инв. № 593
Откупуена от автора през 1979 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

През 1940-те години родната къща на художника, издигала се в Кърненската махала в близост до домовете на Иван Милев (1897-1927) и Иван Пенков (1897-1957), рухва от напора на времето и е заличена от силуета на Казанлък. За нея остава само споменът, към който Дечко Узунов се завръща през 70-те години на миналия век, за да го увековечи в платното си „Спомен за родната къща“. Когато се ражда идеята за издигането на родната къща наново, макар и на съвършено отличен топос в Казанлък, Дечко Узунов създава и редица бързи скици с вътрешното разпределение на сградата, които са използвани при изготвянето на проекта. По повод родното място художникът изповядва през 1984 г.: „Казанлък беше тогава културен център за много неща. Имаше много художници... Детските години - това за мен е Казанлък. Това е нашият двор с калдъръма и чешмиците.“ В същност в този двор е първата „изложба“ на бъдещия художник, когато е едва 6-годишен: „Прочух се аз с мълавата, че рисувам кончета и човеци. И тогава на

едно въже, така с щипки за пране, разбираш ли, окачих рисунките. Двор имахме, един голям... и там взеха да влизат да гледат изложбата.“

Най-личното нещо, дори сакрално пространство за един творец, в това число и за самият Дечко Узунов, е собственото му ателие. Неслучайно интериорът на ателието му, съградено в София, присъства в редица платна на автора. Това е обиталище, в което той не само създава своите творби, рисува себе си, често дори без да се взира в образа си, а само като една представа. Рисува моментния хаос, съграден от разхвърляните из пространството предмети и лични вещи. Взира се в гледката през прозореца и гървото с окапалите листа, в зимата на собственото си недоволство, в празното платно на статива. Ателието на художника е и средище, в което той допуска гости и приятели, учениците си. То го приютава в щастието му, в тъгата, във времето на вълнения и разочарования. То пази спомена и днес за десетките му пътувания, за срещите,

Мариана, 1956 г.
маслени бои върху платно, 115 x 76 cm
инв. № 755
Дарена от автора чрез НДФ „13 века България“ през 1984 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

за любимите поети, за почесните и политическите разочарования. То ще бъде негово обиталище до сетния му дъх през 1986 г. Именно от него са извадени и всички онези творби, които година по-късно съпругата Олга Узунова ще дари на Художествената галерия в Казанлък.

„Мазата на къщата ще променим в галерия. Там някои от моите ученици ще правят изложби. Нищо тук не трябва да напомня на музей. Нали съм жив.“
Дечко Узунов (1985)

Интериор - ателие, 60-те години на XX век
маслени бои върху платно, 60 x 81 cm
инв. № 596
Дарена от автора през 1979 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

Глава на жена (Маша Узунова), 1923 г.
кредна върху хартия, 44 x 29,5 cm
инв. № 292
Дарена от автора през 1926 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

„Днес край ателието ми мина една млада поетеса и разглеждайки новите ми работи, ми каза: „Знаете ли, аз съм вашият незавършен портрет.“ Погледнах я учудено, защото към женските портрети се връщам винаги с голямо вдъхновение“, изрича художникът пред журналистката Виолина Кънева през 1983 г. Дечко Узунов е в заника на дните си, но както и в израстването си като художник, образът на жената ще го съпътства в целия му творчески път. Година след тази среща художникът ще дари на родния си град картината си, създадена преди почти три десетилетия. Коя е Мариана, досега не сме знаели. Не знаем и защото избира измежду множеството други да дари на родния си град тъкмо този женски портрет. Гърбът на картина обаче ни дава откъслечна информация за вероятното място на създаването ѝ. Макар и трудно разчетимо, еднозначно може да бъде посочено, че адресът е в австрийската столица – Argentinierstraße 2, адрес в сърцето на Виена.

Именно до него е указано и името на портретуваната жена и годината. Написано е собственооръчно от автора – „Мариана Календжиева“. Жената, която година по-късно, след като Дечко Узунов я рисува, ще приюти българския художник Христо Явашев-Кристо. Нещо повече – през 1957 г. той ще създаде също неин портрет (днес в частна колекция), който потвърждава, че именно тя е нарисувана и в представеното тук платно.

Статия, отпечатана през 1922 г. в Литературен лист „Развигор“ (брой 60), оповестява заминаването на художника на обучение в Мюнхен: „Дечко Узунов обещава да се развие най-много в портретната живопис. Свидетелство за това са многобройните му скици и един великолепен пастелен портрет, в който е постигнато голямо съвършенство в техника и изразителност.“ За портретните умения на автора от този период пише и Сирак Скитник: „Той има тайната да вижда огухотворената форма, онова, което прави човешкото лице да не прилича на себе си, всеки миг да го мени – и все пак да остава неговата същност.“ Представената тук скица, създадена именно при обучението на художника в Мюнхен, е определена от историците на изкуството като портрет на художничката и първа съпруга на Дечко Узунов – Маша Живкова. Тя постъпва една година след него в Художествената академия в София и специализира в Мюнхен в периода 1924-1925 г. Неин сроден по композиция портрет Дечко Узунов реализира и с маслена техника върху платно – „Портрет на Маша“, днес част от колекцията на Софийската градска художествена галерия.

Глава на мъж, ок. 1923 г.
кредна върху хартия, 43,5 x 29,5 cm
инв. № 293
Дарена от автора през 1926 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

По думите на изкуствоведката Ружа Маринска в показаните тук две рисунки „на живо“ можем да усетим движението на ръката, да проследим линията в нейното непредсказуемо формиране, да се потопим в самото „ставане“ на образа. И двете рисунки са изпълнени с въглен и молив, който участва в някои части с по-детайлен рисунък. И двете са правени от натура. Женската глава без съмнение е портрет на Маша. По това време (1923) тя вече е в Мюнхен. Така че датировката и индикацията на Мюнхен върху рисунката са напълно обясними. Въпреки подчертано конкретния характер на модела рисунката е свободна и артистично незавършена. Мъжката портретна скица е подписана с кирилица, няма датировка и място на изпълнението. Но тя е близка по техника и по време. Моделът би могъл да бъде намерен сред близкото обкръжение на младия Узунов. Тези две съхранени рисунки са уникално свидетелство за най-ранното творчество на художника.

В студентските си години Дечко Узунов започва да се занимава професионално и с характерната за епохата „приложна работа“, с което не само успява да увеличи доходите си, но и да си извоюва разпознаваемост на художествената сцена в страната. Оформлението на книги и работата му в полето на шрифта и илюстрацията го увличат още през ученическите години в Стара Загора. Така през 1916 г. на страниците на старозагорското списание „Хризантеми“ се явяват и първите му графични опити към поетични творби на Емануил Попдимитров, Ботьо Савов и др. Именно общуването му с личности като Николай Лиudev и Елисавета Багряна го срещат и с писателя Светослав Минков, за когото оформя корицата за книгата му „Часовник“. След промените от есента на 1944 г. художникът продължава да се занимава с илюстрация, работейки за издания като „Бодливият трън“ от Емилиан Станев, „Житената пъпка“ от Ангел Каралийчев, „Героична Куба“ от Николай Зидаров.

Откупените творби на Дечко Узунов за колекцията на Художествената галерия в Казанлък са общо 11. Още през 1926 г., когато той дарява своите две кредови рисунки от обучението си в Мюнхен, след откупка в колекцията на институцията е вписана една от знаковите му за исто-

Невеста, 1925 г.
маслени бои върху платно, 102,5 x 96 cm
инв. № 415
Откупена от автора през 1926 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

рията на българското изкуство картини – „Невеста“ от 1925 г. Сетне регулярно художественят фонд ще бъде попълнен с още 8 негови творби от различните му творчески периоди, в това число и с портрета на управителя на БНБ (1887-1899), министър на финансите в правителството на Димитър Греков и първото правителство на Тодор Иванчов – Михаил Тенев (ок. 1935). Чрез откупка от автора са придобити „Пролетен вятър“ (1964), „Магрид“ (1975) и „Напюрморт със самовар“ (1974). Любопитна откупка е осъществена през 1949 г., когато в инвентарната книга на институцията е вписана творбата му „Портрет на Георги Димитров“ (ок. 1948). Това всъщност е единствената картина от автора в колекцията на

галерията в родния му град, която ни разкрива неговите опити за адаптиране към нормираните от властовата машина новисоки за работа на българските художници в периода на сталинизма у нас. Последната откупена от автора картина е „Спомен за родната къща“ (1970-те), която става собственост на родния му град през 1979 г. Сред откупените от художника творби е и акварелът му с образа на голо женско тяло от 70-те години на миналия век, който е част от графичния фонд на колекцията. Последните придобити с откупка творби на автора в колекцията на галерията са акварелите му „Утро“ и „Вечер“ – и двата създадени през 1985 г. и показани в същата година в Общата художествена изложба в Казанлък.

„Изкуството не е наука и при него няма формули. Инстинктът и интуицията, така противоположни при науката, тук играят изключителна роля. Изкуството започва от имагинерното, от неизвестното, понякога крайният резултат прилича на уравнение на абсурда.“

Дечко Узунов (1983)

*Пролетен вятър, 1964 г.
маслени бои и маслен пастел върху платно,
70 x 90 см
инв. № 416
Откупена от автора през 1966 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски*

На 31 октомври 1926 г. на последната страница на вестник „Казанлъшка искра“ четем: „Талантливият млад казанлъчанин художник Дечко Узунов е отстъпил великолепната си картина „Невеста“ за картинната галерия при читалище „Искра“ срещу предвидената в бюджета за тази цел сума от 5000 лв. Като се знаят високите художествени качества на картината и фактът, че в изложбата на Дружество „Родно изкуство“ миналата година тя бе оценена двойно повече, „Искра“ искрено благодари на

младия художник за похвалния му жест.“ По същото време, няколко месеца преди ненавременната си кончина, художникът Иван Милев дарява безвъзмездно, въпреки окаяното си здравословно и финансово състояние, една от най-ценните си творби на своя роден град – „Ахинора“. Картината „Невеста“, която днес може да бъде определена като една от иконичните картини на Дечко Узунов, привлича погледа на критиката в онези години и провокира Сирак Скитник да отбележи, че в „своите първи опи-

ти, дори когато не сполучи, той е верен на едно здраво творческо виждане“. Години по-късно Богомил Райнов ще оцени, че „още в 1925 г., когато художникът изписва композицията си „Невеста“, която с умело доловеното психологично състояние, синтетизма на формите и широкия свободен почерк е предвестник на много по-сетнешните му завоевания“.

По повод на юбилейната изложба на художниците казанлъчани изкуствоведът Максимилиан Киров пише: „И това ни най-малко не е навредило на поетичното начало, присъщо на живописата на Дечко Узунов. В изложбата той е показал и една фигурална композиция, която може да наредим между най-добрите му

постижения през последните години – „Пролетен вятър“. Прекрасно предаденото движение на фигурите, монументалната простота на формата, богато нюансираната монохромна, но ведра по звучене гама разкриват идейния замисъл. Тук оптимистичното начало, което пронизва целия образен строй на твор-

бата, е изведено до степеня на едно символично обобщение. Търсенето на трайни пластически стойности, за което говори тази творба, е нов положителен момент в еволюцията на този постоянно обновяващ се с нови творчески инвенции живописец.“

*Ритуал, ок. 1975 (?)
маслени бои върху платно, 62 x 102 см
инв. № 591
Откупена от автора през 1979 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски*

Тази откупена от автора творба постъпва в колекцията на Художествената галерия Казанлък през 1979 г. Фигуралната композиция, озаглавена простиичко „Ритуал“, е сред най-забележителните му платна от този творчески период. В нея като че ли са побрани всичките му пластически търсения от десетилетието, в което е сътворена. „Началото на 70-те години за Дечко Узунов е свързано с навли-

зането в областта на големите и удаващи се на малцина паралели между епичното и човешкото, монументалното и интимното, библейско и съвременно, история, памет и святост“, отбелязва изкуствоведът Марин Добрев. Като че ли тъкмо като отражение на всичко това, доведено до квинтесенция, можем да мислим, че се явява представената тук картина. Картина, създадена в един изключително

динамичен в обществено-политически план за художника период – на проведения през 1973 г. VII конгрес на АІАР (Международната асоциация на пластичните изкуства) при ЮНЕСКО, проведен във Варна, той е избран за подпредседател на организацията, а три години по-късно и за председател. Пост, свързан с множество международни пътувания, но и позиция, позволяваща му да допринесе изключително за

подобряване на културния диалог между страната ни и западните общества.

Освен в полето на живописата и оформлението на книгата Дечко Узунов има ярки изяви като сценограф и костюмограф. Един от първите опити е работата му по пиесата на П. Краснополски „Престъпление и наказание“ на сцената на Народния театър „Иван Вазов“ през 1931 г. Не по-малко впечатляващи са проектите му за пиесата „Любов“ на Пол Жералди, отново на същата сцена и отново под режисурата на Николай О. Масалитинов, с когото го свързва старо приятелство, засвидетелствано още в портрета на режисьора от художника от 1927 г., днес част от колекцията на Националната галерия в София. Последната изява на Дечко Узунов на сцената на Народния театър е от 1946 г., когато създава декорите за спектакъла „Професията на госпожа Уорън“ от Бърнард Шоу, по който работи заедно с режисьора Кръстьо Мирски. Преди това обаче на сцената на Народната опера в София художникът реализира сценографското решение на балета „Тракия“ по музиката на Петко Стайнов. Една от най-късните изяви в изкуството на театъра е сценографията му за пиесата на Димитър Димов „Почивка в Арко

Ирис“ през 1964 г., осъществена на сцената на Народния театър за младежта в столицата.

Монументалното изкуство също не убягва от лобопитството на Дечко Узунов. Първият известен ни днес негов подобен опит е реализираната през 1932 г. в дома на Пенка и Нейко Нейкови стенорисна композиция, която, за съжаление, е унищожена. През 1937 г., когато е преназначен за извънреден професор в Художествената академия в София, през май и юни пътува до Франция. Там в творчески тандем с познатника си от детството – художника Иван Пенков, проектира и оформя монументално-декоративната украса на Българския павилион на Международното изложение в Париж. Талантът и уменията му са забелязани и за работата си е награден със сребърен медал на Ватикана за фреската му с образите на св. св. Кирил и Методий в същия павилион. Няколко години по-късно, отново в колаборация с Иван Пенков, той създава и витраж в заседателната зала на Българската народна банка. В родния си град през 1981 г. заедно с група свои студенти осъществява монументалната композиция „Розоберачка“, която, за съжаление, днес остава недостъпна за публиката.

Посмъртното обогатяване на колекцията на Художествената галерия в Казанлък с творби на автора е реализирано изцяло като дарения. Те са направени последователно от Окръжния съвет за култура-Стара Загора, от племенниците му Атанас и Христо Нейкови и от съпругата му Олга. Непосредствено след кончината на автора в инвентарната книга на галерията е вписана картината му „Цветя в червено“ (ок. 1982). Сетне племенниците му даряват 4 творби – „Шопи“ (1929), „Българска мадона (Майка)“ (1932), „Портрет на Лала Узунова“ и „Портрет на инж. Начо Начев“ (1928). Най-голямото дарение на творби на Дечко Узунов е направено от съпругата му – през 1987 г. тя предоставя безвъзмездно на родния му град общо 93 творби – рисунки с молив и креда, акварели, маслени картини от всички негов творчески периоди и жанрови фокусирания. Това превръща сбирката, съхранявана и опазвана в колекцията на Художествената галерия в Казанлък, в една от най-богатите извън тази, която се стопанисва в ателието на художника в София – днес Художествена галерия „Дечко Узунов“, филиал на Софийската градска художествена галерия, наброяваща повече от 15 000 ин-

вентарни единици. Сред дарените от Олга Узунова картини е платното му „Розовата долина“ (1970-те), което е и най-голямо форматната кавалетна творба на художника в Казанлък. Последната разработка на Дечко Узунов, вписана в инвентарните книги на Художествената галерия в Казанлък, е рисунката му „Деца от Китай“ (1958). От 1987-а до днес – 2024 г., или 37 години по-късно, колекцията на институцията не е обогатявана с нито една творба на автора, което е своеобразен индикатор както за същностните изменения, настъпили в страната ни след 1989 г., така и за множество нормативни и финансови проблеми, които продължават да бележат развитието на българската музейна мрежа в XXI век.

Автопортретът се явява в творчеството на художника спорадично, а сред последните му подобни разработки е тази от 1983 г. В колекцията на Художествената галерия в Казанлък като дарение от последната съпруга на автора – Олга Узунова, през 1987 г. постъпва ескизът към този автопортрет, днес част от колекцията на Националната галерия в София. Това е единственият живописен автопортрет на Дечко Узунов, съхраняван в родния му град. Картината е показана в ретроспективната изложба на художника в София през 1983 г. По повод първата си среща с това платно изкуствоведката Бисера Йосифова споделя лично: „Изрисува е себе си като пророк. Говори се, че има нещо леонардовско в

автопортрета му, а аз потръпвам, като виждам обречеността в този старчески лик. Дечко Узунов продължава да пуши своя „Голоаз“ с хубавото си цигаре. Върху аристократичните му ръце сребърният пръстен с корал добива особена стойност.“ А изкуствоведката Венета Иванова пише: „Дечко Узунов съсредоточава всички връзки със света в разкриването на дълбочината и сложността на преживното... Художникът детайлно анализира психологическия феномен, търси директно внушение върху зрителя... В този образ има самовглъбяване, анализ на дългогодишния път, мъдрост и самокритичност.“

„С годините човек натрупва. Аз съм раждан при газеничето, преживях електричеството, дойдох до атома и овладяването на Космоса. Представяш ли си какво е това за един живот и мога ли да не се променя в него! Обратната страна на Луната е факт, Жул Верн е отдавна реалност, а Земята вече е друга. Това не може да не въздейства на светоусещането. Начинът, по който потапяш вече четката в боята, не може да е същият...“

Дечко Узунов (1983)

Автопортрет, 1983 г.
маслени бои върху платно, 56 x 46 cm
инв. № 915
Дарена от Олга Узунова през 1987 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

Българска мадона (Майка), 1932 г.
маслени бои върху платно, 116 x 89 cm
инв. № 965
Дарена от Атанас и Христо Нейкови
през 1987 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

В своята самостоятелна изложба през 1932 г. в галерия „Аксаков“ художникът излага за първи път показаната тук творба, която е названа просто „Магона“, а през годините на няколко пъти ще бъде публикувана и като „Българска магона“. За нея Чавдар Мутафов пише в списание „Златорог“: „Магона, дето художникът се е помъчил да стилизира задния план, за да моделира фигурата в контрастиращо многоцветие. Ако не беше наречена магона, тази картина щеше да бъде отлична импресионистична студия с благородната развихреност на баграта и с онази необикновено пластична лекота, която така пълно и хармонично може да звучи само при вродени живописни багри“ (КАФ – 48). През 1936 г. картината е включена в една от поредните изложби, презентиращи българското изкуство в Прага. По думите на тамошната критика: „Неговата „Магона“ като че ли излиза от кафяв дим и тъмна нощ, като че ли светлината си почива по пътя на тъмнината... Неговата много оригинална, освободена от всяка конвенционалност „Магона“, оставя едно дълбоко и трайно впечатление с искрящото от цветни ефекти нощно настроение. В нея е отразена една славянка чувствителност. Нещо повече, тя е своеобразна квинтесенция на българското народно изкуство.“

Детският портрет намира място в творческите търсения на автора рядко и е свързан преди всичко с личния му свят. Сред малкото му модели са неговите племенници. Най-често заради близостта си с него в платната на художника от 30-те години на миналия век можем да срещнем образа на племенника му – единия от синовете на сестра му Пен-

Детски портрет (Христо Нейков), ок. 1932 г.
маслени бои върху платно, 40 x 30 см
инв. № 931
Дарена от Олга Узунова през 1987 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

ка – Христо Нейков. Представеният тук портрет на Христо е сред първите известни ни опити на художника, реализирани в масло. Вероятно това е и една от творбите, които авторът подрежда в самостоятелната си изложба от 1932 г. в София. За нея един от най-острите критици на Дечко Узунов – Стефан Митов, ще напише: „Налага се да бъдем конкретни, също така справедливостта задължава да изтъкнем ценното. А единственото ценно в тази изложба е един вече излаган детски портрет... Той показва какъв е Узунов, какъв трябва да бъде и какъв не иска да бъде: единствено само портретист, и то на дамски и детски портрети.“

Художникът създава цикъл творби, фокусирани около темата голо женско тяло. Представената тук картина може да бъде мислена като вариант на композицията със същото заглавие, част от колекцията на Националната галерия в София („Циганчета“, 1932, маслени бои вър-

Момичета (Циганчета), преди 1932 г.
маслени бои върху платно, 61 x 49 см
инв. № 933
Дарена от Олга Узунова през 1987 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

ху платно, 104,5 x 84,5 см). Във вестник „Слово“ Сирак Скитник пише по случай самостоятелната изложба на Дечко Узунов в галерия „Аксаков“ през 1932 г. в София: „Динамичната, разточителна живопис у „Момичета“, „Ориенталки“, „Циганки“ и особено в „Гюла“ достатъчно ясно (въпреки своята епюдность и композиционна необмисленост някъде) блестящо подказват една нова атмосфера в живописното развитие на Узунов. Те подказват и утрешния му ръст. Те сочат началото на една живопис, която, ако успее да преодолее нетърпението и артистическото нехайство на автора си, ако потърси едно спокойно углъбяване и се освободи от ракетната бързина на четката и ножа, ще получи изненадваща значителност и значение в нашето младо изкуство.“ По повод на същите тези картини Чавдар Мутафов отсъжда: „Циганки“ са излезли сякаш от страниците на луксозно списание в един съвършен илюстративен стил.“

Балчик, ок. 1947 г.
маслени бои върху платно, 50 x 61 см
инв. № 934
Дарена от Олга Узунова през 1987 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

През 40-те години на ХХ в. Дечко Узунов прави серия от картини, провокирани от посещенията му в Балчик. Представената тук творба е част от тази серия и попада в колекцията на Художествената галерия в Казанлък след дарителския жест на Олга Узунова. В нея особено впечатление прави гледната точка на художника – отвътре навън. Не по-малко любопитство будят пластическите и живописните търсения на автора от периода. Това е време на преход, в който българските художници се опитват да преминават от един обществено-политически строй към друг. Сътресенията от 1944 г. тепърва предстоят, а лутанията на властимащите скоро ще намерят израз в загвижване на репресивната машина срещу инакомислещите. На 17 ноември 1944 г. Дечко Узунов е задържан в V участък в София за 48 часа, след което е освободен.

На следващата година е избран от Академичния съвет на Художествената академия в София за директор на учебното заведение. Всичко това подказва, че той бързо се адаптира към новата реалност, и за да засвидетелства, поне привидно, толерантността си към новата идеологическа посока, се посвещава на създаването на фигурални композиции и портрети, белязани от естетиката на „социалистическия реализъм“.

Наймортът е сред жанровете, които не намират устойчиво присъствие в творческите занимания на художника. Това му странене от „мъртвата природа“ навярно може да бъде приписано отчасти на острите критични бележки в началото на творческата му кариера. В рецензия във връзка с няколко найморта от Дечко Узу-

Найморт, ок. 1945 г.
маслени бои върху платно, 57 x 46,5 см
инв. № 936
Дарена от Олга Узунова през 1987 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

нов, показани в рамките на самостоятелната му изложба от 1932 г., Чавдар Мутафов отбелязва: „Дечко Узунов тук работи с ослепителна техника и случайни ефекти. Ала тъкмо там образът се откъсва от своята същина... Художникът, верен на своята природа, търси само безкрайните трепети на баграта за себе си и симфоничното преливане на формите в цветни ефекти. Оттук до изчезването на веществото има само една стъпка и Дечко Узунов наистина я прави понякога.“ В средата на 40-те години, а сетне и в ателието си в София през 60-те и 70-те години на миналия век авторът, макар и спорадично, ще се обръща към найморта, съграден от любимите му предмети – стола, на който присяга уморен, непрочетен вестник, алкохола и лулата, които му носят умиротворение в изтощаващата гелничност.

Пейзаж I, 80-те години на XX в.
маслени бои върху платно, 60 x 81 см
инв. № 961
Дарена от Олга Узунова през 1987 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

Показаният тук пейзаж разкрива едни от последните пластически търсения на автора в жанра. В изложбата си, организирана в София през 1984 г., той излага множество платна, в които, изхождайки от конкретното, художникът достига до своеобразна абстракция – стилизирана мисъл, изведена до стенографски знак, което до голяма степен можем да мислим, че е провокирано от работата му с техниката на акварела. Именно за него Дечко Узунов ще сподели: „Акварелът е писмо, все едно че пишеш писмо до близък човек. Любовното писмо се пише наведнъж, че ще капне мастилото, че ще зачеркнеш, какво значение има това. Важно е какво ще кажеш – не красота на почерка.“

Розовата долина, 70-те години на XX век
маслени бои върху платно, 121 x 171 см
инв. № 963
Дарена от Олга Узунова през 1987 г.
Фотограф: Цветан Игнатовски

„Небивало напрежение в атмосферата на света – за война или за мир?!

Нима всичко създадено досега от паметивека до днес ще загине
завинаги (в един миг)?!

Земята си отмъщава, ние изсмукахме от нейните недра жизнените й
сокове. Взривове и алчният човек разрушиха вечното спокойствие
и равновесие – от горещата лава до спокойните вълни на океаните.
Въздухът стана задушлив и отровен... Земята престана да бъде наш
дом – тръгнахме към Космоса... към галактиката накъде... П = 3,14.

Човекът дойде до границата на безумието!

Земята ще свети, гледана от други планети като минало величие
на хора и общества, епохи и цивилизации! Каква ирония! Почваме
отначало.

Къде си, Орфей?

Къде си, Питагор?

Къде си, Христос?

Къде сте, Платон и Аристотел?

Микеланджело, кажи ни, ти така ли си мислил, когато създаде образа
на пророк Йеремия – над входните порти на храма „Св. Петър“ в Рим!
Какво искаше да ти каже твоят Моисей, когато удари с чук коляното
му?!”

Дечко Узунов (1983)

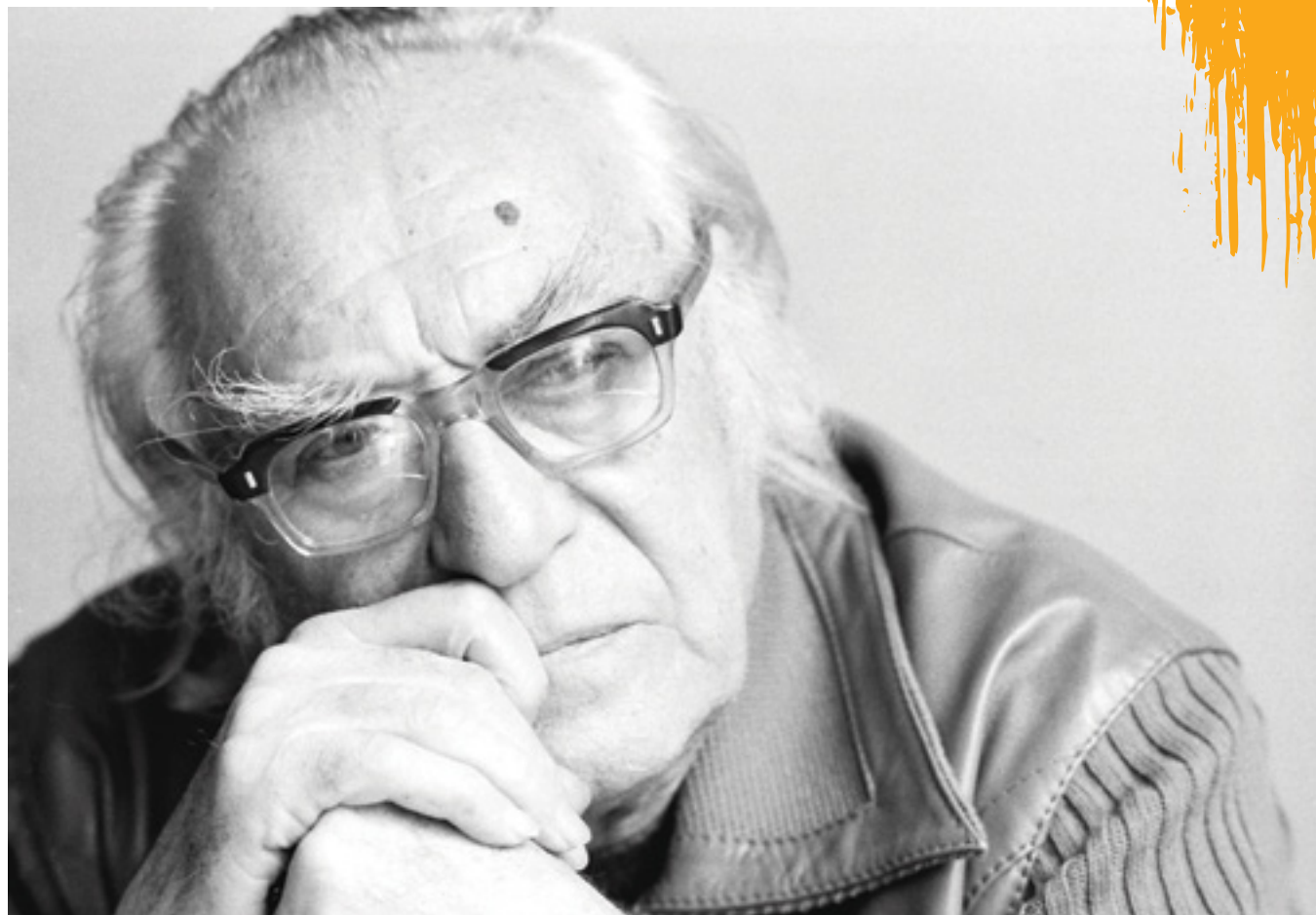
През 1983 г. в свой разговор с изкуствоведката Аксиния Джурова Дечко Узунов споделя: „Аз в последните си работи, които може на пръв поглед да изглеждат и като живописни абстракции и в които вкарвам понякога на едно място няколко свята, без да си противоречат, се връщам към детските си сънища. Човекът понякога в тях е така беззащитно малък, така загубен сред природата, както в детските сънища си се представях в истинския живот. Сега разликата е в това, че виждам земята и хората отгоре, или какво вие, критиците, наричате това – от птича перспектива. Като че ли наблюдавам всичко от тези облаци, които тогава се

отразяваха в късчето огледало в ръцете ми.“ Картината „Розовата долина“, която е и най-голямо форматното платно, част от колекцията на Художествената галерия в Казанлък, като че ли отразява тъкмо тази зрялост на автора. Пристъпил в последното десетилетие на житейски си път, той все по-често се завръща към родния Казанлък. Не само за да съгради по спомен наново „родния си дом“ – Къща музей „Дечко Узунов“, но сякаш и за да си припомни, че остава, както сам изтъква, „все същото дете, което слиза по гървените стълби с огледало в ръце. Краката му са на земята, а очите – в огледалото, през което гледа обличията“.

Изображенията за тази статия са
предоставени от Пламен В. Петров

Дечко Узунов през 1979 година: Изкуството се създава в тишина и в тишината трябва да се гледа

София, 30 май 1977 г. Портрет на художника професор Дечко Узунов. Снимка: Любомир Стоянов

„Изкуството се създава в тишина, а пък и в тишината трябва да се гледа”, казва именитият художник Дечко Узунов в интервю за Българското национално радио през 1979 година.

„Ако погледнете и по-ранните акварели, които съм правил, и последните, които правя, смятам, че има много голямо усъвършенстване на техниката в акварела, която изтича лично от мен. Моят акварел вероятно не прилича на другите. Те са написани спонтанно и звучат като откровение на едно любовно писмо”, споделя творецът.

През месец февруари той два пъти разговаря с репортери от радиото по повод 80-годишнината от рождението си. Записите от 12 и 16 февруари 1979 година се пазят в архивния фонд на БНР. На страниците на списание ЛИК препечатваме обединен и редактиран техен вариант с любезното съдействие на медията.

Проф. Узунов, как се чувствате на 80 години?

– Не зная защо, на 80 години съм, но още имам младежки порив.

Разкажете ни за един Ваш работен ден.

– О, един мой работен ден е твърде усложнен. Аз ставам рано. Качвам се в ателието и почвам да разгръщам скици, които последователно съм правил – от мои впечатления, и правя рисунки от акварел. Това нещо продължава, докато започнат да звънят телефоните и вече отивам в Съюза на художниците и в Художествената академия или на някоя друга комисия, или жури, за които непрекъснато още ме търсят.

Това уморява ли Ви?

– От една страна, ме уморява, от друга страна, ме стимулира. Мога още да помогна за известни мероприятия, които са във връзка с моята специалност.

А кога намирате време да рисувате?

– Е, точно това е – или сутрин, или само в почивните дни, които така са общоприети – събота и неделя.

Търпите ли да бъде някой зад гърба Ви, когато рисувате?

– Не ме смущава да има някой зад мен и не съм го усещал. Наистина е по-хубаво да бъдеш сам, когато рисуваш, защото изкуството се създава в тишина, а пък и в тишината трябва да се гледа.

София, 4 април 1969 г. На гости в дома на художника. Снимка: Божидар Тодоров

Зная, че е трудно да се дефинира, и все пак как определяте, че е дошъл онзи момент, след който ще се роди вдъхновената творба?

– Аз съм от онези художници, които трябва да излеят работата изведнъж, въпреки че за нея повече съм мислил, а по-малко време оставям за нейното изразяване.

В този смисъл, проф. Узунов, имате ли любима творба?

– Любима творба... Не мога да ви кажа дали е една, защото един път една творба ми е любима, след известно време, като я погледна, тя остава назад и излиза друга на преден план.

София, 4 април 1969 г. В работното ателие на Дечко Узунув. Снимка: Божидар Тодоров

Защо обичате акварела?

– Защото той най-много отговаря на моя темперамент, на моето отношение към цветовете и спонтанното чувство, което и прилагам веднага на хартията. В тези разлети цветове, които трябва да организирам, за да действа и да се чете моята мисъл, идеята, която искам да вложя в нея.

Ако погледнете и по-ранните акварели, които съм правил, и последните, които правя, смятам, че има много голямо усъвършенстване на техниката в акварела, която изтича лично от мен. Моят акварел вероятно не прилича на другите. Те са написани спонтанно и звучат като откровение на едно любовно писмо.

Изненадват ли Ви собствени-те Ви картини?

– Понякога ме изненадват – неща, които съм правил по-рано и след това ги погледа, се чужда аз ли съм ги правил или не. Понякога намирам, че има връзка между нещо, което съм правил много отдавна, и това, което правя сега. Само че сега го правя с ново светоусещане, с ново отношение и с нов творчески трепет – точно тук се съревновавам с младите и не искам да изоставам. Ето защо 80 години ми се виждат малко.

Кой период от Вашият живот, от Вашето творчество считате за най-плодотворен?

– Може би в началото на 30-те години и другият импулс вече е след 9 септември до наши дни.

Какво място заема темата за родния край във Вашето

София, 4 април 1969 г. На гости в дома на професора. Снимка: Божидар Тодоров

творчество, проф. Узунув?

– Не бих казал, че темата е само биографична, че е само Розовата долина, където е моят роден край. Хората, растежът на този град в неговото съвремие и споменът от детинството ми са едни впечатления, които импулсират. Винаги съм мислил, че съм казанлъчанин и че съм българин.

Спомняте ли си детството? Какво рисувахте като дете?

– В детството си спомням как най-много рисувах коне. Може би движението на коня ми правеше силно впечатление и с детска наблюдателност съм рисувал конете. Но сюжетът „Коня“ и до ден днешен ме преследва, и може би ще свърша с коне.

Кога нарисувате за първи път своята „Българка“?

– Много отдавна съм почнал от „Невестата“, която е в галерията в Казанлък. Това може би беше през 1925 година. Постепенно образът на българката ме интересуваше – той навлезе и в по-нататъшните ми работи в живописта. Но българката винаги съм си я представял енергична, млада, хубава. И селянката винаги съм я правил да изглежда като принцеса.

Какво харесвате в младите живописци?

– Младите живописци започват много смело да решават сложни задачи. В тях се намесва една композиция, преобразяват природата и я тълкуват посвоему, за да изразят своето отношение към действителност, към натура, към явление, към образи. Композициите им ста-

ват сложни, заемат се с много сложни теми и имат резултати. Младежкият жар у тях, може би някой път и в тази сложност, допускат и слабости, но тези слабости се преодоляват и в края на краищата са една крачка напред в нашето изобразително изкуство.

А какво работите в момента?

– Дали ще имам време да осъществя една картина, която често се върти в моето съзнание, в главата ми. Предстои 1300-годишнина от нашето Освобождение. Заради това си представям коренището на един стар дъб, в средата на който централно седи един възрастен гъдулар. Пред него са наредени деца – в корените като нови изгънки. И той им разправя, пее им за историята на българския народ. А горе в клоните са вpletени сцени от нашата история.

София, 4 април 1969 г. Професор Дечко Узунув. Снимка: Божидар Тодоров

София, 4 април 1969 г. Дечко Узунув в дома си. Снимка: Божидар Тодоров

Дечко Узунов в архива на БТА

1937

На 31 юли БТА съобщава, че в 15 часа с подобаващ церемониал в присъствието на държавния подсекретар г-н Химанс, главния комисар за изложението г-н Лабе, подкомисаря г-н Портие, сенатора г-н Жюстен Годар, представителя на Министерството на външните работи пълномощния министър г-н Каре, професорите Миле, Боайе и Болио, посланиците Пико и Дар, многобройни представители на служби и организации, някои чужди главни комисари, представители на печата, българската колония, персонала на българската легация и дружи, се открива българският павилион на Изложението в Париж.

Малко по-късно през деня БТА публикува новина от агенция „Хавас“, която отразява откриването на павилиона. Тогава главният комисар на изложението г-н Лабе произнася реч, в която изтъква участието на България и подчертава доброто впечатление, което прави павилионът. „Това, което най-много бие на очи – казва той, – е, че се получава впечатление за една материална и духовна култура, която се разпространява бързо, като обема от ден на ден все по-голям брой жители, дори до най-затънтените села. Ние оставаме с впечатление, че виждаме една държава, която се развива бързо, като строи навсякъде училища, строи шосета, създава гъста железопътна мрежа, създава пристанища по Черно море и по Дунава и насърчава развитието на изкуствата – художественото и скулптурата.“

Като изказва благодарност на лицата, присъстващи на откриването на павилиона, българският комисар за изложението

пълномощният министър г-н Батолов очертава целите, които си е поставило неговото отечество – „да създаде един синтез от онова, което неговите дейци в полето на изкуствата, неговите занаятчии, неговите селяни и неговата земя произвеждат“.

След това г-н Батолов отдава почит на Франция, като казва, че в България почвата винаги е била благоприятна за проникването и разпространението на френската култура.

На 3 ноември четем в бюлетина на БТА как Комитетът за посрещане на чуждите гости при изложението дава обяд в чест на кмета на София г-н Иванов и на делегацията от Столичната община, дошли в Париж, за да посетят изложбата. На обяда присъстват българският пълномощен министър г-н Батолов, министър Ристелюбер, пълномощник-комисарят на изложението г-н Мортие и персоналет на българската легация. А вечерта Парижката община дава и вечеря в чест на делегацията от Софийската община.

На 12 ноември БТА представя новината на „Хавас“, която отразява пристигането на българския владетел цар Борис III и царица Йоанна в Париж, които пътуват със „Златната стрела“ и в 17:50 часа са на Северната гара. Една рота от републиканската гвардия им отдава чест. Посрещнати са от името на правителството от г-н Розе, директора на протокола и полковник Де Белфон, представител на председателя на републиката. Между присъстващите са и господата Батолов, Маринов и Стаменов, княгиня Сикст-Бурбон-Пармска и префекта г-н Ланжерон.

От името на българската колония г-жа Батолова поднася на царица Йоанна разкошен букет. След това се образува малко шествие до автомобила на владетеля, който ги отвежда до хотела.

На 13 ноември цар Борис и царица Йоанна официално посещават изложението в 10 часа сутринта. При входа на българския павилион, на който се развява българското национално знаме, Техни Величества са посрещнати от първия легационен секретар Иван Стаменов, който ги развежда из павилиона, изпълнен с благоуханието на розовата вода, която тече изобилно. Владетелите се спират дълго на долния етаж, където се възхищават на забележителните фрески на г-н Узунов и посещават българския селски дом. След това се насочват към първия етаж, където са почетният салон и залата на народните изкуства, която събира чудесни везма, копринени, грънчарски и фаянсови изделия, и залата на индустрията, където са изложени произведенията на разни клонове на българската дейност – килими, тютюни, плодове и розово масло.

На 15 ноември четем отново новина от „Хавас“, публикувана в бюлетина на БТА. Тя разказва за председателя на Френската република и г-жа Лебрюн, които гостуват на българските владетели в българския павилион на изложението. „Обядът бе сервиран на отделни маси в почетната зала на павилиона, красиво декорирана с фрески от художника Узунов и в която се носеше нежният аромат на розите, символ на българското производство, а при входа на павилиона струеше розова вода“, пише в новината

Дечко Узунов, оформящ българския павилион в Париж по време на световното изложение през 1937 г. Снимка: ЦДА, ф. 109К, оп. 3, а.е. 44

Личният и творческият път на художника Дечко Узунов (1899-1986) присъстват в редица новини на Българската телеграфна агенция, публикувани през десетилетията. В архива откриваме съобщения за изложбите, наградите и пътуванията на твореца, както и комплименти за картините му от авторитетни личности от страната и от света.

Следата, оставена от Узунов на културната карта на България, продължава да сияе във времето и след неговата смърт. Това се вижда в информацията от бюлетините и емисиите на БТА, която показва живия интерес към творбите му и сега. А изобразителни конкурси и днес търсят „наследниците на Дечко Узунов“ сред най-младите художници...

В списание ЛИК представяме някои акценти от публикациите в БТА през годините.

Дечко Узунов през 1941 г. по време на изографисването на сградата на МВР на ул. „6-ти септември“. Стенописите са унищожени по време на бомбардировките в София.
Снимка: ЦДА, ф. 109К, оп. 3, а.е. 50

от деня.

Вечерта на 18 ноември българските владетели напускат Париж и опътуват за Швейцария, където остават за кратко. А на 25 ноември Парижкото международно изложение е закрито „след плагне“, както пише в новината на „Хавас“, цитирана от БТА.

Макар да не открихме точно такава новина в архива на БТА, изследователите на биографията на художника Дечко Узунов неведнъж подчертават, че освен че проектира и оформя монументално-декоративната украса на

Българския павилион в Международното изложение в Париж, той получава и Почетен диплом за живопис – за картината с маслени бои „Портрет на Ина“.

1940

На 27 октомври в Държавната художествена галерия е открита XIV обща художествена изложба, уредена под почетното покровителство на Негово величество царя, съобщава БТА.

В изложбата участват членове на всички дружества от Съюза на художниците. Изложбата е открита от името на министър-председателя с реч от началника на Културното отделение при Министерството на народното просвещение Ст. П. Василев и с реч от председателя на Съюза на художниците Ал. Миленков.

На откриването присъстват хора от свитата на Негово величество, директорът на Художествената академия проф. Захариев, народни представители, хора на изкуството и печата, както и много граждани. Сред присъстващите е и художникът Дечко Узунов.

1958

„Радостно културно събитие е откриването тази вечер в галерията на бул. „Руски“ 5 в София изложба „Пътуване из Китай“ на видния наш художник проф. Дечко Узунов“, пише в новина на БТА от 15 октомври 1958 година.

На откриването присъстват политици, художници, хора на изкуството и културата и много граждани. Гости на откриването са и временно управляващият Посолството на Китайската народна република в София Ван Юй, първият секретар на посолството Ван Си-Сюн и членове на посолството.

„Посетил Великата китайска страна през тази година, проф. Дечко Узунов е имал възможността непосредствено да се запознае с живота, бита и огромните успехи на китайския народ в строителството на социализма. В изложените повече от 70 картини и рисунки художникът с рядко майсторство е предал своите впечатления“, се казва още в новината от деня.

Посетителят на изложбата „Пътуване из Китай“ вижда оптимизма на новия китайски човек, строителството на новия живот, красотата на китайската природа. Картините на Дечко Узунов завладяват не само с патоса на цветовете, но преди всичко със своята жизненост, с енергията и богростта в линиите и багрите, така свежи, ярки и разнообразни, така характерни за необятната китайска страна. Привличат вниманието картините „Свободен Шанхай“, „Китайската стена“, „Сестрини грижи“, „Електроцентрала го Кантон“, „Пионерка“, „ТКЗС в Чунцин“ и редица други.

1960

На 5 декември 1960 година в салона на ул. „Раковски“ 125 в столицата е открита юбилейна изложба на проф. Дечко Узунов. Писателят Богомил Райнов представя юбиляря на многобройните почитатели, дошли да го поздравят за 60-годишнината му.

„И в най-новите платна на проф. Дечко Узунов посетителят на изложбата вижда един художник в разцвета на силите си, който и днес, години след като създава своите шедьоври „Невеста“, „Кръстьо Сарафов в ролята на Фалстаф“, „Н.О. Масалитинов“ и други, е същият поет на баграта – колкото нов, толкова и верен на своите естетически принципи, на живота. Това показват и пейзажите от Родопите и Търново. И наситените с дълбоко благородство и душевна чистота образи на български селянки, и въздействащите със своята непосредственост акварели, плод на пътуването на художника в Китай“, пише в новината на БТА.

1961

На 19 май в Пловдив главният секретар на Съюза на българските художници Стоян Сотиров, народният художник Стоян Венев, заслужилите художници Цанко Лавренов, Дечко Узунов и художниците Тодор Динов, Марко Бехар, Здравко Александров и други имат среща със секретаря на Градския комитет на Партията Симо Георгиев, секретаря на Градския народен съвет Петър Амуджев и с ръководството на пловдивските художници.

Обсъдени са въпроси относно бъдещото сътрудничество на художниците от София и Пловдив за по-пълно отразяване на действителността и на красотите на древяния град. Обмислен е и въпросът за създаване на по-добра материална база и уреждане на следващата Обща национална изложба в Пловдив.

1962

На 2 октомври в изложбената зала на Комитета за културни връзки с чужбина в Будапеща е открита изложба от произведения на заслужилите художник и лауреат на Димитровска награда Дечко Узунов. При откриването слово произнася унгарският художник Ендре Домановски, носител на Кошута награда. Присъстват много представители на унгарската културна общественост, Министерството на външните работи, Комитета за културни връзки, сътрудници на българското посолство и други, които с интерес разглеждат показаните картини.

1963

На 18 януари в галерията „Улус“ в Белград е открита изложба на проф. Дечко Узунов.

Сред гостите са сътрудници от Комисията за културни връзки с чужбина начело с нейния секретар Драго Бучинич, от секретариата на външните работи, художници, журналисти, членове на дипломатическите мисии в Белград и културни дейци.

Изложбата е открита от секретаря на Съюза на югославските художници скулпторът Нандор Глиц, а след него приветствие поднася и българският посланик в Белград Груди Атанасов. Присъстващите са приветствани и от самия художник – Дечко Узунов.

Дошлите на откриването на изложбата с интерес наблюдават изложените повече от 40 табла на известния наш художник.

1965

„В чест на 20-годишнината от разрома на Хитлеристка Германия на ул. „Раковски“ 125 бе открита изложба на студиото на военните художници. В близо 80 табла и скулптурни композиции са запечатани вълнуващи моменти от борбите на българските войници и офицери срещу монархофашизма, участието на Първа българска армия в Отечествената война и мирновременния живот на бойците и командирите от различните родове войски“, пише в новина на БТА от 10 май.

Изложбата е посетена от Тодор Живков, Иван Михайлов, Янчо Папазов, председателя на Комитета по културата и изкуството г-р Петър Вутов, завеждащият отдел „Изкуство и култура“ на ЦК на БКП Венелин Коцев и други.

В салоните на изложбата те са посрещнати от първия заместник-министър на Народната отбрана генерал-полковник Иван Врачев и от председателя на Съ-

Проф. В. Захариев на излет с Дечко Узунов, Симеон Велков, Никола Маринов, Никола Кожухаров и други в Казичене, Софийско, на 1 май 1936 г.
Снимка: ЦДА, ф. 1510К, оп. 1, а.е. 1270

люза на българските художници проф. Дечко Узунов.

* * *

На 11 май в изложбената зала на ул. „Гурко“ 1 е открита изложба на унгарски художници – социалисти. Столичани имат възможността да се запознаят с творби на унгарската живопис, скулптура и графика през периода от 1934-1944 година.

От името на Комитета за приятелство и културни връзки с чужбина и Съюза на българските художници изложбата открива председателят на съюза Дечко Узунов. Приветствено слово произнася и унгарската изкуствоведка от Националната галерия в Будапеща Ленке Хаулиш.

* * *

През октомври специален кореспондент на БТА предава от Москва, където се провежда среща между ръководствата на Съюза на българските художници и Съюза на художниците на СССР. По време на разговорите са разгледани организационни и творчески въпроси. Обсъдени са възможности за още по-широко сътрудничество между двата съюза и се водят творчески раз-

говори за графиката, плаката, бъдещето на тематичната картина и други.

По време на престоя си българските художници организират вечер на графиката, на която са показани оригинални графични творби на български художници. Представят и малка изложба на български плакати, както и запознават домакините с диалогични филми на нови произведения на български живописци.

Гостите посещават ателиетата на своите съветски колеги С.Т. Коненков, Кукриникси, Е.Ф. Баланова и гостуват на грузински художници.

На 21 октомври членовете на ръководството на Съюза на българските художници, водени от председателя на съюза – народния художник проф. Дечко Узунов, отпътуват за България.

1967

По случай Конгреса на културата държавното предприятие „Фотоиздат“ започва сдването на картички с ликовете на изтъкнати наши културни дейци, съобщава БТА на 24 март. През

първото полугодие се очаква да бъдат пуснати серии от картички с ликовете на 23-ма български писатели от Паусий Хилендарски до Георги Караславов и Емилиян Станев, картички с ликовете на 16 музикални дейци и изтъкнати артисти като Иван Димов, Николай Гяуров, Никола Николов, Борис Христов, Стефан Гецов, Георги Калоянчев, Катя Попова, картички с ликовете на шестима народни художници – Владимир Димитров-Майстора, Борис Ангелушев, Стоян Венев, Дечко Узунов, Стоян Сотиров, Илия Петров, картички с ликовете на 8 наши композитори и на 26 киноактьори.

1969

В навечерието на празника на труда Първи май Централният съвет на професионалните съюзи и Съюзът на българските художници уреждат в столицата нова културна проява. В салона на ул. „Гурко“ на 21 април тържествено е открита художествената изложба „Борбите и участието на работническата класа в строителството на социализма“.

От 322 творби, представени за изложбата, журито е приело 114 от 88 автори. Най-многобройни са произведенията на живописца, показани са графики и скулптури.

Сред гостите на откриването на изложбата е и народният художник проф. Дечко Узунов.

* * *

На 22 април в столицата е подписан план за творческо сътрудничество между Съюза на българските художници и Съюза на съветските художници за 1969-1970 година. Той предвижда размяна на официални делегации от художници и изкуствоведи. Планът предвижда и размяна на

изложби – общи и индивидуални.

Документът е подписан от председателя на Съюза на българските художници народния художник проф. Дечко Узунов и от секретаря на Съюза на съветските художници народния художник на РСФСР проф. Николай Пономарьов.

* * *

На 25 април Комитетът за изкуство и култура и Съюзът на българските художници откриват самостоятелна художествена изложба на народния художник проф. Дечко Узунов по случай неговата 70-годишнина. „Подгредените платна в салона на улица „Раковски“ 125 показват на зрителя, че и след полувековния си творчески път проф. Дечко Узунов продължава да обогатява живописата ни с нови и все по-ярки художествени постижения. Годините с нищо не са променили неговия жизнерадостен дух, не са утолили стремежа му да търси нови върхове в своето изкуство“, се казва в новината на БТА от деня.

Почитателите на таланта на Узунов се срещнат отново с едни от най-хубавите му творби, между които са портретът на Кръстьо Сарафов, рисуван през 1932 година, и „Детски портрет“, рисуван през 1930 година. В много от картините му, сътворени с ярко изявен усет за колорит, живеят мотиви от българския фолклор, но почувствани и видени от твореца. За любовта му към родното говорят „Родопски момичета“, „Кукери“, портрети на жени и девойки от Родопите, рисувани през последните години. Драматичната история на България е дала вдъхновение за неговите композиции „Поп Богомил“, „За свободата“.

Юбилейната изложба на проф. Дечко Узунов е открита от проф. Богомил Райнов. „В изпи-

саните с подкупваща непосредственост и сякаш спонтанно създадени платна – казва той, – майсторът Дечко Узунов постига сложен и пълтен синтез на всички свои досегашни завоевания като живописец и декоратор не за да ни покаже вече реализираните си възможности, а за да отиде отвъд постигнатото, за да направи още веднъж една едра крачка по своя дълъг и плодоносен път. И ето че наново откриваме българската земя и българските хора, изправяме се отново пред обаятелните образи, родени от съчетанието на два непресъхващи извора на родното – нашата богата действителност и нашия неизчерпаем творчески гений.“

Да поздравят с юбилейната изложба големия творец на събитие то присъстват политици, ръководители на творчески съюзи, изтъкнати дейци на изкуството и културата, както и много почитатели на художника от столицата и страната.

* * *

На 16 юни за Москва заминава председателят на Съюза на българските художници народният

художник проф. Дечко Узунов. По случай 70-годишнината му в столицата на Съветския съюз ще бъде открита изложба от неговите творби. Экспозицията е съставена от 50 платна, които представят различни периоди от творчеството му.

На 18 юни програмата на Дните на българската култура, които протичат в Съветския съюз, предлага на московчани среща с нашето изкуство – с откритата изложба от живописни творби на Дечко Узунов.

На откриването на изложбата присъстват много съветски художници, дейци на културата и изкуството, както и българският посланик в СССР Стоян Гюров, предава кореспондентът на БТА.

„В Дните на българската култура ни гостува със своето творчество един забележителен творец, народният художник Дечко Узунов – казва секретарят на Съюза на съветските художници народният художник на СССР Николай Пономарьов. – Показаните творби, темпераментни, жизнуетвърждаващи, гово-

Излетът в Казичене, 1 май 1936 г. Снимка: ЦДА, ф. 1510К, оп. 1, а.е. 1270

Проф. В. Захариев и проф. Дечко Узунов пред храма „Александър Невски“ в София през юли 1925 г. Снимка: ЦДА, ф. 1510К, оп. 1, а.е. 1254

рят за творческата младост на художника.“

„Произведенията на Дечко Узунов разкриват удивителната красота на природата, показват хората на България, носят неповторимия български аромат“, изтъква Пономарьов и поздравява автора им с този голям празник – откриването на изложбата.

От името на художниците на Руската федерация народният

художник на РСФСР Лев Кербел произнася кратко приветствено слово. А народният художник Дечко Узунов благодари за гостоприемството и за сърдечните приветствия.

***

В Браила е уредена изложба от творби на известни български художници, предава на 18 юни кореспондент на БТА в Румъния. Показаните картини на Дечко Узунов, Ненко Балкански, Златю

Бояджиев, Стоян Венеф, Стоян Сотиров и други наши живописци са изпратени от фонда на Художествената галерия в град Толбухин. Откривайки изложбата, председателят на Окръжния комитет за изкуство и култура в Браила Г. Аврам и секретарят на Окръжния комитет на БКП в Толбухин П. Петров изтъкват значението на традиционните културни отношения между двете страни. Във връзка с изложбата в Браила гостуват културни дейци от Толбухински окръг, които имат творчески срещи със своите румънски колеги.

1973

На 15 март в Смолян е открита Третата обща художествена изложба „Родопи“. Близко три месеца тя е най-значителното културно събитие в Смолянски окръг, като е посетена от над 25 000 души от окръга, от страната и от чуждестранни туристи.

В изложбата участват 276 български художници с 375 живописни, скулптурни и графични творби. Сред тях са Дечко Узунов, Златю Бояджиев, Александър Поплилов, Борис Иванов, Панайот Панайотов, Иван Христов, Светлин Русев, Петко Абаджиев, Мана Парпулова, Марко Бехар, Владимир Кавалджиев и други. Заслужено място в изложбата намират и произведенията на художниците от Смолянски окръг.

Експозицията показва миналото и настоящето на Родопи планина, както и динамичното съзидателно ежедневие на нейните трудови хора.

На събитието са обявени отличията, с които се удостояват най-добре изявилите се художници. Голямата награда на Окръжния народен съвет в Смолян е присъдена на Дечко Узунов, а

награди получават и още 14 художници.

От името на наградените говори кандидатът на изкуствоведческите науки Димитър Остоич, организационен секретар на Съюза на българските художници.

***

На 18 май в Златни пясъци започва седмият конгрес на Международната асоциация по пластично изкуство (АИАП). „Художникът и неговата роля при изграждане на околната среда“ – тази високо благородна задача е основна тема на форума.

На откриването в хотел „Интернационал“ присъстват представителите на АИАП Уилям Смит, заместник-председателят народният художник Дечко Узунов, генералният секретар Дънбър Маршал-Малагола, ръководните дейци на Международната и на Националните асоциации по пластично изкуство от 29 страни от Европа, Америка, Азия и Африка, а също и представители на българската културна общественост.

Приветствието на генералния секретар на ЮНЕСКО Рене Майо прочита Д'Арси Хеймън. В него се подчертава, че дейността на асоциацията и по-специално проблемите, поставени за разглеждане на нейния варненски конгрес, засягат най-важните области в работата на ООН и ЮНЕСКО. Творците на пластично изкуство допринасят за хармоничното развитие на човека и неговата околна среда. От името на ръководството на ЮНЕСКО, под чиято егида се провежда седмият конгрес на АИАП, госпожа Д'Арси Хеймън изказва благодарност към българските домакини за чудесната околна среда и атмосферата, предоставени за участниците в този форум.

Генералният секретар на АИАП Дънбър Маршал-Малагола заявява, че на конгреса присъстват представители на 29 страни, а резултатите от конгресната работа ще се следят с голям интерес от всички културни райони на света. „Българският пример е източник на вдъхновение за нас – казва Маршал-Малагола. – Българските художници са включени в живота на своята нация, предоставена им е прекрасна възможност да творят и да се изявяват. На българските художници, на българското правителство и на българския народ поднасяме нашата голяма благодарност за гостоприемството, за възможността да се съберем тук, във вашата чудесна страна.“

На 18 май Генералната асамблея на АИАП избира и нов изпълнителен комитет на асоциацията в състав: Френкенщейн – ГДР, Дудиче – Бразилия, Нагел – ГФР, Узунов – България, Реде – Холандия, Шмаринов – СССР, Терета – Япония, Тюрки – Тунис, Барон-Ренуар – Франция, и Смит – САЩ. Избрани са и шестима кандидат-членове на изпълнителния комитет.

На първото си заседание Изпълнителният комитет е избрал за председател на АИАП Уилям Смит, а за заместник-председател на асоциацията – народния художник Дечко Узунов.

1974

Държавният съвет е издал указ за награждаването на академик Денко Христов Узунов с орден „Георги Димитров“ по случай 75-годишнината му и за неговите големи заслуги в областта на изобразителното изкуство, съобщава БТА на 5 март.

В публикацията на агенцията се припомня, че народният ху-

гожник академик Дечко Узунов е роден на 22 февруари 1899 година в Казанлък. Неговото творчество е изключително богато и многостранно. Във всички жанрове – от портрета, фигуралната композиция и пейзажа до монументално-декоративното изкуство – той създава творби със значение в националната ни култура.

„В своите творби Дечко Узунов постига дълбоко художествено внушение, спонтанно, неотразимо и неповторимо по своята емоционалност. Той успява да въплъти в произведенията си българската характерност, да разкрие националното светоусещане“, пише в съобщението от гения.

***

75-годишнината от рождението на народния художник проф. Дечко Узунов е чествана на тържество на 6 март, организирано от Съюза на българските художници и Националната художествена галерия.

С интерес и внимание присъстващите изслушват поздравителното писмо на първия секретар на ЦК на БКП и председател на Държавния съвет Тодор Живков до юбилея, прочетено от директора на Националната художествена галерия Димитър Остоич – заместник-председател на Съюза на българските художници.

В него се казва:

„Скъпи другарю Узунов,

Особено съм щастлив да поздравя Вас, вдъхновеният художник, видния педагог и обществен деятел, по случай Вашата 75-годишнина и награждаването Ви с най-високия орден „Георги Димитров“.

Широката обществена значимост на Вашите произведения, дълбоката хуманистична насоченост, блясъкът на изпълне-

нието свидетелстват за един неувяхващ силен талант, за щедростта на едно истинско самобитно дарование.

Създадените от Вас забележителни портрети на дейтели на българската култура, образът на българската жена, изпълнени с обич, с гордост и преклонение, тънките проникновени пейзажи на нашата татковина принадлежат към златната съкровищница на българската култура.

От все сърце Ви желая, скъпи другарю Узунов, здраве, бодрост и нови творчески успехи.“

Прочетен е и поздравителен адрес от Съюза на съветските художници, в който те поздравяват своя български колега, талантливия художник, сърдечния човек.

Слово за творчеството на юбиларя произнася и председателят на Съюза на българските художници – заслужилият художник Светлин Русев. Той говори за многостранното и богато дарование на твореца, за неговата артистичност и неповторимост, за безспорните му успехи в областта на портрета, фигуралната композиция, монументално-декоративното изкуство. Много от платната на народния художник Дечко Узунов остават сред най-хубавото, което е създавал българският творец.

Юбиларят е поздравен и от много свои почитатели, колеги и приятели.

1978

Успешно се изпълнява програмата на Софийски окръг и Съюза на българските художници за творческо сътрудничество и за повишаване на естетическото възпитание на трудовете хора, съобщава БТА на 16 май и допълва, че значително са се разширили връзките на българските художници с трудовете се и

София, 29 април 1970 г. Художникът Дечко Узунов разговаря с колеги при откриването на обща художествена изложба. Снимка: Божидар Тодоров

младежта. Активна дейност в тази насока имат изтъкнатите художници Светлин Русев, Найден Петков, Дечко Узунов, Калина Тасева и други.

***

Над 500 произведения на изобразителното изкуство съхранява и популяризира Окръжната художествена галерия на Смолян, се казва в новина от 17 май. Стойността на това голямо богатство не се измерва, разбира се, само с броя на картините, а преди всичко с техния художествен и идеен заряд и с широките възможности повече хора да станат съпричастни на изкуството.

Фондът на Смолянската галерия е попълнен с творби на автори от всички поколения български художници. Сред тях са Владимир Димитров-Майстора, Златю Бояджиев, Ненко Балкански, Дечко Узунов, Давид Перец, Светлин Русев и много други. Почти всички произведения на изкуството са свързани с Родопите.

***

На 14 октомври е открита Втората обща художествена из-

ложба „Пирин-78“ в Благоевград, организирана от Комитета за култура, Съюза на българските художници и Окръжния народен съвет в града.

В новата сграда на Окръжния исторически музей – един внушителен архитектурен паметник, изложбата е тържествено открита със слово на народния художник проф. Светлин Русев – председател на Съюза на българските художници. Второто издание на изложбата обхваща над 350 живописни, скулптурни и графични творби от близо 250 автори.

В новината от геня БТА съобщава, че новият носител на наградата „Захари Зограф“ е народният художник Дечко Узунов за живописната композиция „Каин и Авел“.

1979

Наградата „Захари Зограф“ се утвърди като едно от най-авторитетните отличия, с които се удостояват художници, създали значителни произведения на съвременната българска живопис, пише кореспондент на БТА в Са-

моков.

За 1978 година наградата е присъдена на народния художник Дечко Узунов за картината му „Каин и Авел“. По този повод на 7 февруари в родното място на Захари Зограф се провежда тържество, на което присъстват политици, ръководители на творчески съюзи, видни културни и обществени дейци.

С приветствени думи към носителя на високата награда се обръщат председателят на Изпълнителния комитет на Окръжния народен съвет Минчо Панков и председателят на Съюза на българските художници Светлин Русев. В благодарственото си слово Дечко Узунов изтъква, че наградата „Захари Зограф“ е чест за всеки български живописец.

В дома-паметник „Самоковска комуна“ е открита изложба от творби на носителите на наградата „Захари Зограф“.

В своето слово заместник-председателят на Комитета за култура Пейо Бербенлиев подчертава, че експозицията представя най-ярките произве-

дения на съвременната българска живопис. На изложбата са показани 45 платна от художниците Светлин Русев, Найден Петков, Калина Тасева, Стоян Сотиров, Александър Поплилов, Ванко Урумов и Дечко Узунов.

***

На 22 февруари културната общественост тържествено чества 80-годишнината от рождението на академик Дечко Узунов.

„Неговият голям талант, бунното му творческо присъствие и дълбокото национално светосещане обогатяват вече шест десетилетия нашето изобразително изкуство. Творчеството на големия художник е пропито с любов към всичко българско и се характеризира с непрестанен интерес към историята, традициите и величието на народа и неговите герои“, пише в новината на БТА от геня.

Портретите на Кръстьо Сарафов, Петко Стайнов, Николай Лилив, Елисавета Багряна, Васил Левски и Гео Милев носят душевно движение, изящество и артистичност. Неговите пейзажи

София, 29 април 1970 г. При откриването на обща художествена изложба, посветена на 100-годишнината на Ленин. Снимка: Божидар Тодоров

от Казанлък, Карлово, Родопите, Черноморието и Мелник са сред върховете на нашата живопис.

Верен на идейно-естетическите принципи на реализма, Дечко Узунов вдъхновено наблюдава съвременната действителност и художествено я претворява в платната си. През годините на народната власт той създава творби, посветени на социалистическия труд. С голямо майсторство са нарисувани композициите „Пречистване на зърно“, „Вършитба“, „Конференция на първенците от ТКЗС“.

Много от своите творчески сили Дечко Узунов посвещава на педагогическата си дейност. Той е професор на поколения художници, които днес са утвърдени майстори в живописа, графиката, приложните изкуства.

На тържественото събрание присъстват гържавници, председатели на творчески съюзи, ръководители на обществени организации и културни институти, изтъкнати български творци, студенти, ученици.

Тържеството е открито от първия заместник-председател на Комитета за култура Любомир Левчев. Той подчертава, че творчеството на Дечко Узунов е дълбоко национално и демократично и е пример за българските художници. То дава възможност на много поколения да се учат от него.

Заместник-председателят на Държавния съвет Георги Джагаров прочита Указ на Държавния съвет за награждаване на народния художник Дечко Узунов с орден „Георги Димитров“ и му връчва високото отличие. Ордентът се присъжда по случай 80-годишнината от рождението му и за неговите големи заслуги към българското изобразително изкуство.

Джагаров прочита и поздра-

София, 4 април 1969 г. Професор Дечко Узунов в дома си. Снимка: Божидар Тодоров

вителино писмо до юбиларя от първия секретар на ЦК на БКП и председател на Държавния съвет Тодор Живков. „Вашето творчество принадлежи към най-ярките завоевания на българското изкуство. То има дълбоко демократичен, национален характер. От него лъха любов към родното, българското. То е неразривно свързано с душевността и бита на българина, с поезията на българската земя - се казва в писмото. - Камо изтъкнат общественик, дългогодишен ректор на Художествената академия и председател на Съюза на българските художници, народен представител, педагог с огромна популярност и обаяние, възпитал няколко поколения талантиви творци, вие отдадохте много сили за израждането на нашата социалистическа култура. Вашата активна обществена

дейност надхвърля границите на страната ни, издига авторитета на българското социалистическо изкуство“, допълва още Живков. „Скъпи другарю Узунов, лирическото проникновение, с което са изпълнени и най-новите ви творби, е свидетелство за младостта на вашия дух и за неизтощимата сила на вашия талант. Бъдете ни още дълги години все така млад и жизнен!“, завършва обръщението си към юбиларя той.

Доклад за жизнения и творческия път на големия български художник изнася председателят на Съюза на българските художници народният художник проф. Светлин Русев. „Дечко Узунов – казва той, – като малцина в българското изкуство органично съчетава наследството на световната култура, класическите и модерните пластични

уроци с националната пластична иконография, усета си за цвят и форма с българския бит и душевност. Камо истински творец той вижда във всичко избор на вдъхновение – от дълбочината на човешкия характер до цъфналия цвят на пролетта – от урока на древната притча до нейните съвременни естетически и нравствени измерения.“ Според него „смелото и сигурно изпълнение, така характерно за Дечко Узунов, не е външен похват или формална стойност на това вдъхновение, а вътрешен израз на една творческа чувствителност, жива и впечатлителна, която може да тръгне от племеницата на една шевица, от силуета на едно дърво, от едно разято акварелно петно, за да се осъществи в неповторимия ритъм на овладени пластични форми, пълни с живот и живописна прелесть, или от едно историческо събитие да стигне до онова обобщение, при което едно червено слънце и загиващият воин живеят като символ на победата.“

По думите на Русев изкуството на Дечко Узунов, почиващо преди всичко на богатствата и възможностите на баграта, същевременно е вътрешно конструктивно и архитектурно. Живописта му, на пръв поглед импулсивна и интуитивна, всъщност е овладяна от опит и зрелост, които хващат нещата не в техния външен вид, а в същността на една жизнена и лъчезарна поетика, родена от черни угари и фрески, от икони и шевици, от моминска чистота и възрожденска архитектура, от морски простори и неизследвани вселени и преди всичко от онази единствена и необходима тръпка на съприкосновение с живота, при която изкуството престава да бъде само оригинална художествена форма, а става духовна ис-

тина за делата на човека.

„Камо истински съвременен художник – посочва по-нататък проф. Светлин Русев, – Дечко Узунов разбира и владее самобитно и неповторимо езика, с който говори на своите съвременници. Изразните му средства са прости и ясни, подчинени на една цялостно проведена естетическа концепция, при която богатството на пластичния език съществува не само за себе си, а като средство, което ни приобщава към поетичния свят на художника. Сюжетно-тематично творбите при Узунов може да се групират условно в няколко цикъла от пейзажи, глави, портрети и композиции, които по различен път и начин допълват, обогатяват и разширяват представата за творец, който не разказва, а внушава. Особено място в изкуството му заема образът на българката. При Дечко Узунов творецът и човекът органично се допълват – по-точно това са двете страни, двете прояви на едно и също слънчево начало.“

След това проф. Светлин Русев разглежда дейността на големия български художник като педагог, преподавател в Художествената академия, активен общественик, член на редица авторитетни международни организации и президент на Международната асоциация за пластични изкуства.

В заключение председателят на Съюза на българските художници пожелава от името на всички негови ученици и от всички, които обичат и ценят живота в изкуството, още дълги години ръката на твореца да бъде все така сигурна, омото все така точно, мисълта все така дълбока и сърцето му – все така широко.

Приветствие от името на Съюза на съветските художници поднася неговият първи секретар народният художник на СССР Таур Салахов. Той предава най-искрени и сърдечни поздравии на Дечко Узунов от съветските творци и му пожелава още много големи творчески успехи. „Делото на Дечко Узунов – казва той, – е широко известно в Съветския съюз и високо се ценят. Вашето изкуство е пример за вярна служба на родината, на осъзнат граждански дълг, изкуство реалистично и дълбоко философско, което разкрива мъжеството на народа.“

От името на Изпълнителния комитет на Международната асоциация за пластични изкуства приветствие към юбиларя поднася генералният секретар Дънбър Малагола. Той предава най-топли поздравии на Дечко Узунов от художниците от над 70 страни, членуващи в асоциацията. Малагола заявява, че Международната асоциация ще бъде винаги жизнеспособна, докато има творци като Дечко Узунов – уважаван президент на асоциацията.

Франсоа Барон-Ренуар – вицепрезидент на асоциацията и председател на Националния комитет на асоциацията във Франция, съобщава, че Дечко Узунов е удостоен с високата френска награда – Орден на изкуствата и литературата. Тя се присъжда за неговия голям принос в укрепването на културните връзки между двете страни. Той изразява дълбоко уважение към изключителния и щедър талант на българския творец.

Поднесени са приветствия от името на Комитета за култура, Софийския градски комитет на БКП, СОНС, Българската академия на науките, от обществеността в родния му град Казан-

лък, от Съюза на българските писатели, Съюза на българските журналисти, Съюза на архитектите в България, главно политическо управление на Народната армия, Съюза на българските филмови дейци, Съюза на артистите в България, Съюза на българските композитори, Съюза на българските музикални дейци, Съюза на преводачите в България, ЦС на БПС, ЦК на ДКМС, Националният комитет за защита на мира, Националната художествена галерия, Висшият институт за изобразителни изкуства „Николай Павлович“, ОК на БКП и ОНС - Стара Загора, Софийския окръжен комитет на БКП и ИК на ОНС, ГК на БКП и ГНС - Самоков, издателство „Български художник“.

Развълнуван, народният художник Дечко Узунов благодари най-сърдечно за топлите думи и поздравленията. Той изразява увереност, че и занаят ще отдава всичките си сили за развитието на българското изобразително изкуство.

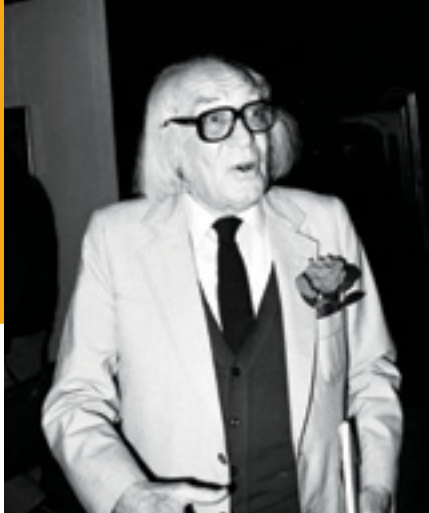
***

На 20 март Дечко Узунов е сред гостите на откриването на ретроспективна изложба по повод 70-годишнината от рождението на изтъкнатия български художник Борис Коцев в галерията на ул. „Шипка“ 6 в столицата.

В словото си Узунов изтъква, че Борис Коцев е създател на вълнуваща живопис. „С еднакво умение художникът рисува както някогашния селски и градски патриархален живот, така и големи панорамни композиции с исторически характер. В платната си Борис Коцев убедително възкресява предосвободженската атмосфера на нашите градове. Това той постига преди всичко чрез умело използване на изобразителните похвати на народната живопис и стенопис от

София, 20 май 1983 г. Дечко Узунов на откриването на своя изложба в изложбената зала на галерия „Шипка“ 6.
Снимка: Георги Казаков

миналото“, казва той и подчертава, че изкуството на Борис Коцев представлява оригинален принос в търсенето на национално български художествен израз.

***

На 12 април в галерията на ул. „Шипка“ 6 в столицата е открита юбилейна изложба на академик Дечко Узунов. Тя е организирана от Комитета за култура, Съюза на българските художници, Столичния общински народен съвет и Националната художествена галерия като още едно признание на неговия безспорен талант и голямото му творческо дело. Експозицията има ретроспективен характер и в нея са включени творби на Дечко Узунов от 1922 година досега.

На събитието народният деятел на изкуството и културата поетът Димитър Методиев прочита свое стихотворение, посветено на именития художник, общественик и педагог.

***

На 19 май в Казанлък – родния град на изтъкнатия български художник Дечко Узунов, тържествено е отбелязана 80-годишнината от неговото рожде-

ние.

Слово произнася народният художник проф. Светлин Русев – председател на Съюза на българските художници, който говори за голямото художествено наследство на твореца, обогатило националната култура.

В изложбената зала в града заместник-председателят на Комитета за култура Пейо Бербенлиев открива юбилейна ретроспективна изложба, която представя творчеството на народния художник Дечко Узунов. Съобщава се, че в културно-историческия ансамбъл в квартал „Кулата“ ще бъде възстановена родната къща на художника.

***

На 20 юни в зала „Георги Курков“ на Партийния дом пристигат представители на всички поколения творци на изобразителното изкуство у нас за началото на Конгреса на художниците. В продължение на три дни те разискват най-актуалните проблеми на нашето изкуство и мястото на българския художник в съвременния обществен живот.

Конгресът е открит от народния художник Дечко Узунов – президент на Международната асоциация за пластични изкуства. Той подчертава, че форумът на творците на изобразителното изкуство ще направи равностепенна на изминатия тригодишен път, ще обсъди бъдещите задачи. „Днес българският художник е уважаван, ценен и необходим – изтъква Дечко Узунов, – и това признание ни задължава да работим още по-всеотдайно за благо на нашия народ.“

***

В началото на ноември кореспондентът на БТА в Париж Венелин Митев съобщава за участието на десет български художници в „Есенния салон“, който се провежда в Гран Пале и

се посреща с много голям интерес от критиците и хилядите почитатели на изобразителното изкуство, които всеки ден посещават изложбата.

Радостно събитие за нашата културна общественост е новината, че Министерството на културата на Франция удостоверява народния художник академик проф. Дечко Узунов, който участва в „Есенния салон“, с високото френско отличие „Кавалер на Ордена за изкуство и литература“.

На церемонията по връчването на ордена, която се провежда в известния парижки художествен павилион „Габриел“, говори председателят на Френската национална асоциация на изящните изкуства барон Реноар Макавои.

1983

В писмо от президента на Европейската академия на науката, изкуствата и литературата Раймонд Догел до Българската академия на науките се съобщава, че народният художник академик Дечко Узунов е избран за член на академията, пише в новина на БТА от 10 януари.

Тази международна организация е създадена през 1980 година и нейните цели са да внесе принос в укрепването на мира в света, да благоприятства сътрудничеството между нациите в областта на образованието, науката, изкуствата и литературата. В нея членуват 130 представители на национални академии и лауреати на международни награди от 30 страни. Сред тях 34-ма са лауреати на Нобелова награда.

С избора на Дечко Узунов в състава на Европейската академия на науката, изкуството и литературата България получава признание за усилията и пости-

женията в утвърждаването на процеса на културното сближаване между народите в полза на мира и прогреса.

***

Вниманието на столичната културна общественост привлича откриването на 16 март в галерията на ул. „Шипка“ 6 обща художествена изложба „Рисунка и малка пластика“. Специалистите я определят като художествен факт, разкриващ не само отделни опити и търсения, но и обобщаващ тенденции в развитието на съвременното изобразително изкуство. Ето защо тя е посрещната с интерес от зрителите.

„Представените пред журито 2000 рисунки и няколкокостотин творби на малката пластика говорят за активното отношение и интереса към изложбата на творците от различни поколения, посветили се на очарователното изкуство на рисунката и малката пластична форма“, казва в словото си академик Дечко Узунов.

Сред изложените в общата художествена изложба творби са произведения на Стоян Венев, Николай Шмиргела, Светлин Русев, Димитър Бойков, Емил Стойчев, Георги Чапкънов и много други.

***

На въпрос какво е родно академик Дечко Узунов отговаря: „За живописеца да пресъздадеш родното означава да постигнеш чрез цветовете характеристика усещането за земята, на която живееш, и за душевността на хората, които ходят по нея.“ За своя верен усет към родното академик Дечко Узунов ни убеждава с картините си през дългите години творчество. С усещането за земята и хората по нея са рисувани и показаните на 19 май на „Шипка“ 6 в столи-

цата платна от последните две години.

Изложените над 40 избрани произведения от циклите „Българки“, „Автопортрети“, „Пейзажи“, „Намюрморти“ и „Акварели“ са доказателство за удивителното умение на художника да обновява своето виждане за света, да работи над нови сюжетно-тематични и композиционно-пластични решения. Те характеризират своя създател като изтънчен живописец с богата артистичност – качества, които по достойнство са оценени и от световната културна общественост.

Изложбата е представена от първия заместник-председател на Комитета за култура и председател на Съюза на българските художници народния художник Светлин Русев.

1984

Държавният съвет е издал указ за награждаване на академик Дечко Христов Узунов с Орден „Георги Димитров“ за неговата дългогодишна активна творческа и обществена дейност и във връзка с 85-годишнината от

рождението му, съобщава БТА на 21 февруари.

Ден по-късно, на 22 февруари, в галерията „Шипка“ 6 е открита неговата юбилейна изложба.

Председателя на Комитета за култура Георги Йорданов прочита писмо от Тодор Живков до академик Узунов. „Струва ми се, че съвсем неотдавна чествахме твоята 80-годишнина. Оказва се, че наистина оттогава е изтекла една календарна петилетка. През това време мнозина около теб остаряха, а ти си все така млад – пише Живков. – Ярките изяви на твоя силен творчески дух възпламяват жизнелюбието и усета на нашия народ към красотата на родната земя, преклонението му към нашето славно минало, към труда и подвига на нашите съвременници. Образите на забележителните българи от твоите платна оставят дълбока следа в духовното израстване на нацията и са принос за утвърждаване на българското социалистическо изкуство извън границите на нашата родина“, допълва още той. „Творческата всеотдайност, високият професионализъм, големият ти педагогически опит и твоята неизчерпаема богрост

София, 20 май 1983 г. С приятели и колеги в галерия „Шипка“ 6. Снимка: Георги Казаков

София, 29 април 1984 г. В ателието на Дечко Христов Узунов. Снимка: Живко Ангелов

позволиха да се разкрият дарованията на няколко поколения художници, на които ти беше и си учител. Ти и сега си висок пример за младите творци“, пише също Тодор Живков.

Слово за художника, съхранил своята духовна младост, произнася председателят на Съюза на българските художници Светлин Русев. Той характеризира юбиларя – бай Дечко, като истински творец, който и на почетна възраст с изкуството си е в бъдещето. „Възпитал цели поколения – казва ораторът, – той е от онези учители, които носят със себе си опита и пътя, времето и хората. И преди всичко – човешката добрина, истинската трудно постигната мярка, с която единствено можеш да разговаряш с утрешния ден.“ Допълва, че привързан към реалистичните традиции на националното ни изобразително изкуство, овладял европейските класически и модерни уроци в живописата, с изключително майсторство на рисуващ, с чувство за артистизъм, с вкус и култура Дечко Узунов е създал прекрасни портрети, пейзажи, фигурални композиции, рисунки, мозайки,

стенписи. „Сега неговите живописни платна – до едно бялягани от типично дечкоузуновското внушение, са най-блестящ фон за дълголетния му живот на творец и човек. В изложбата са и ранните негови портрети – на Кръстьо Сарафов, на Николай Масалитинов, „Детски портрет“ и по-късният на Гео Милев, и фигуралната композиция „1923 година“, до последните поетични акварели и автопортрети“, казва още Русев. Посочва, че всички поотделно, както и цялата картина носят характера на завършеното цяло, което извисява ръста на българската живопис.

***
На 10 май в Стара Загора един забележителен паметник на следосвобожденската ни архитектура е обновен и превърнат в дом на Съюза на българските художници. В него има зали и открита площ за изложби и клуб на художниците.

Със самостоятелни изложби от акварели на Дечко Узунов и от малка пластика на Валентин Старчев, както и с колективна изложба на членове на СБХ от окръга започва дейността си новото културно средище.

Слово при откриването на дома произнася председателят на Съюза на българските художници Светлин Русев.

***
На 17 май кореспондентът на БТА в Москва Веселин Янков информира за откритата в Централния дом на художника в съветската столица изложба на Дечко Узунов – почетен член на Художествената академия на СССР.

„Изложбата на големия български майстор Дечко Узунов е събитие за любителите на изобразителното изкуство в Москва – заявява при откриването председателят на Съюза на съветските художници Николай Пономарьов. – Неговото творчество е гордост за българската култура и голям принос за развитието и обогатяването на световното изкуство. Безспорен класик на българската живопис, Дечко Узунов е творец, чиито произведения поражават с дълбоките си философски обобщения, с хуманизма и прозорливостта си, изпреварващи времето“, подчертава той.

За творчеството на големия български художник говорят и председателят на Художествената академия на СССР академик Борис Угаров и председателят на Съюза на българските художници Светлин Русев.

Дечко Узунов сърдечно благодари за възможността да открие своя самостоятелна изложба в Москва. Тя съдържа повече от 100 творби – портрети, пейзажи, натюрморти, композиции, рисувани през последните 50 години.

Борис Угаров връчва на Узунов диплом на почетен член на Художествената академия. С това високо признание художникът е удостоен през ноември миналата година.

София, 29 април 1984 г. Художникът в ателието си. Снимка: Живко Ангелов

1986

На 26 април 1986 година почина героят на социалистическия труд, народният художник академик Дечко Узунов. „Българската социалистическа култура загуби един изключителен живописец и монументалист, виден педагог и общественик“, пише в публикацията от деня.

БТА припомня, че Дечко Узунов е роден на 22 февруари 1899 година в град Казанлък. Художественото си образование получава в Мюнхен и София. През 1926 година е назначен за художник в Министерството на просветата, а по-късно е избран за професор в Художествената академия в София. Член е на Съюза на българските художници от основаването му.

Представител на поколението художници, което оформи своите идейно-художествени възгледи в периода между двете световни войни, Дечко Узунов намира верния път към демократичното и дълбоко хуманно изкуство, свързано с живота, с българската земя, с човека.

В годините след победата на

социалистическата революция неговият огромен талант се разкрива напълно, той се включва активно в художествено-творческата и обществената дейност. Десетилетия наред Дечко Узунов вдъхновено и всеотдайно създава произведения, имащи здрави корени във вековната национална и световна традиция, творби с нови и смели художествени търсения. Неговите произведения се открояват с високо професионално майсторство и личен стил, радват се на широка популярност. Те разкриват измеренията на мъдростта и таланта, на жизнелюбието и тънката чувствителност, свидетелстват за необикновената работоспособност, висок дух и осъзната отговорност на твореца и гражданина.

През 1954 година Дечко Узунов е избран за ректор на Художествената академия, която оглавява дълги години. Непрекъснато е избран за член на Управителния съвет на Съюза на българските художници и неколкратно за негов председател. Бил е народен представител и директор на Националната художествена галерия.

Активен геец е на Националния съвет на мира, на Общонародния комитет за българо-съветска дружба. През 1978 година Българската академия на науките го избира за академик. Бил е президент на Международната асоциация на пластичните изкуства. Почетен член е на Съветската академия на изкуствата и на Мексиканската академия на изкуствата.

Негови творби се намират в Националната художествена галерия, в почти всички художествени галерии в страната и в големи световни музеи и колекции.

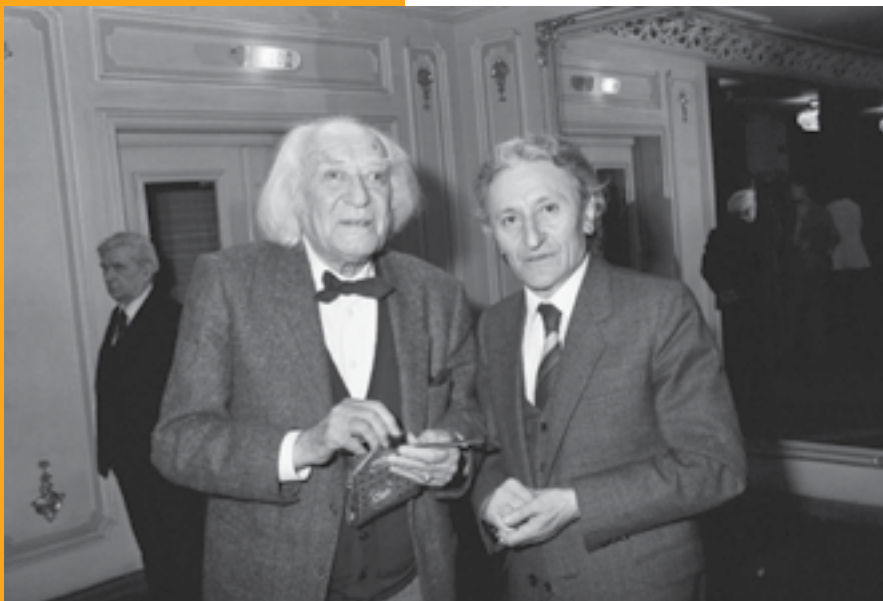
Дечко Узунов е герой на социалистическия труд, удостоен с почетното звание „Народен художник“, лауреат на Димитровска награда, носител е три пъти на орден „Георги Димитров“ и на други високи ордени, както и на голям брой международни и национални награди.

Художник от световна величина, явление в прогресивното изкуство, Дечко Узунов е един от видните представители на социалистическия реализъм.

***
На 29 април България се прощава с академик Дечко Узунов. По време на поклонението в Националната художествена галерия на почетна стража пред саркофага застават партийни и държавни дейци, видни общественици, председатели на творчески съюзи, ръководители на средства за масова информация. Обич и уважение към големия художник засвидетелстват и стоици софиянци, а ръководители и членове на чуждестранни дипломатически мисии у нас поднасят съчувствие.

На траурния митинг в Централните софийски гробища съболезнователно писмо от генералния секретар на ЦК на БКП и председател на Държавния съ-

София, 28 март 1984 г. Акад. Дечко Узунов и писателят Йордан Радичков на честването на 80-годишнината на Народния театър „Иван Вазов“. Снимка: Живко Ангелов

вет Тодор Живков до съпругата и близките на художника прочита председателят на Съвета за духовно развитие Георги Йорданов.

Слово за голямата и обаятелна личност, за живота и неповторимото изкуство на народния художник прочита първият заместник-председател на Съвета за духовно развитие при Министерския съвет Любомир Павлов. Той подчертава, че в широкоспектърното си творчество Дечко Узунов органично и своеобразно съчетава голямото наследство на българската духовна култура, класическите и модерните идеи с усета за народността и душевността. За неговото творчество той казва още, че то бележи и често определя ръста на новата българска живопис, поела пътя на социалистическото преобразуване на обществото.

„Отиде си не само голяма фигура, изключителен творец и ярка личност, отиде си голям човек, казва директорът на Националната художествена галерия - народният художник професор Светлин Русев, като изразява болката

на неговите колеги и ученици.

С топли думи за баи Дечко чувствата на неговите съграждани изказва председателят на Общинския народен съвет в Казанлък Станчо Коев.

Прочетени са съболезнователни телеграми от съветските и от френските художници, чийто добър приятел е Дечко Узунов. Поднесени са много венци и пролетни цветя.

1989

В етнографския комплекс на Казанлък на тихата улица „Княз Мирски“ е родната къща на Дечко Узунов. Тя е предоставена на Градската художествена галерия и в нея е показана колекция от 93 творби на художника. Колекцията е дарение от съпругата на художника Олга Узунова, която по този начин е изпълнила волята на автора на творбите, съобщава БТА на 26 февруари.

Близките родственици на художника подаряват произведения от най-ранните му творчески години, между които е и портрет на майката. В избенното помеще-

ние по желание на Дечко Узунов се показват творби на негови ученици.

Към къщата е построена и зала, вписана хармонично в двора, в която е подредена акварелна колекция, създадена през последните години на художника. Тук се намира и последният негов автопортрет. В Казанлък се съхраняват и други творби на големия наш живописец от различните му творчески периоди. В галерията се намира характерната негова творба „Невеста“ от 1925 година. Тук са и „Пейзаж от Магрид“ и композициите „Поп Богомил“ и „Кукери“.

В къщата винаги има посетители – граждани или гости на града. Всеки новоприет ученик в Художествената гимназия най-напред прекрачва прага на родната къща на патрона на средното художествено училище.

1990

В Галерията за чуждестранно изкуство в София е подредена изложба от непознати творби на Дечко Узунов. На откриването ѝ се събират много ценители на неговия артистичен талант, привлечени от лобопитството да надникнат в спомените за всекидневието на твореца, съобщава БТА на 22 януари.

Пазени досега в ателието му, акварелите и живописните платна от последните години на автора, който сега щеше да бъде на 90 години, са свидетелство за вечна младост в изкуството. Преживял всичко от нашия век в изкуството си – от академичния портрет до абстрактната живопис, през последните си години той е бил проникнат от дълбока нежност към човека. Затова сега изложбата въздейства като миг спокойствие за хората, втурнали се в политиката, като зов за до-

брожелателност и човеколюбие.

Познавачите казват, че Дечко Узунов никога не се е рисувал. Тук за първи път виждаме негов автопортрет – антична глава на дребен мислител – завещание от края на творческото дълголетие на един голям артист и хуманист.

1993

Изложбата „Живопис и акварели“ на Дечко Узунов, открита на 7 декември в НДК, някои изкуствоведи наричат възпоменателна, а други – зов за решаване проблемите около ателието на художника. В него според сегашния му уредник Пеньо Вълчанов има над осем хиляди рисунки и около три хиляди скици и проекти за композиции. Той напомня и желанието на художника ателието му да не се възприема като музей. Въпросите ще има ли музей „Дечко Узунов“ и кой ще стопанисва ателието на художника и галерията към него очакват своите отговори.

За организаторите – Националната художествена галерия и НДК, изложбата е нов опит изкуството на големия български талант да стигне до по-широк кръг от хора.

Експозицията представя непознати творби от ателието на Маестрото, както наричат приживе Дечко Узунов. Ценителите на неговия артистичен талант ще може да видят 37 акварела, 43 маслени платна на автора, чиято 95-годишнина от рождението ще се чества догодина. Повечето от картините са от последните години на твореца. За първи път може да се видят три автопортрета на художника – един рисуван с въглен и два с акварел. В тях откриваме страшен и възгъбен мислител, който, както помним, обичаше да казва: „Цялото ми творчество е обич

към всичко българско.“

1996

Галерия „Дечко Узунов“ е открита в дома на видния български художник на 13 септември. При откриването столичният кмет Стефан Софиянски изразява надежда, че галерията ще се превърне в културен център за столичани, каквото е било и желанието на Дечко Узунов.

Председателят на Съюза на българските художници Любен Зидаров нарича новооткритата галерия „храм на изкуството“. Родствениците на Дечко Узунов – Атанас и Христо Нейкови и Елена и Пеньо Вълчанови, са дарили на Столичната община акварели, рисунки и живописни платна, съобщава на откриването уредникът на галерията Пеньо Вълчанов. Част от личния архив на художника те са представили на къщата-музей на Дечко Узунов в Казанлък.

Изложбата в галерията, подредена приживе от Дечко Узунов, ще бъде постоянна. Тя включва 17 акварела на художника, рисувани от 1981 до 1986 година. Ателието на твореца, разположено на втория етаж на къ-

щата, е възстановено и става музей. Сред изложените в ателието картини са автопортрет на художника и акварелът „Вдъхновение“. Там се пазят палитрата, четките, лулата на художника, както и скулптура от бронз на Величко Минеков.

Сред гостите при откриването са художниците Иван Ненов, Светлин Русев, Енчо Пиронков, писателят Радои Ралин, бившият министър на културата Георги Йорданов, Атанас Семерджиев, Чавдар Кюранов.

* * *

Изложба живопис на тема „София – Европа – българските художници в модерната живопис на XX век“ е открита на 14 ноември в Националната художествена галерия. В нея са представени около 100 произведения на български художници за периода от 1900 година до 1950 година. Повечето от творбите се показват за първи път и съчетават в себе си европейския модел на творчество и българската художествена традиция, посочва на откриването директорката на галерията доц. д-р Ружа Маринска.

Сред непоказваните творби са картината на Жорж Папазов

София, 18 август 1979 г. Среца на художника Дечко Узунов с деца в Националната художествена галерия. Снимка: Емил Иванов

„Той, тя и смъртта“, рисувана през 30-те години, живописното платно на Николай Дюлгеров „Спомен за жена“ от 1930 година, „Кабалджия“ от 1934 година на Константин Гърнев, както и „Портрета“ на Дечко Узунов.

1997

На 2 юни ЮНЕСКО включва имената на Христо Ботев, Димитър Талев и Дечко Узунов в списъка на световноизвестните личности за 1998-1999 година, съставен от международната организация. Това съобщава за БТА началникът на управление „Международна културна политика“ в МВНР и главен секретар на Националната комисия за ЮНЕСКО Христо Георгиев.

През 1998 година се навършват 150 години от рождението на Христо Ботев и сто години от рождението на Димитър Талев, а през 1999 година – сто години от рождението на Дечко Узунов.

Включването на тримата големи българи в списъка на ЮНЕСКО дава възможност юбилеите да се честват под егидата на международната организация. В печатния ѝ орган „Курьер на ЮНЕСКО“ ще може да се публикуват материали от наши автори за юбилеите. Очаква се финансова подкрепа на организацията на ООН за издаването на книги, посветени на Христо Ботев, Димитър Талев и Дечко Узунов.

***

Творби на Владимир Димитров-Майстора, Иван Ненов, Златю Бояджиев, Дечко Узунов, Жорж Папазов, Пенчо Георгиев, Николай Дюлгеров и други ще заминат до края на годината за Солун – културна столица на Европа за 1997 година по програмата на Европейския съюз, пише БТА на 5 септември. Картините са

част от изложбата на Националната художествена галерия „София – Европа. Българската живопис в контекста на модерното изкуство на XX век (1900-1950)“, субсидирана по програмата „Рафаел“ на ЕС.

1998

Чествания, посветени на 100-годишнината от рождението на художника Дечко Узунов, готви специален комитет под председателството на Йордан Соколов. Това съобщава за БТА на 23 декември бордът на директорите на галерия „Ирида“, която също се включва в програмата.

Дечко Узунов е в списъка на ЮНЕСКО на световноизвестните личности за 1999 година. Това е първият български художник, на когото е оказана такава чест, казват от галерията.

На 22 февруари, когато ще се навършат 100 години от рождението на Узунов, в „Ирида“ предстои да бъде открита изложба от негови акварели. Галерията се готви да издаде и каталог, в който да събере репродукции от всичките му творби.

На 1 септември и на четирите етажа в Съюза на българските художници ще бъдат представени произведения на художника. Галерията на „Шунка“ 6 е най-голямата по площ в страната – 2800 кв.м.

1999

По повод 100-годишнината на Дечко Узунов в Сливен на 22 февруари е открита изложба на негови творби от фонда на градската галерия. В зала „Сирак Скитник“ са показани 18 живописни платна на художника от късното му творчество. Някои от картините са със сюжетите от Сливен, а четири от творби-

те са подарени от Дечко Узунов на местната галерия.

БТА припомня, че Дечко Узунов е носител на голямата награда за литература и изкуство „Добри Чинтулов“ за 1983 година. Документален към изложбата със снимки и документи представя връзките на художника със Сливен и творци като Сирак Скитник и Елисавета Багряна.

***

17 маслени и акварелни картини, рисувани от Дечко Узунов през различни периоди, са изложени от 21 април до 15 май в „Галерия 11“, която се намира в сградата на Столичната библиотека.

Само една от творбите на художника, обявен от ЮНЕСКО за една от стоте най-известни личности на годината, не е собственост на ателието-галерия, носещо неговото име, обяснява пред БТА неговият собственик и племенник на художника Пенчо Вълчанов.

Посетителите на експозицията може видят известните платна „Белите къщи“ и „Портрет на Вера Кирова“.

***

Над 90 творци, живеещи и работещи на територията на район „Изгрев“, участват в четвъртата традиционна художествена изложба „Изгрев – 99“, която се открива на 12 май в Интерпред – Световен търговски център.

Със свои творби участват Величко Минеков, Сули Сеферов, Христо Нейков, Христо Стефанов. Жест на почит е излагането на картина на Дечко Узунов, чиято 100-годишнина ЮНЕСКО обявява за културно събитие от световна величина.

***

Седем годишнини ще бъдат почетени на XV юбилейно издание на „Аполония“, съобщава на 4 ав-

София, 10 септември 1999 г. По случай 100-годишнината от рождението на Дечко Узунов в изложбената зала на „Шунка“ 6 е открита изложба „Дечко Узунов и ученици“. Снимка: Бистра Бошнакова

густ артистичният директор на фестивала Маргарита Димитрова.

От 1 до 10 септември в Созопол публиката ще има възможност да присъства и на представяне на списание ЛИК, а с премиерна изложба от акварели на Дечко Узунов ще се почетат сто години от рождението на художника.

***

На 15 август започват проучвателни работи за премахване на сградата на бившия мавзолей в София. Това се налага поради отсъствието на всякакви строителни книжа или проектна документация за сградата.

Според Министерството на културата известна художествена стойност представляват само облицовъчните мозайки, чиито автор е Дечко Узунов. В изпълнение на препоръките на комисия на Министерството на културата с председател Николай Поляков от края на месец юли са свалени детайли от мозайките. Демонтираните пана ще бъдат предоставени на Музея на приложните изкуства или на друг подходящ музей.

***

Изложбата „Дечко Узунов и ученици“ събира работите на известни художници – ученици на майстора. Тя е открита на 10 септември в галерията на Съюза на българските художници на ул. „Шунка“ 6.

В експозицията със 108 творби са представени 43-ма творци. Сред тях са Александър Поплилов, Генко Генков, Дора Бонева, Калина Тасева, Христо Явашев-Кристо.

Изложбата е своеобразно въведение към ретроспективната изложба на Дечко Узунов, която ще бъде открита на 15 септември на три етажа на „Шунка“ 6, казва организаторът на изложбата проф. Светлин Русев. „Тя е израз на истинска почит, своеобразен поклон на всички, които по един или друг начин са се докосвали до обаятелната личност на Дечко Узунов“, добавя той.

С „Дечко Узунов и ученици“ галерията на СБХ открива есенния си сезон. „СБХ и Дечко Узунов до такава степен са свързани, че няма нищо по-логично от това галерията на съюза да бъде домакин на двете изложби и да открие сезона с тях“, казва председателят на СБХ Христо

Харалампиев.

„Дечко Узунов не ни вкарваше в рамки, а даваше възможност на всеки сам да потърси себе си. Той респектиреше и с мощта си на изключителен артист, и с изключителната мярка в отношенията между професор и студент, и преди всичко – с естествената и неподправена любов към изкуството, която превръщаше личността му изцяло в изкуство“, казва проф. Русев.

***

„Ретроспективната изложба на Дечко Узунов цели да представи по-пълно твореца, да го преосмисли и прецени в края на XX век, защото през последните години той е репродуциран с едни и същи знакови творби, които създават непълно впечатление за него“, казва на 12 септември за БТА Аделина Филева, изкуствовед в Софийската градска художествена галерия и координатор на националното честване на 100-годишнината от рождението на Дечко Узунов.

Изложбата, която е в рамките на честването, ще бъде открита на 15 септември в сградата на Съюза на българските художници на улица „Шунка“ 6 и ще продължи до средата на октомври. Тя ще бъде на три етажа и ще включва над 800 творби на Дечко Узунов – живопис, графики, пастели, акварели, темперни, масла. Наред с познати творби ще бъдат изложени и непоказвани акварели, малки графични рисунки, пейзажи, портрети. Между тези произведения е картина, която изобразява опелото на цар Борис III в църквата „Свети Александър Невски“.

Ще бъдат показани документи, проследяващи живота на твореца – снимков материал, критически статии, илюстрации в книги, непоказвани албуми и скицици. „За да бъде представен по-пъл-

но Дечко Узунов, е прегледана пресата от 1922 година, когато е първата му изява, до смъртта му“, казва Аделина Филева.

Подготовката на ретроспективната изложба е отнела почти година. В екипа, работил по нея, влизат наследниците на художника Атанас Нейков, Елена Вълчанова, Пеню Вълчанов и Христо Нейков.

„В изложбата участват почти всички гържавни галерии в страната – Националната художествена галерия, Софийска градска художествена галерия, ателие-галерия „Дечко Узунов“, Националната галерия за чуждестранно изкуство“, обяснява Аделина Филева. Съдействие са оказали от Народната библиотека, Централния гържавен архив, Министерството на културата, музея на Националната художествена академия и от други институции. Частни колекционери са предоставили творби.

В рамките на честването предстои издаването на книга-каталог за Дечко Узунов. В нея творецът ще бъде показан през погледа на критиката, на писатели и художници, докосвали се до изкуството му. В книгата ще има интервюта, в които художникът говори за себе си, важни събития от живота му в дати, допълнени с документален снимков материал, библиографска справка. Ще бъде включен и научен каталог, представящ всички експонати от ретроспективната изложба.

***

„Съюзът на българските художници приключи годината с над 100 експозиции, а поради липсата на време и място отхвърлихме близо тридесет молби за изложби“, каза на 26 декември пред репортер на БТА главният секретар на съюза Ивайло Мирчев.

Според него събитие номер едно за СБХ през 1999 година е юбилейната изложба на Дечко Узунов. „Изложбата на Дечко Узунов беше най-посещавана през годината, имаше дни, в които ни се налагаше да спираме хора, за да не се получи задръстване в салоните“, спомнят си организаторите.

2000

Юбилейна изложба на Дечко Узунов е открита на 21 февруари във фоайетата на централната сграда на ЮНЕСКО в Париж, съобщава на БТА българското посолство във Франция.

Експозицията, в която са включени 49 платна, гатирани между края на 20-те и началото на 80-те години, е организирана в чест на 100-годишнината от рождението на именития български художник.

„Живописиста на Дечко Узунов е мистериозна мелодия, неговият език е вътрешен живот. Той бе най-строгият си съдник, каквито всички ние би трябвало да бъдем. Дечко ни изля гушата на един народ“, заявява в словото си при откриването Барон Ренуар, член на ръководството на парижкия „Есенен салон“, председател на френската секция на Международната асоциация за пластични изкуства и дългогодишен приятел на Дечко Узунов.

***

Изложба на Дечко Узунов по случай националния празник на България 3 март организира в Българския културно-информационен център в Цариброд Министерството на културата.

Експозицията съдържа 18 акварела от късния период на бележития художник – пейзажи, народни мотиви и голи тела.

Картините са предоставени от фонда на Ателие-галерия

„Дечко Узунов“ към Софийската община. Общината организира и концерт на детски фолклорен състав при откриването на изложбата.

***

На 27 юни специално за БТА предава кореспондентът на БНТ Валери Тодоров, който присъства на откриването на представителна изложба на именития български художник Дечко Узунов, посветена на 100-годишнината от рождението му, в изложбена зала на Руската художествена академия в Москва.

Изложбата представя най-характерните моменти от творчеството на Дечко Узунов, което е много добре познато в Русия. От огромното творчество от над 800 творби на художника, показани на ретроспективната изложба миналата година в София, са избрани 55 творби със съдействието на проф. Светлин Русев, който също е на откриването, и племенниците на художника Атанас Нейков и Пеню Вълчанов. Подбраните творби са знакови за различните десетилетия от творчеството на големия български художник. Изложбите в Париж и Москва са международното продължение на ретроспективната изложба в България. Двете столици свързват големия наш художник с много спомени и приятелства, с международни организации и форуми, на които той е почетен член или председател.

Руското министерство на културата при споменаване името на Дечко Узунов предоставя залите на Художествената академия без наем като уважение към творчеството на големия художник. Много суперлативи са казани от двамата от вицепрезидентите на Руската художествена академия, от руски художници, приятели и почитатели на

Дечко Узунов.

2001

Непознати творби на Дечко Узунов ще бъдат показани за първи път по време на празничната програма на Столичната община „От Цветница до Великден“, съобщава през април заместник-кметът на столицата Петър Станков.

Изложбата се открива в Ателие-галерия „Дечко Узунов“ на 11 април. Тя е от 12 непоказвани творби от цикъла „Корени“. Платната са рисувани върху картон с маслени бои. Те са част от дарението на наследниците на Дечко Узунов на Столичната община.

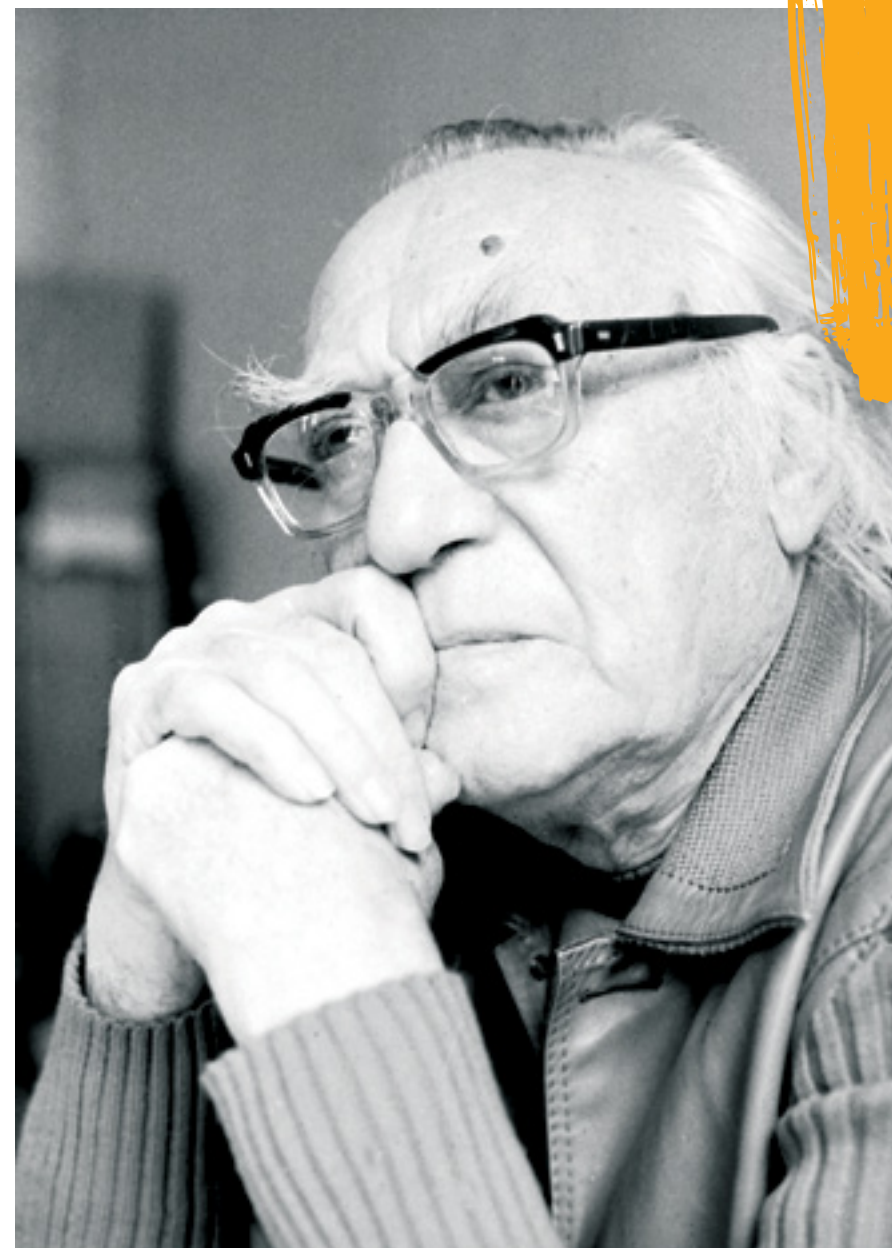
***

Шестото издание на Салона на изкуствата е открито на 10 май от съпругата на българския президент Антонина Стоянова с изложба, представяща художниците на Националния дворец на културата. Експозицията включва творби на Дечко Узунов, Марин Върбанов, Светлин Русев, Димитър Киров, Енчо Пиронков, Георги Чапкънов и други – автори на постоянно изложените в НДК произведения на пластичните изкуства.

„Салон на изкуствата“ се осъществява от НДК съвместно с фондация „Ценности“, чийто председател е Антонина Стоянова. Тазгодишното издание на салона (11 май – 28 юни) е посветено на 20-годишнината на НДК.

***

Портрети на Константин Кусимов, Кръстьо Сарафов, Лео Конфорти, Маргарита Дупарина и други прочути актьори – в емблематични роли или в живота, ще бъдат подредени в изложба от фонда на Народния театър „Иван Вазов“, с която

София, 30 май 1977 г. Дечко Узунов. Снимка: Т. Стойков

ще бъде открита Галерия „И.В.“ в театъра на 2 октомври, съобщава БТА в края на септември.

Живописни и скулптурни портрети на Иван Вазов, Яворов, Георги Стаматов, Пенчо Славейков, Николай Лишев, Николай Масалитинов, творби на художници като Димитър Гюдженов, Васил Стоилов, Дечко Узунов, Георги Баев, Иван Курков, Найден Петков, Златка Дъбова, Светлин Русев ще са сред постоянните експонати в галерията. Тя ще бъде домакин на различни групи изложби – на класи-

ци и на съвременни майстори.

***

Изложбата „Първият Ротари клуб в България 1933-1941“ ще бъде открита в Националния исторически музей (НИМ), съобщава БТА на 23 октомври. Поводът е 10-годишнината от възстановяването на ротарианското движение в България.

Клубът е основан на 22 април 1933 г. В първия му борд влизат г-р Н. П. Николаев, г-р Тодор Недков, Петко Бояджиев, Цвятко Кадийски и Велико Христов. Негови

членове са били архитект Иван Васильов, Дечко Узунов, Марко Рязков, Добри Божилов, Стойчо Мошанов.

„Чрез дейността си клубът допринесе за преодоляване на външнополитическата изолация на България в периода между двете световни войни и за подобряване на междусъседското разбирателство“, смята Цвятко Кадийски-син, който е церемониал майстор и съосновател на възобновения Ротъри клуб в София. По думите му клубът се е превърнал в своеобразен генератор на идеи, като една от тях е участието на България в Световното изложение в Париж през 1937 година.

2002

Изложба, открита на 11 януари в Софийската градска художествена галерия, представя един от най-мрачните периоди в българското изкуство. „Соцреализъм“ обхваща периода от края на 40-те до края на 50-те години. Включени са и някои творби от по-късно време, които тематично и стилово продължават същата посока. Показани са 80 картини и графики и 20 скулптури от 70 художници.

Разглежданият период е един от най-мрачните в историята на българското изкуство. След първоначалния ентузиазъм, съпътствал събитията през 1944 година, започва време на жестоки репресии срещу художниците. Много от тях за дълго време спират да рисуват, други емигрират, а трети са принудени да се съобразяват с официално наложената художествена политика, за да оцелеят.

Затова наред с напълно забравени имена в изложбата може да се видят работи от известни автори като Дечко Узунов, Стоян

Венеф, Васка Емануилова, Ненко Балкански и други.

В края на 40-те години Вълко Червенков и официалните проводници на културната му политика налагат брутално новия „художествен метод“. Той изисква творците да спазват точни разпоредения по отношение на тематиката и художествената форма. Жанрове като натюрморт и пейзаж са обявени за буржоазни и капиталистически. На дневен ред са строителството на новия социалистически живот и „новият човек“ – многомашиинник и орденоносец. В портретния жанр преобладават портрети на политически вождове: Георги Димитров, Ленин, Сталин, портрети на работници, както и типизирани портрети на ударници и бригадири. Фигуралната композиция, която е водещ жанр през периода, е изцяло посветена на исторически събития от близкото революционно минало, както и на теми, свързани с новото строителство.

По отношение на стила се налага единствено академичното изграждане на формата и реалистичната достоверност. Всички отклонения се обявяват за формализъм. Това довежда до уеднаквяване на художествените почерци и до въвеждане на уникалния „колективен метод“ на рисуване.

Изложбата „Соцреализъм“ за първи път показва в пълнота един период, който десетилетия наред е бил премълчаван. Повечето от картините не са изваждани от депата от времето на попадането им в колекцията на галерията. Изложбата предоставя уникална възможност българският зрител да се запознае с един продължил около 15 години период и принесъл в жертва таланта на много български худож-

София, 30 май 1977 г. Дечко Узунов.
Снимка: Т. Стойков

ници, казват от галерията.
* * *

Платна на Дечко Узунов са показани на изложба, посветена на Деня на българската просвета и култура, която откриват на 11 май Съюзът на българските художници и Столичната община – Район „Изгрев“.

„Изложбата се организира за седми път и в нея участват всички художници, членове на СБХ, които живеят на територията на район „Изгрев“, казва за БТА завеждащият културния отдел на района Иван Боянов.

Сули Сеферов, Димитър Остоич, Тончо Тончев, Бранимир Цаков, Петко Абаджиев, Мария Гергова, Иван Кънев, Боян Трендафилов, Иван Гавазов са сред традиционно участващите над 80 художници, които показват свои произведения – живопис, графика и скулптура.
* * *

На 19 септември се открива изложба на Дечко Узунов в Народния музей в Белград. Експозицията съдържа 58 творби от 20-те до средата на 80-те години. Това съобщават на БТА от Министерството на културата,

което е сред организаторите на проявата.

Белград нееднократно се е срещал с българското изобразително изкуство, се казва в съобщението на културното министерство. През 1933 година в югославската столица седем български художници – Сирак Скитник, Никола Маринов, Борис Денев, Дечко Узунов, Маша Узунова, Бенчо Обрешков и Илия Петров, представят 110 свои живописни творби. С откупени техни произведения се създава колекция от българско изкуство в Белград.
* * *

Специално за БТА Теодора Енчева предава от Белград на 19 септември. Тя съобщава, че в сутрешните си издания белградските вестници „Блиц“, „Глас явности“ и „Данас“ поместват новина за откриването на изложбата на патриарха на българското изобразително изкуство Дечко Узунов. В обедните си емисии държавната телевизия РТС и Радио Белград също информират за културното събитие.

Белградските медии припомнят, че Дечко Узунов е бил представян на сръбската общественост през 1933 и през 1968 година. Те разказват и за творческото развитие на художника.
* * *

Познати, непознати и забравени произведения от 80-те години, намерени в депата на 18 общински и държавни галерии, са събрани в изложба, открита в средата на октомври в Националната галерия за чуждестранно изкуство.

Над 250 работи – живопис, скулптура и графика, на повече от сто автори са включени в този период на българското изкуство. Според кураторите на проекта Весела Ножарова и Светлана Кулюмджиева подбо-

рът на представените в експозицията творби е субективен и е без претенция за исторически преглед и хронологична изчерпателност.

На изложбата са показани 70 на сто от откритите в депата картини, научава БТА от Светлана Кулюмджиева. Поколението, родено през 20-те години, но продължило да твори и през 80-те години, е представено от Вера Негкова, Найден Петков, Васил Бараков, Иван Ненов, Дечко Узунов. От т.нар. априлско поколение са Светлин Русев, Атанас Яранов, Георги Баев, Георги Божилов-Слона. От младата генерация, чиито първи изяви са през 80-те години, са Станислав Памукчиев, Андрей Даниел, Иван Русев, Емил Попов, Георги Чанкьнов.

„Това са произведения, изиграли значителна роля за времето си и напълно непознати днес“, казва Кулюмджиева. Според нея някои от творбите са явно повлияни от западното изкуство, като вълната на фотореализъм, а други са обвързани пряко с интимния свят на художника. Според нея общото внушение и изборът

на темите са заредени с характерната за времето меланхолия, алиенация и екзистенциални настроения.

„Периодът на 80-те години е време, което днес вирее в негативната щампа на „социалистическото изкуство“, но това е и времето, в което художествените структури в страната са най-ясно очертани“, смятат кураторите. Според тях тогава българският художник се е рагвал на сериозни обществени позиции и е имал възможност да работи в относителна идеологическа необремененост.

„Представените автори са обединени от това, че са ярки творчески индивидуалности, независимо че някои остават завинаги в 80-те, а други стават популярни в този период, но в следващото десетилетие изчезват от галериите или променят стила и качеството си на работа“, казва Кулюмджиева.

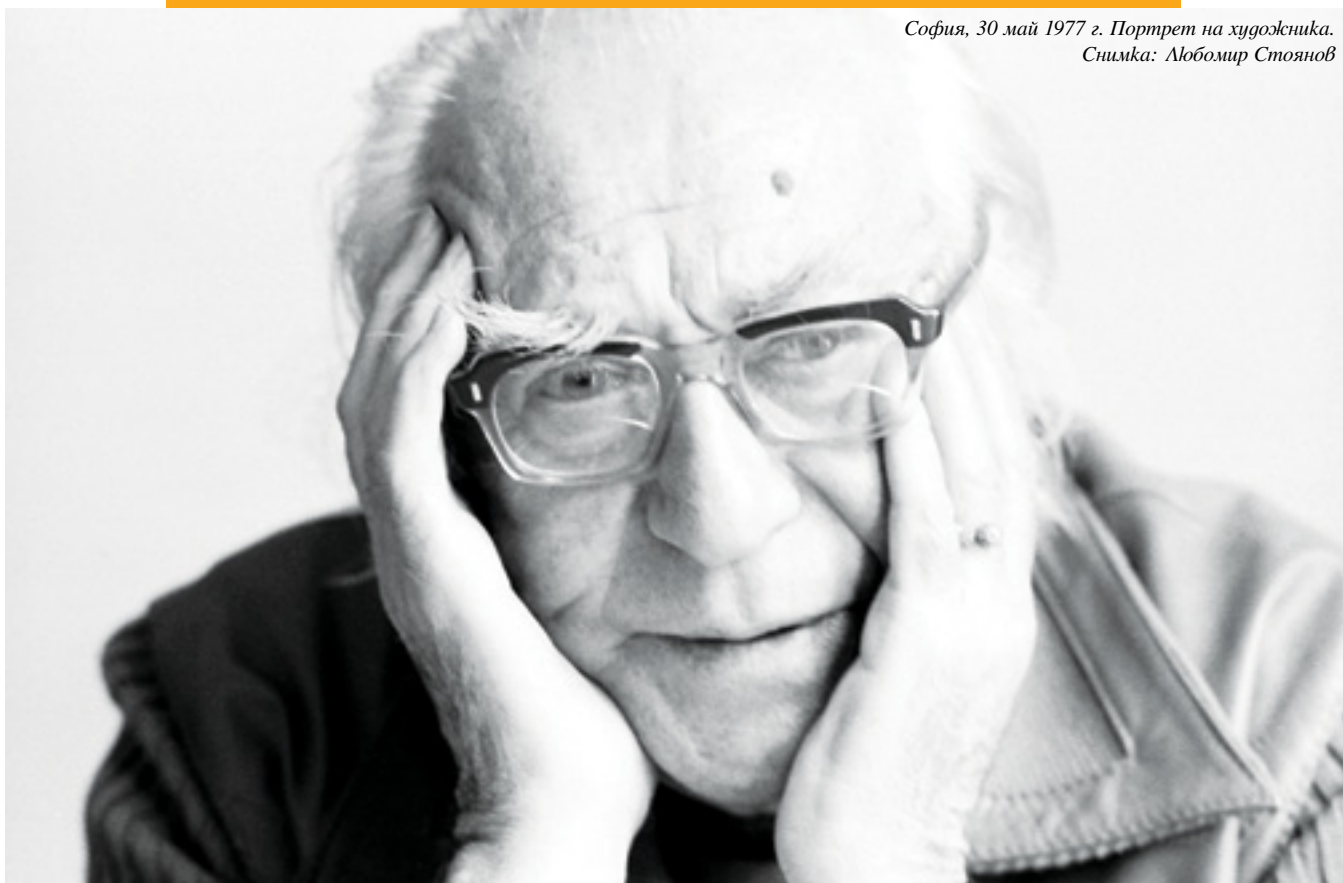
2003

Ненко Балкански, Дечко Узунов, Илия Петров, Константин Щъркелов, Стоян Венеф и Алек-

София, 7 февруари 1979 г. Тържествено връчване на наградата „Захари Зограф“ на акад. Дечко Узунов. Снимка: Пламен Петров

София, 30 май 1977 г. Портрет на художника.
Снимка: Лобомир Стоянов

сангър Стаменов са сред първите заселници в район „Изгрев“, който с годините по атмосфера и артистичност от пустееща земя се е превърнал в своеобразен софийски Монмартър. Това казва за БТА изкуствоведката Весела Ножарова по повод изложбата, която галерия „Ирида“ открива на 11 май в Интерпрег. За осми пореден път са представени художници, живеещи и работещи в квартал „Изгрев“.

По думите на Ножарова в квартала живеят около 350 художници, както и писатели, артисти, музиканти, като първите се заселват преди повече от половин век. Тогава редица художници построяват къщи в района, а през 80-те години Съюзът на художниците издига две ведомствени сгради. В района се намира средното художествено училище за приложни изкуства и 105-о СОУ с изучаване на изобразително

изкуство от първи до 12-и клас, учениците от които са сред най-активната публика на експозицията.

***

„Част от досието на Дечко Узунов от МВР е публикувано за първи път в книга“, казва пред БТА на 9 юли изкуствоведът Аделина Филева, която е съавтор на изданието „Дечко Узунов. Памет и забрава“ заедно с Ирина Генова.

Книгата предстои да бъде представена на 16 юли в НДК. Тя съдържа 320 цветни и 150 черно-бели репродукции, над 160 фотографии и документи.

„Създа се е една много интересна митология за Дечко Узунов, която с годините се е увеличавала“, смята Филева. Според нея предпоставка за това е, че художникът е имал добро чувство за хумор, умее да обръне ситуацията винаги от по-дупло-

матичната страна, а по-късно езикът му е станал по-езоповски.

„Дечко Узунов е голяма фигура и преди, и след 1944 година“, смята Филева. На 38-годишна възраст той става професор, а 9 септември го заварва като автор, утвърден във всички възможни посоки на изкуството. „Въпреки това го обявяват за буржоазен художник, което е повод през 1948 година в МВР да му бъде направено досие, което е затворено през 1960 година“, казва Филева.

В книгата са публикувани само части от досието. „Нас не ни интересува жълтата страна на нещата, а искаме да се види неграмотността на тези, които са се интересували от художника“, обяснява Филева. По думите ѝ за първи път тази книга предлага обширен критически и документален материал за участието на Дечко Узунов в художествения

живот на България в продължение на седем десетилетия.

„Библиографията на Дечко Узунов в Народната библиотека започва от 1951 година, а в книгата тя е попълнена от 1922 година“, казва Филева. Публикувани са текстове на самия Дечко Узунов, а много от репродукциите са от стари каталози на художника, отпечатани преди Втората световна война. Според авторите през годините Узунов е показван предимно с работи от периода между 20-те и 30-те години и между 60-те и 80-те години. „В книгата тази празнина липсва“, обяснява Филева.

Използвани са архиви на почти всички автори, с които Дечко Узунов е работил или е имал лични отношения. Има текстове на критика Кирил Кръстев, свързан с модерното изкуство преди 1944 година, части от дневника на Чудомир, който дава информация за различни изложби на Дечко Узунов, от непубликувани архиви на скулптора Иван Лазаров, както и от сборник на Блага Димитрова и Николай Василев.

Запазените следи от присъствието на художника са издирвани във всички институции, съхраняващи памет – галерии, архиви (обществени и частни), библиотеки, обясняват авторите. Към изданието има азбучен показалец и избрана библиография по години.

живопис, графика, лютнерство, илюстрации.

БТА припомня, че гимназия „Дечко Узунов“ е открита през 1968 година като филиал на Софийската художествена гимназия. През миналата година училището отбелязва 35 години от създаването си. В гимназията учениците се обучават по специалностите „Дизайн“, „Изобразително изкуство“ и „Лютнерство“.

***

На 17 април гражданите имат възможността да разгледат юбилейната документална изложба „Воля за съзидание“ в парламента, която е посветена на 125-годишнината на съвременната българска гържава.

В Клуба на народния представител посетителите може да видят портрети на политици и гържавници, рисувани от известни български художници като Ярослав Вешин, Никола Михайлов, Ценко Бояджиев, Дечко Узунов, Борис Митов, Иван Балакчиев. Сред творбите са портрети на първите гържавни глави след 1879 година. Платната са предоставени от НИМ, а част от тях се излагат за първи път.

***

Петият акварелен пленер „Дечко Узунов“, състоял се през септември в Синеморец, е представен в Националния център за съвременни изкуства на „Шунка“ 6, съобщават организаторите от СБХ на 26 ноември.

Авторите, поканени на пленера, който продължава традицията, утвърдена от големия български художник Дечко Узунов, са Христо Харалампиев, Панайот Панайотов, Буян Филчев, Пеню Вълчанов, Георги Трифонов, Николай Янакиев, Цвятко Остич, Киро Мавров, Яна Захариева,

Явора Петрова, Костадинка Миладинова и Десислава Денева.

Изложбата представя и акварели от Дечко Узунов, чрез които според СБХ ще се осъществи своеобразна приемственост между съвременните автори и майстора на акварела.

***

Академик Светлин Русев подбира 12 творби от най-големите български майстори на живописа и ги издава в уникален календар за 2005 година. Изданието е представено на 28 декември в Плевен от художника в галерията, която съхранява неговото дарение за родния град, съдържащо над 400 творби на класиците на българското и световното изобразително изкуство.

Новият календар, който по мнението на специалистите е събрал шедеври на изящното изкуство, съдържа репродукции от картини на Илия Бешков, Владимир Димитров-Майстора, Дечко Узунов, Никола Петров, Стоян Венев.

2005

Галерия „Икар“ показва картини на български класици в обща изложба, която продължава от 8 до 22 февруари. Дечко Узунов е представен с акварела „Женска фигура“ от 50-те години, а Васил Стоцлов – с „Планински пейзаж“ от 40-те години на миналия век.

Най-старата картина е на Станьо Стаматов – „Гора“ от 1921 година, а най-скъпата – „На полето“, масло, на Атанас Тасев от 1931 година, оценено за 800 евро.

***

Иван Мърквичка, Дечко Узунов, Васил Бараков, Греди Асса, Вихрони Попнеделев и Свилен Блажев са част от художниците, чиито творби са показани в изложбата „Закрилата – избрано

изкуство“, открита на 2 март в седемте зали за временни експозиции на Националната художествена галерия.

По думите на куратора Бисера Йосифова за първи път от създаването си Националният дарителски фонд „13 века България“ организира подобна мащабна изложба на произведения, придобити от галерии, музеи и научни институти. Включени са над 100 произведения на живописца, скулптурата, графиката и българското пластично изкуство от Освобождението до наши дни.

Художествената галерия в Казанлък например е предоставила шедьоври от Ненко Балкански и Дечко Узунов, някои от които са част от постоянни експозиции в музеите в родния им град.

***

Светлин Русев открива за посещение ателието си, в което е представена част от колекцията му от произведения на изобразителното изкуство. От 23 май ценителите имат възможността да се запознаят с над 270 живописни, скулптурни и графични произведения от над 100 български художници, работили в периода от Освобождението на България до втората половина на ХХІ век. Сред имената са Златю Бояджиев, Владимир Димитров-Майстора, Жорж Папазов, Дечко Узунов и други.

Според запознати колекцията на Светлин Русев съдържа творби, които са достойни да фигурират във всяка авторитетна художествена галерия. Застъпени са по-голямата част от майсторите на четката, изиграли важна роля и повлияли върху посоките на развитие на българското изобразително изкуство. Представените произведения разкриват както работата на отделните автори, така и об-

щото ниво, достигнато в изкуството в България, главно за времето между двете световни войни.

2006

На 16 февруари галерия „Сибанк“ открива изложбата „20 хита на Дечко 20 години след Дечко“, съобщават от пинако-теката. Съорганизатори са Галерията-музей „Дечко Узунов“ и Ротари клуб София-Средец.

Експозицията включва 20 от най-великите шедьоври на големия майстор на живописца Дечко Узунов. Картините са от фонда на Галерия-музей „Дечко Узунов“ и представят най-силните периоди в творчеството на българския класик.

С това събитие се отбелязват едновременно няколко годишнини – 20-годишнината от смъртта на Дечко Узунов, в същият период е и неговата рождена дата – 22 февруари.

Малцина знаят, че Дечко Узунов е бил един от видните български ротарианци. По този повод клубът подпомага реализирането на голямата част от юбилейните експозиции на майстора. Този проект е посветен на 101-годишнината на ротарианското движение и на първата

годишнина на Ротари клуб София-Средец.

По-голямата част от картините в изложбата са познати на публиката от предишни юбилейни чествания на автора. Този път те се представят в една камерна и малобройна експозиция, чийто акцент е не толкова помпозният и изчерпателен преглед на развитието му, колкото фокусирането върху неговите незабравими и вечни картини.

***

На 21 февруари избрани творби от колекцията на Посолството на България в Париж са показани в софийската галерия „Академия“. Това е първият проект от цикъла „Непознатите колекции“.

Живописните и графичните произведения са върнати временно в страната за основна реставрация. След изложбата, организирана със съдействието на Националната художествена академия, те ще заемат отново местата си в интериора на сградата на парижката улица „Ран“ 1, на чиято фасада се развява българският флаг. Сред авторите на творбите са Бенчо Обрешков, Борис Денев, Дечко Узунов, Димитър Казаков, Дора Бонева и други.

„Над хиляда картини на из-

София, 16 февруари 2006 г. В галерия „Сибанк“ е открита изложбата „20 хита на Дечко 20 години след Дечко“. Експозицията включва 20 от най-великите шедьоври на големия майстор на живописца. Снимка: Владимир Шоков

вестни български художници има в посолствата ни по света“, казва Светослав Христов, директор на Държавния културен институт към министъра на външните работи.

„Най-активно са се купували картини през 60-те и 70-те години на миналия век“, казва в интервю за БТА главният експерт в института Весела Христова-Рагоева. По думите ѝ много малък е процентът на чуждите картини, които най-често са подаръци.

Според нея посолството ни в Париж има най-богатата колекция от картини сред българските мисии зад граница, но подобни представителни колекции има в посолствата ни в Лондон и в Рим.

***

Двайсет и четири платна на Дечко Узунов са изложени в Клуба на народния представител в парламента, съобщава БТА на 24 март. Експозицията е посветена на 20 години от смъртта на един от най-значимите автори в българското изобразително изкуство.

„Тогава големият художник се пренесе в откъснатото, но той и днес е с нас със своето изкуство“, казва заместник-председателят на парламента Любен Корнезов, който открива изложбата. Във връзка с организирането в парламента на експозицията на Дечко Узунов, който е бил и член на Ротари клуб, Корнезов получава почетен плакет на Ротари клуб „Средец“.

***

Галерията на Софийската филхармония представя творби от шестия пленер „Дечко Узунов“, съобщават организаторите на 13 април. В проекта, наречен „Диалог на поколенията“, участват 13 художници, работили в пленера в Балчик – място, вне-

чатлило Дечко Узунов с красотата на природата, отразена в поредица негови пейзажи.

Авторите са Десислава Денева, Николай Попов, Явора Петрова, Тихомир Манолов, Зара Булюклийска, Мая Булюклийска, Георги Трифонов, Панайот Панайотов, Деян Вълков, Митко Петров, Тоня Горанова, Яна Каменова и Костанка Миланова.

***

Из гебрите на „красивото чужовище“ – както нарича НДК неговият директор Христо Друмев, броди документалният филм „Спомен подир спомен“ на режисьора Костадин Бонев. Копродукцията на НДК и БНТ е посветена на 25-годишнината на НДК и е показана на 10 май в Зала 1.

Премиерата е въведение към ХІ салон на изкуствата под патронажа на президента Георги Първанов. Фестивалът тази година е посветен на юбилея.

Преди 25 години, през март 1981 година, новопостроеният Дворец на културата отваря врати за първите си посетители. По право това са неговите строители. В ония години този уникален по своите размери и възможности комплекс няма своя аналог нито в национален мащаб, нито в границите на Балканите и цяла Източна Европа.

След прожекцията министърът на културата Стефан Данаилов, съпредседател на организационния комитет за честването заедно със столичния кмет Бойко Борисов, награждава 46 именити дейци на изкуството и културата с принос за създаването, историята и дейността на НДК. Наградата е златно-сребърен медал за 25-годишнината на НДК, изработен от Монетния двор на БНБ. Между наградените посмъртно са арх. Александър Баров – главен проектант на НДК, Атанас Яранов, Дечко Узу-

нов, Емил Чакъров, Йоан Левиев, Николай Гяуров.

***

Общо 527 личности са предложени за класацията „Великите българи“, съобщават от БНТ в началото на юни.

Интервюирани са 1262-ма души на възраст над 14 години. На всички тях е зададен въпросът: „Вие лично кои 15 имена на изявени българи бихте посочили за включване в класацията „100-те най-велики българи на всички времена?“ Сред първите 150 имена е и това на Дечко Узунов.

***

Галерия „Арте“ показва портрети, автопортрети и пейзажи в изложбата „Народни будители“, която е открита на 30 октомври. Сред авторите са Константин Щъркелов, Петър Морозов, Дечко Узунов, Юрий Буков и други.

„Чрез произведенията на тези български художници се убеждаваме как будителството прониква в самосъзнанието на твореца и се превръща в напращачив коректив на безродния глобализъм“, смята изкуствоведът Бисера Йосифова. По думите ѝ всяка творба е художествен документ, свидетелство за принадлежността ни към съцината на европейството. „Изложбата потвърждава, че будителството присъства в духовния ни живот без патриотарска параност и площадни фанфари“, добавя Йосифова.

2007

Творби от седмия пленер по акварел „Дечко Узунов“ са показани от 15 до 28 февруари в Националния изложбен център за съвременни изкуства на „Шипка“ 6. Събитието е посветено на 108-ата годишнина от рождението на Дечко Узунов и се организира

Разград, 11 март 2007 г. В една от залите на художествената галерия „Професор Илия Петров“ в Разград е открита изложба с творби на Дечко Узунов. Снимка: Мехмед Азиз

съвместно с галерията-музей в София, която носи името на големия художник. Показани са и пет негови акварела.

Целта на пленера, състоял се в Созопол през септември 2006 година, е да популяризира творчеството на Дечко Узунов. За участие са поканени 10 художници – Буян Филчев, Георги Трифонов, Димитър Яранов, Елена Панайотова, Йонко Стоянов, Николай Янакиев, Панайот Панайотов, Румен Атанасов, Светослав Недев и Явора Петрова. Присъстват и гости от чужбина – Хедър Уинтър, художник-фотограф от Австралия, Коста-Константино Льондев, художник от Италия, и Илия Н. Илиев от България.

***

Произведения, които отразя-

ват пътуванията на българските художници по света от началото на XX век до наши дни, са включени в проекта „Пътуване до Европа (и по-нататък)“, който Софийската художествена галерия показва от 12 април до 27 май.

Подборът включва над 60 имена от различни поколения и художествени школи. Идеята на изложбата е да покаже отвореността на българската художествена сцена спрямо световната и постиженията на живописците ни. „Картата“ на изложбата включва пейзажи от Франция и Германия през Гърция и Мароко до Русия и Китай.

Пътуванията на българските художници по света започват още в края на XIX и началото на XX век, едновременно с разви-

тието на светската живопис у нас, припомнят от СГХГ. Първите професионални български художници се обучават в чужбина поради липса на художествено училище у нас и пътешествията им са свързани именно с тяхното образование. Тази традиция се запазва и по-късно. В края на 20-те и през 30-те години на XX век българските художници с нараснало самочувствие осъществяват пътувания предимно в европейски държави, за да организират свои самостоятелни изложби там, да участват в международни форуми или просто да се запознаят с различни култури. Повечето от тях отразяват в произведенията си впечатления от непознатите места. С времето географията на тези пътешествия се разширява. Особено през втората половина на XX век българският художник има възможност да опознава по-далечни и екзотични места и пътува до всички континенти.

Сред по-известните имена в изложбата са Владимир Димитров-Майстора, Сирак Скитник, Никола Танев, Дечко Узунов, Петко Абаджиев, Преслав Кършовски, Марио Жеков, Елиезер Алшех, Найден Петков, Андрей Даниел, Греди Асса.

***

„Дванадесетият салон на изкуствата е поредното доказателство за таланта на българските творци, които обогатяват културния живот на Европа“, казва на 11 май министърът на културата Стефан Данаилов на откриването на фестивала в НДК.

По думите му изложбата „Велики събития и личности от българската история“, събрала произведения, създавани в продължение на повече от век, потвърждава максимата, че културата е това, което остава, след като всичко е забравено.

„Днес повече от всякога имаме нужда от памет за България – не заради миналото, а заради бъдещето си. Изложбата трябва да ни напомня, че преди да гледим рѐбове на историята си по европейски програми, сме преди всичко българи“, казва Светлин Русев, един от организаторите на експозицията. На нея са представени около 40 произведения на наши именити живописци и скулптори, популярни публикации, но рядко показвани на изложби. Някои от работите на Ярослав Вешин и Антон Митов са изложени за първи път.

„В продължение на две седмици без входен билет всеки желаещ може да види произведенията на Димитър Гюдженов, Борис Ангелушев, Иван Лазаров, Андрей Николов, Дечко Узунов, Светлин Русев, Димитър Киров и други художници“, отбелязва директорът на НДК Христо Друмев.

***

С изложба на Мария Столарова започва цикълът „Студентите на проф. Дечко Узунов“ в галерията-музей на бележития художник. Поредицата е посветена на Деня на народните будители – 1 ноември.

Художничката е родена на 1 октомври 1925 г. във Варна. Завършва живопис в Художествената академия в София при проф. Дечко Узунов.

Работила е три години като редактор-художник. Участвала е в почти всички общи художествени изложби. Има над 30 самостоятелни изложби у нас и зад граница – в Будапеща, Берлин, Лондон и други.

2008

Двадесет и шест късни акварела на Дечко Узунов представя изложбата „Цвят във водата“ в галерия „Лоранъ“ от 4 до 22 фев-

руари – деня на 109-годишнината от рождението на художника.

„Акварелите, работени в края на една творческа зрялост, не са „уморени“. Случили се след няколко докосвания на четката по листа, изпълнени с финес, те са изблик на несекващо вдъхновение и огромна творческа енергия. В неопражамата игра на художника петното и линията имат своето точно място и значение. Раждат се образи, цветя, видения – живи и неповторими“, отбелязват от галерията.

Женският образ вълнува Дечко Узунов и той многократно се връща към претворяването му. Жените в творчеството му имат много лица – те са съпругата и спътницата, любовницата и приятелката, нежната девойка. Различните цветови гами, които избира художникът, подчертават допълнително вложеното в образа настроение – на места героините му са меланхолични, на други – замечтани, на трети – волеви. И въпреки всички нюанси на женската психика тези образи остават за поколенията зрители нежни и обаятелни, превърнали се в еталон за вътрешна красота.

Образът на мъжа участва в много по-малка степен в творчеството на художника. И в тази изложба той сякаш липсва, но в една от рисунките може да бъде открит чрез символично изобразеното обединение на мъжкото и женското начало – единството между двете страни на човешката същност – жената е анфас, а мъжът – в профил. „Тя“ е отправила поглед към зрителя, докато „Той“ се е вгълбил в себе си. Това са и две различни отношения към света – обръщането към другите и обръщането към себе си.

***

Студенти на проф. Дечко Узунов представят свои работи в изложбата „Учителят на художниците“ в галерия „Сибанк“, която се открива на 11 февруари. Тя е организирана съвместно с Галерия-музей „Дечко Узунов“ и продължава до 27 февруари.

Един от малко известните авторпортрети на Дечко Узунов е сред работите на неговите ученици Александър Поплилов (1916-2001), Атанас Нейков (1924-2003), Владимир Гоев (1925), Генко Генков (1923-2006), Георги Баев (1924-2007), Димо Зау-

София, 4 февруари 2008 г. Изложба „Цвят във водата“ с платна на Дечко Узунов в столичната галерия „Лоранъ“. Снимка: Иван Сяров

София, 20 февруари 2009 г. БНБ пуска в обращение медна възпоменателна монета „110 години от рождението на Дечко Узунув“ от серията „Бележити български творци“. Автор на художествения проект е Петър Стойков. Снимка: Елена Дикова

мов (1930), Дора Бонева (1936), Дора Кънчева (1926), Елга Гоева (1928), Иван Б. Иванов (1933), Калина Тасева (1927), Лиляна Дичева (1928), Магда Абазова (1923), Мария Столарова (1925), Милка Пейкова (1919), Михаил Карапанунов (1928), Николай Никол-Ничето (1924-1989), Олга Вълнарова (1914), Светлин Русев (1933), Стоян Илиев (1934), Христина Петрова (1938).

Събитието е посветено на 109-годишнината от рождението на Дечко Узунув и 70-годишния юбилей от първия му випуск студенти, чието честване започва през миналата година със серия от самостоятелни изяви на някои от тях в Галерия-музей „Дечко Узунув“.

В изложбата са включени над 30 живописни творби във всички жанрове, предоставени от самите художници, от техните наследници, от частни колекции и от фонда на Софийската градска художествена галерия.

Част от творбите са правени през последните няколко години и представят най-актуалния етап от развитието на художниците. Подредени една до друга в галерията, те оформят и сво-

еобразен преглед на развитието и някои основни посоки в българската живопис от последните десетилетия. Експозицията е рядък шанс да се видят всички тези ярки индивидуалности в по-различен контекст, обединени от личността на учителя им, отбелязват организаторите.

Акварели от осмия пленер в памет на Дечко Узунув представя изложбата „Диалог на поколенията“, която е открита на 28 февруари в галерия „България“ – в едноименния концертен комплекс.

Девет утвърдени автори от различни поколения – Георги Трифонов, Йордан Парушев, Киро Мавров, Людмил Лазаров, Николай Янакиев, Панайот Панайотов, Симеон Кръстев, Светослав Недев и Явора Петрова – участват в пленера, който се провежда през октомври в Созопол, припомнят организаторите от Галерията-музей „Дечко Узунув“.

В изложбата с живопис, открита на 23 април на „Шипка“ 6, Иван Б. Иванов (1933) се обръща към рисунката като към философия, загадка, мистерия и знак.

Художникът показва акварели, пастели, рисунки с молив, въглен, сангин и туш, гвашове, темперни и литографии.

„Имах щастието дълги години да бъда близо до моя учител Дечко Узунув, да посещавам ателието му. Помня оценките му за първите ми несполосани студентски опити: „Карай, има нерв, това е най-важното!“ Сега разбирам колко много ни е обичал – разказва Иван Б. Иванов. – Веднъж той сподели: „Аз никога през живота си не съм нарисувал труп. Животът има нужда от красота.“ Това е една позиция, която уважавам“, допълва художникът.

Иван Иванов завършва живопис в Художествената академия през 1959 г. Участва активно в художествения живот на страната с изяви в графиката, живописата и стенописа.

На 23 май министърът на културата Стефан Данаилов открива Националната изложба „Дарението“ в Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. Тя предоставя на широката общественост възможност да се запознае с част от движението наследство, завещано на българската държава от Теодор Димитров. Показани са старопечатни европейски книги от XVII и XVIII век, библиофилски издания, художествени албуми, книги и снимки на Теодор Димитров – дарение за Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, документи, свързани с личния живот на дарителя, с неговата роля на професионалист и общественик, колекционерските му интереси – дарение за Държавната агенция „Архиви“, живописни платна на български художници, включващи и творби на Дечко Узунув, Петко Абаджиев и Златю Бояджиев – дарение за На-

ционалния музей на българското изобразително изкуство.

На 15 септември кметът на Казанлък Стефан Дамянов открива паметник на Дечко Узунув в родния му град. Монументът се намира в двора на Националната гимназия по пластични изкуства, която носи името на академик.

Автор на паметника е Ваньо Колев, бивш възпитаник на гимназията, която през новата учебна година отбелязва 40 години от създаването си.

„Художественото наследство, оставено от Дечко Узунув, е изключително разнообразно откъм теми, жанрове и видове изобразително изкуство“, припомня кметът на Казанлък и допълва, че той твори живопис, графика, илюстрация и оформление на книгата, сценография, декоративна монументална живопис. „Творчеството на Дечко Узунув е и наша гордост като негови съграждани“, подчертава Стефан Дамянов.

Националната художествена галерия празнува 60-годишнината си с изложба „Картини от една епоха“ – непоказвани творби от правителствени фондове. Изложбата е в седемте зали за временни експозиции на НХГ и е открита на 25 септември.

За първи път са показани на широка публика забележителни произведения от класиците на българската пластична култура, между които Александър Жендов, Бенчо Обрешков, Константин Щъркелов, Йордан Гешеф, Илия Петров, Стоян Венеф, Дечко Узунув, Васил Бараков, Васил Стоилов, Найден Петков, Калина Тасева, Димитър Киров, Светлин Русев.

Творби на българи, завърши-

ли Художествената академия в Мюнхен, показва Софийската градска художествена галерия. Изложбата „Българските художници и Мюнхен. Модерни практики от средата на XIX до средата на XX век“ е открита на 12 декември и е част от българско-германски проект, посветен на 200-годишнината от създаването на Художествената академия в Мюнхен. Експозицията е съпътствана от каталог, който ще бъде отпечатан през януари.

Като голям европейски художествен център през годините Мюнхен е провокирал и привличал хора от целия свят – с учебните си заведения, с музеите, с театрите, с бохемската атмосфера. Това е едно от местата, където младата българска интелигенция – художници, литератори, архитекти, музиканти, е осъществявала така нужния ѝ контакт с европейските художествени традиции – контакт, който след завръщането в родината е определял за облика на българската култура и е от съществено значение за вписването ѝ в европейски контекст, припомнят организаторите.

Изложбата показва 150 работи на 50 български живописци и скулптори, преминали през ате-

лиетата на Мюнхенската художествена академия. Събрани за първи път в подобен контекст, творбите, допълнени от документален материал, илюстрират духа на времето, връзката с европейското изкуство и желанието за приобщаване към духа на една модерна култура. Сред представените ярки имена от различни поколения в българското изкуство са Николай Павлович, Иван Мърквичка, Ярослав Вешин, Дечко Узунув, Жорж Папазов и други.

2009

През януари и февруари в Русенската художествена галерия е подредена изложбата „Юбилари-2009“, в която са включени творби на 27 известни, малко известни или забравени български художници, както и на румънеца Спиру Вергулеску. Представените художници имат юбилейни годишнини през 2009 година и са творили от 20-те години на XX век до днес. Сред тях са Атанас Михов, Константин Щъркелов, Дечко Узунув, Велимир Петров и други.

Пейзажи, натюрморти, битови, делнични и исторически теми, отразени в платната им,

София, 11 декември 2009 г. В галерия „Средец“ на Министерството на културата е обявен благотворителен коледен търг на картини под мотото „Дари изкуство – подкрепи талант“. Благотворителният търг е посветен на 110-годишнината от рождението на Дечко Узунув. Снимка: Петър Кръстев

София, 10 август 2009 г. В галерия „Средец“ на Министерството на културата са представени акварели и пастели на Дечко Узунов в изложбата „Разговор с природата“, посветена на 110-годишнината от рождението на художника. Снимка: Петър Кръстев

разкриват ярките индивидуалности на отделните творци, но същевременно и очертават пътя на развитие на българското изкуство през XX век и илюстрират духа на времето, в което отделните автори работят, коментират уредниците.

* * *

Българската народна банка пуска в обращение от 23 февруари медна възпоменателна монета, посветена на 110 години от рождението на художника Дечко Узунов

Това е поредната монета от серията „Бележити български творци“, емисирана от банката, и е първата от монетната програма на БНБ за 2009 година.

На лицевата страна на монетата е изобразена емблемата на БНБ с година 1879, изписана върху лентата. Околовърст са изписани „Българска народна банка“, номинална стойност „2 лева“ и годината на емисия 2009. На обратната страна е изобразен художникът Дечко Узунов и надпис околовърст „110 години от рождението на Дечко Узунов“. Автор на художествения проект е Петър Стойков. Цената, на която монетата ще се продава на касите на БНБ, е 18 лева с ДДС.

Цветан Манчев – подуправител на БНБ, отбелязва, че новата монета на БНБ ще се предлага в информационна опаковка,

която ще даде възможност на младите колекционери да научат нещо повече за Дечко Узунов. „С допълнителната информация ще се опитаме да привлечем нова аудитория от по-младото поколение бъдещи колекционери, които се интересуват от изкуство“, допълва той.

* * *

С изложба „Посланието“, открита на 23 февруари в галерията на „Шунка“ 6, е отбелязана 110-годишнината от рождението на световноизвестния български художник академик Дечко Узунов.

„Ако за Пикасо казват, че си е присвоил цялото минало столетие, за нас това се отнася за Дечко Узунов“, посочва проф. Аксиния Джурова, куратор на изложбата.

„Минал през всички течения в изкуството, без да се определи към някое от тях, преживял остаряването на собствените си ученици и смятащ най-младите за свои, дарен от съдбата да премине през живота и кървавия XX век без трагични моменти в своя собствен живот, допринесъл най-много за европеизацията на българското изкуство, запазвайки почитта и обичта към своята страна и традиции, издигнал се до най-високия пост на Международната асоциация за пластични изкуства към ЮНЕСКО и играещ

ролята на консолидиращ интелегентите от всички гилдии в България, приемащ изкуството като забава и висша форма на естетизация в заобикалящия ни свят, одухотворил дори идиота („Вечерня“, 1926 година), притежаващ изтънчена чувствителност и вкус, ловящ мига в живота и в природните състояния, заливащ със светлина формите на битието, съхранил до края тънката еротична тръпка в голите тела, дематериализирани до степен на живописни видения при явно влечение към иреалното и отвъдното (още от бохемските години в Мюнхен – „Черно“, 1923 година), към митичното и тайнственото без болезненост и страх, впечатляващ с аристократичната си осанка, с изящено чувство за хумор, гържащо го винаги над злободневното и довело го до библейска мъдрост, достигнал до тази точност на четката, която може да се сравни само с категоричността на японската калиграфия, останал докрай извън чувството за завист, смятайки го за братоубийство, заложен още в клетките на първите хора („Кайн и Авел“). Това бе бай Дечко. Валидно ли е сега неговото Послание? И какво е то?“, казва Аксиния Джурова по повод на изложбата.

* * *

На 14 април заместник-министърът на културата Явор Милушев открива в галерия „Средец“ на Министерството на културата юбилейна изложба „110 рисунки“ от фонда на Галерия-музей „Дечко Узунов“ по повод 110 години от рождението на големия художник. Изложбата е организирана от Министерството на културата, Столичната община и Галерия-музей „Дечко Узунов“. Куратор на изложбата е Ирина Аврамова.

Когато млада журналистка

пита академик Дечко Узунов за колко време е създал така проситичките на пръв поглед образи, неговият отговор е: „За двадесет минути и шестдесет години!“

* * *

На 17 юни в зала „Сирак Скитник“ в Сливен е открита изложбата „110 години от рождението на Дечко Узунов“. В изложбата са представени около 50 творби, подбрани от фонда на художествените галерии в родния град на художника – Казанлък и Стара Загора, и Сливен.

„Тук са изложени произведения, които маркират различни периоди от творчеството на художника – от завършването на Художествената академия, специализацията му в Мюнхен, участието му в движението „Родно изкуство“ и десетилетието от зрелите му години“, посочва изкуствоведът Марин Добрев. По думите му Дечко Узунов е българският художник, който премина през всички художествени явления в българското изкуство на XX век с присъщите му артистичност и освободеност на духа, свидетелство за които са и изложените творби, изпълнени в маслена живопис и акварел.

* * *

„Диалози с времето“ е озаглавена лятната експозиция на Софийската градска художествена галерия, която е открита на 14 юли и ще продължава до 6 септември. Представени са 46 български живописци с повече от 80 произведения от средата на XX до началото на XXI век от колекцията на СГХГ. Събрани в този синтезиран контекст, работите илюстрират духа на времето, художествените търсения и промени в българското изкуство, отбелязват от галерията.

Може да се видят работи на именити автори, започнали своя творчески път преди Втората световна война, специализирали в Мюнхен, Париж, Виена и продължили да работят и след войната, като Иван Ненов, Дечко Узунов, Вера Негкова, Стоян Сотиров и други.

* * *

Акварели и пастели на Дечко Узунов са представени на изложбата „Разговор с природата“, посветена на 110-годишнината от рождението на художника, открита на 10 август в галерия „Средец“ на Министерството на културата.

Експозицията разкрива отношението на автора към природата – основно тематично направление в неговото творчество. Използвани са различни живописни техники. Картините представят разнообразното и богато наследство на художника, съхранявано в Общинския културен институт Галерия-музей „Дечко Узунов“, отбелязват организаторите. Творбите са подбрани от изкуствоведката Ани Владимировва.

* * *

Изложба с акварели на Дечко Узунов открива на 28 септември в Българския културен институт в Париж посланикът на България във Франция Ирина Бокова, която на 22 септември е избрана за генерален директор на ЮНЕСКО.

Представени са 21 акварела, собственост на Общинския културен институт Галерия-музей „Дечко Узунов“. Изложбата е наречена „Акварелът е дихание“ и е резултат на ползотворното сътрудничество между БКИ в Париж и галерията-музей на името на бележития творец.

На откриването са поканени представители на френската културна обществено, български интелектуалци, живеещи в Па-

риж, дипломати, представители на ЮНЕСКО.

2010

Ранни маслени картини на Дечко Узунов, част от които непоказвани, представя галерията-музей на бележития художник по повод 111-годишнината от рождението му. Откриването на изложбата „Ранни творби“ е на рождената дата на твореца – 22 февруари.

„Стилът на Дечко Узунов не е устойчива неподвижна гаденост. В годините на продължителния творчески живот на личността му задачите се изменят; изменят се формите. Портретни творби редом с монументални стенописи, пейзажни наблюдения вървят успоредно с рисунки – мимолетни зрителни внушения или пък – проекти за стъклопис. Разнообразен, широко известен с жанровете, в които твори, Узунов остава единен в жизнелюбието, с което възприема света“, отбелязва доц. Дора Каменова, куратор на изложбата. По думите ѝ работите в експозицията са непретенциозни като формат и техника, но са точно отражение на жизнелюбието му, схващано като открита спонтанна енергия да гледа света.

* * *

Изложбата „Връхновение“ – по случай 111-годишнината от рождението на Дечко Узунов, събира акварелни и маслени творби на художника, посветени на жената. Откриването е на 2 март в галерия „Академия“.

Изложени са около 80 произведения от фонда на галерията-музей, от които осем маслени знакови картини на твореца. Може да се видят също два портрета на Олга – съпругата на Дечко Узунов, представени от Ричард Груев, и едно голо тяло, собстве-

София, 4 април 1969 г. Дечко Узунов в работното ателие в дома си. Снимка: Божидар Тодоров

ност на Пеньо Вълчанов.

„Жената – любима, мечта, опора, съпруга, нежност и топлота, е основна тема в творчеството на Дечко Узунов. Удивителна богата гама от женски образи, изразяващи множество нюанси на женствеността, е създал художникът. Представените портрети са колкото строго индивидуални, толкова и обобщения за жената – поетични, дълбоко лирични и проникновени“, отбелязва доц. Тодорка Каменова.

По думите ѝ специално е присъствието на българката в представените работи – възхвалата и почитта към нея са неделими от цялостния мир на „бай Дечко“ – „чародея и мъдреца на багрениите образи в българското живописно наследство“.

***

Художествената галерия-Казанлък гостува в Народното съ-

брание с изложбата „Багри от долината“. Експозицията, която включва емблематични творби и художници – лицето на българската живопис, е открита на 15 април в Клуба на народния представител.

Освен с магията на маслодайната роза и с богатството на тракийското изкуство Казанлък се слави и като град на художници. Там са родени творци като Петко Класуров, Иван Милев, Иван Пенков, Дечко Узунов, Ненко Балкански, Васил Бараков, чиито картини са включени в изложбата. В експозицията са подредени и платна на Владимир Димитров-Майстора, Златю Бояджиев и Цанко Лавренов.

„С тези 44 картини в Клуба на народния представител присъства българският Лувър като събирателен образ на най-доброто, създадено от българските тво-

ри“, посочва заместник-председателят на парламента Лъчезар Иванов при откриването на изложбата.

***

Над 200 експоната от 32 български частни колекции са в изложбата „Другият музей“ в Националната галерия за чуждестранно изкуство, открита на 7 юни. Непоказвани или малко известни работи на Владимир Димитров-Майстора, Златю Бояджиев, Генко Генков, Николай Райнов, Дечко Узунов и други именити наши художници са сред произведенията в изложбата. Главен куратор на експозицията е академик Светлин Русев заедно с проф. Иван Маразов.

Изложбата е първата публична акция на Съюза на частните колекционери в България. Уникалните произведения и предмети на изкуството са групирани

в разделите археология, изобразително изкуство, нумизматика, филателистика, оръжия и акесоари към тях, етнография.

***

„Ателието. Музи и модели“ е последната голяма изложба за годината в Софийската градска художествена галерия. Откриването ѝ е на 30 ноември.

По думите на куратора Милена Балчева изложбата представя личното и свещено пространство на художника, което много често остава скрито от външни погледи. С историческия прочит на периода от началото на ХХ век до наши дни изложбата проследява интереса на творците към ателието като сюжетна рамка. Кръгът на авторите е широк – представени са познати и по-малко известни имена от българското изкуство, проследени са търсенията на различни поколения художници. Сред тях е и Дечко Узунов.

2011

Творби на едни от най-големите български майстори в областта на голото тяло като Илия Петров, Златю Бояджиев, Андрей Николов, Стоян Венев, Асен Белковски, Дечко Узунов събира изложбата „Голо тяло“, открита на 10 февруари.

Сред класиците на българско-

то изкуство свои произведения подреждат и едни от най-изявните съвременни наши художници – майстори и естети на голото тяло, като Иван Вукадинов, Захари Каменов, Пламен Вълчев, Любомир Каралеев, Димитър Войнов-син.

***

Столичната Галерия-музей „Дечко Узунов“ представя изложбата „Акварел“ в Българския културен институт в Прага по случай 24 май. Тя е повод за среща на българската общност и културните среди в Чехия с оригиналния талант и непреходното и изключително майсторство на Дечко Узунов. Изложбата утвърждава постиженията и мястото на българското изобразително изкуство в световните културни процеси.

Тя включва 35 акварели от 80-те години на ХХ век – пейзажи, композиции, глави на момичета и големи тела. Творбите са високохудожествени образци на българското изобразително изкуство и достойно послание на българската култура в европейската общност.

***

„Послания“ от манастири и църкви от Балканите показват в Софийската градска художествена галерия, пише БТА на 16 юли. В продължение на почти два месеца посетителите на галери-

ята могат да видят експозицията, която е подредена по повод XII международен конгрес за византийски изследвания в София в края на август.

Изложбата представя отделни творби на Ото Хорейши, Сирак Скитник, Дечко Узунов, Борис Денев и други.

Експозицията ни пренася във времето, за да ни припомни колко голяма е ролята на тези обители-манастири и църкви за духовността, морала и добродетелите на християнската вяра в хилядолетната история на българския народ.

***

През октомври в къщата „Миркович“ в Сливен – една от изложбените зали на градската галерия, е показана изложбата „Изящният малък формат“. „В експозицията са включени творби от фонда на галерията, купени от организираната в Сливен годишна национална изложба на СБХ на тема „Малък формат“ през 80-те години на миналия век“, разказва директорът на галерията Даниела Ненчева. Посетителите могат да видят произведения на Иван Ненов, Дечко Узунов, Светлин Русев, Йордан Кацамунски, Михалис Гарудис и други съвременни автори.

***

Стоотици гости и ценители присъстват на откриването на изложба с произведения на съвременната българска живопис и скулптура в Антверпен, предава специалният кореспондент на БТА Николай Желязков на 30 ноември. Експонатите са от частната колекция на почетния консул на България в Белгия Хюго Вьотен. Притежателят на образците на съвременното българско изкуство е най-големият колекционер на произведения на наши автори в света. Негово

София, 16 февруари 2011 г. В клуба на Народния представител в Народното събрание е открита акварелна изложба на големия български художник Дечко Узунов. Снимка: Георги Георгиев

притежание са творби на Владимир Димитров-Майстора, Дечко Узунов, Светлин Русев, Крум Дамьянов, Генко Генков.

Изложбата е открита от еврокомисаря Кристилина Георгиева в присъствието на много българи, някои от които са пътували за събитието от съседните Холандия и Великобритания.

2012

Картини на Дечко Узунов и Светлин Русев са сред творбите, подредени в изложбата „Зимна приказка“ на регионалната художествена галерия „Илия Бешков“ в Плевен, съобщава за БТА в средата на януари Антония Караиванова, временно изпълняващ длъжността директор на културния институт.

Колекцията съдържа 33 картини на известни български художници, чиито творби не са показвани пред публика повече от 30-40 години. Картините са част от богатия фонд на плевенската галерия, която е една от най-големите градски галерии в България.

***

С изложбата „Род на художници“, открита на 22 февруари, е отбелязана 113-годишнината от рождението на Дечко Узунов в Галерия-музей „Дечко Узунов“ в София.

Експозицията включва над 20 произведения на творци от рода на Узунов – Христо Н. Нейков, Найо Тицин, Мику Вълчанова-Мегре, Нейко Нейков, Асен Русев, Костадинка Миладинова, Пеню Вълчанов, Михаил Руев, Златка Дъбова, Христо Нейков, Елена Вълчанова, Атанас Нейков. Изложбата представя маслена живопис, акварел, графики, фотография.

Посетителите могат да ви-

София, 22 февруари 2012 г. С откриването на изложба „Род на художници“ в Галерия-музей „Дечко Узунов“ се отбелязват 113-годиши от рождението на Дечко Узунов.
Снимка: Христо Касабов

дят и един от последните автопортрети на Дечко Узунов със св. Георги и св. Димитър.

***

На 22 февруари в Казанлък са връчени наградите на националния конкурс „Наследниците на Дечко Узунов“ – 43 материални награди и 199 грамоти. Конкурсът се провежда за пети път, като през тази година в него участват 87 училища и школи от цяла България, а журито оценява 874 рисунки.

Националният конкурс „Наследници на Дечко Узунов“ се организира от Художествената гимназия „Академик Дечко Узунов“ с подкрепата на Министерството на културата, Община Казанлък, Областна администрация-Стара Загора и издателство „Просвета“.

„Гимназия „Академик Дечко Узунов“ е мястото, където не само се съхранява духът на големия маестро, но което дава възможност да се прояви и усъвършенства талантът на неговите наследници“, посочва в словото си кметът на Казанлък Галина Стоянова.

***

„Българска народна музика оз-

вучи снощи централната сграда на Европейската комисия, а гостите на институцията опитаха български деликатеси и вино и имаха възможността да разгледат шедьоври на българското изобразително изкуство“, съобщава на 1 март кореспондентът на БТА в Брюксел Николай Желязков.

Повод за събитието, на което присъстват четирима еврокомисари, сред които Кристилина Георгиева, както и министърът на културата Вежди Рашидов, е Освобождението на България.

Представена е изложба „Майстори на българската живопис“, която включва някои от безценните експонати в колекцията на Националната художествена галерия, произведения на Владимир Димитров-Майстора, Златю Бояджиев и Дечко Узунов.

„Ако приемем, че езикът на изкуството е универсален, показаните днес в Европейската комисия български творби носят нашето послание за разбирателство, човечност и красота“, посочва министър Рашидов.

***

Галерия „Юзина“ представя картини на Дечко Узунов и

Атанас Яранов в изложбата „Човекът-константа“, която е открита на 26 април. Произведенията са от колекцията на Георги и Емил Чушеви.

В „Човекът-константа“ две от картините – „Портрет на момиче“ и „Фигура в контражур“, с които е представен Дечко Узунов, са от 50-те години, а всички останали – от 70-те на ХХ век. Сред тях особено впечатлителни са серията рисунки на голи женски тела (акварел, пастели) и т.нар. „илюстрации“, изпълнени с туш и акварел.

***

През август художествената галерия в Добрич представя колекция от рисунки, провокирала създаването на живописни платна и скулптури от известни български творци. В сборката „Художникът и рисунката“ са включени двайсетина творби на Дечко Узунов, Найден Петков, Светлин Русев, Ангел Станев, Любен Диманов и груги.

Четиридесет години делят малка илюстративна рисунка на Дечко Узунов от живописната му творба „Пролет над Добруджа“ от 1982-ра.

***

На 19 декември председателят на парламента Цеца Цачева открива в Плевен възстановената и реновирана изложбена зала в Градската градина.

Цачева прави и своеобразен дар на културната общественост. Тя предоставя за безвъзмездно и безсрочно ползване картина, собственост на Народното събрание. „Творбата е рисувана през 1967 година от две имена, символ на изобразителното изкуство – Дечко Узунов и нашия съгражданин Светлин Русев – казва Цачева. – Нека ме поправят специалистите, но мисля, че това е единствената картина, която двамата са сътворили заедно“,

посочва тя. Платното е с размери пет на два метра и е наречено „За свободата“. Цачева изразява своята убеденост, че годините отминават, но талантът и въздействието, което платното има, остават.

2013

Изложба „Приятел на Индия“, посветена на 50-годишнината от подписването на Спогодбата за културно сътрудничество между България и Индия, е открита в галерия „Средец“ на Министерството на културата на 12 февруари. Куратори са Боряна Камова и Андрей Даниел, който е и сред авторите в експозицията заедно с Анна Бояджиева, Георги Върлинков, Дечко Узунов, Емил Попов, Светлин Русев, Станислав Памукчиев и груги.

Представени са шестнадесет български художници, които се свързват с Индия по различни поводи. В творчеството на част от тях тя присъства като тема. Други са гостували в Индия с изложби по културната спогодба между двете страни или са участвали в международни форуми на изобразителното изкуство в Индия. Трети, привлечени от колорита и естетиката ѝ, търсят по-близък досег с нея. Общото помежду им е, че стават приятели на Индия и радители за развитието на двустранните културни отношения.

Например през първата половина на 80-те години Юлий Минчев, Андрей Даниел и Венета Василева гостуват в Индия със свои изложби, а Дечко Узунов чете лекции за българското изобразително изкуство при посещението си там като председател на Международната асоциация на пластичните изкуства към ЮНЕСКО и създава знаменития си цикъл акварели „Индийки“.

***

Шестима млади таланти са отличени в шестото издание на конкурса „Наследници на Дечко Узунов“, съобщават от Община Казанлък на 22 февруари. Тази година конкурсът привлича участници от 54 училища и школи от цяла България, а общият брой на изпратените рисунки са 665.

На 1 юни наградените творби от конкурса се очаква да бъдат изложени в Галерия-музей „Дечко Узунов“ в София.

***

Изложба „Диалог на поколенията“ се открива на 31 юли в Галерия-музей „Дечко Узунов“. Тя представя на зрителите нов оригинален прочит и диалог с акварелните картини на Дечко Узунов и пластичните виждания за природата на младите скулптори Галя Благоева и Яна Караманджукова – завършили Художествената академия през 2013 година.

„Диалог на поколенията“ е дългосрочен проект, който тази година се осъществява с интересна и провокативна среща между картините на уникалния български творец Дечко Узунов и произведенията на двете млади авторки. „Това е творчески разговор между поколенията, творбите и зрителите, съвършенството на акварелите и младостта, провокиращ размисъл за красотата и хармонията в природата“, посочват организаторите.

***

На 5 октомври в Двореца в Балчик е представена експозиция от 20 акварелни творби на класика на българското изобразително изкуство Дечко Узунов. Галерията „Тихото гнездо“ в архитектурно-парковия комплекс отваря врати за творбите на художника – пейзажи и голо тяло. Ценителите на изящното

Художници по време на конгрес, между които: Петър Петров, Ненко Балкански, Дечко Узунов, проф. Лазаров, проф. Захариев, Миша Узунова, Жандов, Чоканов, Ив. Табаков и други.
Снимка: ЦДА, ф. 1519К, оп. 1, а.е. 104

изкуство могат да се докоснат до наследството на художника до 5 ноември.

***

На 12 ноември в столичната галерия на Съюза на българските художници е представена колекция от творби, участвали в общи художествени изложби „Земята и хората“ в Добрич. „Тя е част от намерението на СБХ да погледне към 120-годишната история на художествения живот в страната и към непознатото за по-младите поколения десетилетие 1972-1982. От този период на три етажа в галерията на улица „Шипка“ 6 са подредени близо 300 живописни платна, графики, рисунки, скулптури на Дечко Узунов, Светлин Русев, Георги Чапкънов и редица други автори от фонда на галерията в Добрич“, разказва директорът на художествената галерия в добруджанския град Евелина Ханджиева.

Общите художествени изложби „Земята и хората“ отразяват съществени процеси в изкуството и са свидетелство как свободното, неизкушено от политически идеологемии мислене съжителства с конформизма,

често му се противопоставя, а понякога двете крайности общуват помежду си, посочват организаторите на проявата.

2014

Акварели на Дечко Узунов са изложени в началото на февруари в галерия „Любен Гайдаров“ в Перник. Експозицията се организира със съдействието на Галерия-музей „Дечко Узунов“ в София. Подредени са 44 акварела и рисунки от 70-те и 80-те години на миналия век. Сред тях има пейзажи, женски глави и голи тела. „Творбите са високохудожествени образци на българското изобразително изкуство“, обяснява директорът на Галерията-музей „Дечко Узунов“ Боряна Павлова.

„Щастливи сме да се докоснем до творчеството на този велик творец“, казва директорът на пернишката художествена галерия Елена Темелкова.

***

Общо 120 творби са взели участие в VII национален конкурс за детска рисунка „Наследниците на Дечко Узунов“, който се провежда под патронажа на област-

ния управител на Стара Загора Живка Аладжова, съобщава от пресцентъра на областната администрация на 24 февруари. Журито е отличило Галена Колева – 6 клас, XIII ОУ „Св. Паулий Хилендарски“ - Стара Загора; Никол Кабакова – 4 клас, ОНЧ „Заря“ школа „Колорит“ - Хасково; Мануела Манева – 8 години, школа „Арт-линия“ - Казанлък, Луиза Тотева – 13 години, ОДК „Св. Иван Рилски“ - Казанлък. Всеки от участниците е представил живописни или графични творби на тема „Нарисувай ми мечта“.

„Творчеството е въображение, мечта, порив. Вярвам, че пред младостта и таланта прегради не съществуват“, посочва в приветствието си Живка Аладжова.

***

Експозиция от 115 рисунки, посветени на 115-годишнината от рождението на Дечко Узунов, е открита на 25 февруари в Галерия-музей „Дечко Узунов“.

Депото на музея – автентичното ателие на художника, крие огромно богатство, което надвишава 13 000 творби. Идеята на последната подбрана колекция е да представи богатството от стилови направления, в които творецът е разкривал своето отношение към света.

Куратор на изложбата е изкуствоведът Ирина Аврамова.

***

Изложба от акварели на Дечко Узунов е открита на 28 февруари в художествената галерия „Владимир Димитров-Майстора“ в Кюстендил. Експозицията представя 31 акварелни творби, собственост на ОКИ Галерия-музей „Дечко Узунов“, и документални снимки от живота на академика.

***

Девет непоказвани пред пуб-

лика творби на Дечко Узунов представя в изложба художествената галерия „Христо Цокев“ в Габрово на 4 юли. Творбите са акварели и са от фонда на габровската галерия. Колекцията съдържа общо 42 творби, предимно на графици. Сред тях са Румен Скорчев, Тодор Панайотов, Пейчо Тодоров, Илия Пашов и други.

Творбите са в различни жанрове – пейзажи, портрети, композиции, а използваните графични техники са офорт, акватинта, монотипия, литография.

***

Изложба „Художниците на Народния театър 1904-1954“ е открита на 16 септември в Софийската градска художествена галерия. Тя е съвместен проект на СГХГ и Народния театър във връзка със 110-годишнината от създаването му. В изложбата участват непоказвани произведения – скици, снимки, костюми и други.

Включени са творби на 63-ма художници, които работят на сцената на Народния театър като декоратори, костюмографи, шапкарци, архитекти в периода 1904-1954 г. Изложбата представлява обзор на оцелялото материално наследство на българските художници в архива на днешния Народен театър „Иван Вазов“. Сред включените автори е и Дечко Узунов.

***

В края на септември Националният музей на българското изобразително изкуство представя в Добрич за празника на града колекция от шедьоври на български класици, учили в Париж.

В експозицията са включени живописни платна на 27 художници, следвали и специализирали във френската столица в периода 1881-1944 година. Сред творбите, които ще може да се видят в изложбата, са картини

на Дечко Узунов.

„Българските художници донесят от Париж не само високо художествено образование, а и онзи специален артистичен стил, бохемски маниери, освобождаващото влияние на великата артистична столица върху изкуството им позволява, когато видим характерния изискан светъл колорит, свободната маска, плътната скулптурна форма, съчетана с ефектни неодоказаности, да си казваме – ето, това е Париж“, пише кураторът на изложбата Доротея Соколова.

***

На 20 октомври в британската столица с голям концерт на Теодосий Спасов се открива третото издание на Лондонския фестивал на българската култура. Проявата се организира от Българския културен институт в Лондон със съдействието на Посолството на Република България във Великобритания.

В рамките на 2 месеца в британската столица с над 20 събития България представя на високо ниво националната ни култура – 8 симфонични и камерни концерта, от които 4 джаз и фолклор, 3 изложби, 5 кинопрожекции, 4 театрални спектакъла.

В секция „Изобразително изкуство“ са показани творби на класика на българската живопис Дечко Узунов, на скулптора Георги Чапкънов, фотографии на Ели Йонова, както и изложбата Plakatkombinat.

***

В края на месец ноември със Силвия Симеонова от БТА разговаря художникът Михаил Камберов. Той е роден през 1952 година. Двукратен носител на наградата „Златното платно“ – еквивалент на „Оскар“ в изобразителното изкуство, на Рубинената награда на Франция за артистич-

ни търсения и оригиналност в цялостното си творчество, на медала „Художник номер едно на Европа“, на званията „Творец на днешното време“, „Посланик на Международната академия за съвременно изкуство в Брюксел“ и на още цяла палитра международни медали и отличия.

В интервюто той споделя, че неговите най-големи учители и близки приятели са повелителите на палитрата – Дечко Узунов и Илия Петров. Камберов се влюбва в рисуването още като съвсем малък. „Винаги съм бил сигурен в пътя, по който вървя, понеже от малък бях напътстван от едни от най-големите колоси на българската живопис – Дечко Узунов и Илия Петров. От тях съм научил много. Имах им доверие, защото с голяма любов се отнасяха към моите детски рисунки - разказва творецът. -

Дечко Узунов беше човек на живота. Беше много духовит, с прекрасно чувство за хумор. Семействата ни бяха доста близки и аз бях постоянен посетител при него. Спомням си веднъж ми каза: „Виждаш ли тези езера, те са като очите на човек!“ Поставяше ми задачи, показваше ми своите картини. Казваше ми: „Ето така трябва да работиш, тук си на прав път, тук така трябва да направиш и следващия път да ми донесеш още повече рисунки.“ И аз му носех. „Ама ти наистина си ми колега. Колега, я да видим какво си нарисувал сега“, казваше ми Дечко Узунов. И на мен ми беше приятно, защото ми обръщаха специално внимание“, споделя творецът.

„Трябва да си убеден в това, което правиш, да си убеден, че точно това е призиванието ти. И нещата се получават. Оттам нататък всичко е само работа. Необходими са ти няколко про-

Участниците в изложбата на 7-те в Белград през 1933 г.: Дечко Узунов, Маша Узунова, Сирак Скитник, Олга Сирак-Скитник, Никола Маринов и Илия Петров.
Снимка: ЦДА, ф. 109К, оп. 3, а.е. 41

центра талант и останалото е работа, работа. Това и Дечко Узунов го казваше“, разказва още Михаил Камберов.

***

На 12 декември Съюзът на българските филмови дейци чества 80-годишнината си във Военния клуб. БТА припомня, че Елин Пелин, Ангел Каралийчев и Дечко Узунов са между основателите на Съюза на приятелите на филма през 1926 година. Сред учредителите – видни интелектуалци, са още проф. Асен Златаров, продуцентът и журналист Димитър Азманов, редакторът

Пантелей Карасимеонов, писателите Добри Немиров, Чавдар Мутафов, Иван Милев и други.

2015

Боян Джапунов – на 8 години от НЧ „Възродена Искра 2000“ с ръководител Ренина Лекова, и Николай Николов – в VI клас на ОУ „Мати Болгария“ с ръководител Маргарита Димитрова, са носителите на специални награди от националния конкурс „Наследници на Дечко Узунов“, съобщават от пресцентъра на общината в Казанлък на 23 февруари.

Общо 921 творби от 64 училища и школи по рисуване от цяла България са представени в конкурса, който се провежда за осма поредна година в чест на патрона на Националната гимназия по пластични изкуства и дизайн в Казанлък – академик Дечко Узунов. Сред тях са и творби от българското училище „Хан Аспарух“ в град Сънивали, Калифорния, САЩ, и от български деца, които живеят в Испания. Темата през тази година е „Сънища“.

***

В края на април Галерията-музей „Дечко Узунов“ гостува в Перник с изложба от традиционния си пленер „Акварел“. В експозицията са пет картини на Дечко Узунов, както и на Светлин Русев. Свои творби са представили и Светослав Недев, Сиана Захариева и други и млади и утвърдени автори.

***

Близо 2000 произведения са разположени в 28 зали на четири етажа в Националната галерия „Квадрат 500“. Експозицията на новия музей е представена на 25 май пред журналисти от Слава Иванова, изпълняващ длъжността директор на галерията, и от академик Светлин Русев – ръководител на работната група за концепцията.

„Това е един нестандартен музей – изграден е на основата на Националната художествена галерия и на Националната галерия за чуждестранно изкуство“, отбелязва Русев. Той разказва, че при подгребата на експозицията с неговия екип са се опитали да остойността българското изкуство заедно с чуждото изкуство в една стилова, смислово и времева съизмеримост. По думите му принципът на подгребата на произведенията за всяка зала е различен – има автори, свързани от политическата реалност, в

друга са подгребени големи имена за времето си, някои са свързани смислово, сюжетно или стилестически.

Половината от изложените творби в галерия „Квадрат 500“ са на български автори, другата половина представя изкуството от Европа, Азия, Африка и Америка.

Сред авторите, представени в колекцията, са Владимир Димитров-Майстора, Борис Денев, Дечко Узунов, Златю Бояджиев и много други.

***

Почетният гражданин на София – хореографът Йордан Николов, е създател на добил международна известност Маскараден фестивал в Перник. Признателната пернишка общественост отбелязва 105 години от рождението му на 30 ноември.

Йордан Николов е роден на 30 ноември 1910 година в Кюстендил в многолюдно семейство на училищен инспектор и прочута хоровакка, разказват от Държавен архив – Перник. Играл е в Кооперативния балетен театър в столицата, състав „Българска китка“, ансамбъл „Средец“, на който по-късно става ръководител.

През януари 1939 година Йордан Николов организира с ансамбъла сурвакарски празник на площад „Св. Неделя“, като маските били направени по проект на Дечко Узунов.

Николов бил силно впечатлен от местната сурвакарска традиция, която в нощта на 13 срещу 14 януари завладявала селата в Пернишко. У него се зародила идеята Перник да се превърне в център на сурвакарските игри.

Днес Международният фестивал на маскарадните игри в Перник е най-авторитетната в България и на Балканите изява на традиционни народни игри и оби-

чаи с маски.

2016

Изложба „Левски – символ и епоха“ представя над 80 художествени произведения и 40 документа, свързани с образа, живота и делото на Васил Левски. Част от тях са непоказвани до момента. Експозицията е открита на 5 февруари в Националната галерия на пл. „Княз Александър Първи“.

Акцент в изложбата е портретът на академик Дечко Узунов – „Огърлица на безсмъртието“ (1973 година).

***

Близо 70 награди са връчени на 22 февруари в Казанлък на млади таланти на четката, наследници на академик Дечко Узунов, в деветото издание на националния едноименен конкурс, посветен на именития казанлъчанин.

За конкурса свои творби са изпратили 809 участници от 67 школи по рисуване в цялата страна. Близо 900 са получените рисунки, като най-малкият участник в националния конкурс тази година е на 4 години.

***

През май картини на Златю Бояджиев, Дечко Узунов, Никола Петров и други майстори – от колекциите на Светлин Русев, са подгребени в галерия „Средец“ в изложбата „Живопис – избрано“.

Работите обхващат дълъг период и предлагат своеобразно пътуване през времето, а посланията им далеч надскочат конкретната епоха, в която са създадени. Живописните платна са дело на изявени автори от различни поколения и експозицията показва сравнително цялостен облик на творческите търсения в страната ни през периода, който обхваща.

„Картината не е вещ, която може да се притежава. Може

професионално или любителски да се съхранява, да има свое място в частна колекция или в държавен музей, но нейната духовна същност е извън битовата собственост – нейният истински дом е емоционалното вълнение на този, който може да стигне до нея. С подобно разбиране съм изграждал и своя въображаем музей, в който живеят всички произведения, които съм видял и които са останали в мен“, това е посланието на академик Светлин Русев към ценителите на изкуството, които желаят да посетят експозицията.

***

Над 30 художници от различни поколения са представени на изложбата „Летни акценти“ – българско изкуство от XX и XXI век от колекцията на галерия „Нюанс“, открита на 20 юли.

Богата палитра от теми, автори, жанрове, стилове и изобразителни похвати предлага експозицията, която се организира за трета година. Много от произведенията се представят пред българска публика за първи път.

Изложбата включва живопис, графика, скулптура, гървена пластика, керамика и ръчно изработени бижута. Произведенията отразяват процесите в историята на българското изкуство, илюстрират духа на времето и художествените търсения на всеки от авторите, сред които е и Дечко Узунов.

2017

През януари Народният театър „Иван Вазов“ отбелязва 90 години от официалното откриване на сградата си. На 3 януари 1907 година в столицата отваря врати изключително красивата барокова сграда на първата ни сцена, създадена по проект на виенските архитекти Фердинанд

София, 30 май 1977 г. Портрет на художника. Снимка: Любомир Стоянов

Фелнер и Херман Хелмер.

На 10 февруари 1923 година избухва пожар, който унищожава театъра. Сградата е реконструирана през периода 1924-1928 година по проект на немския архитект Мартин Дюлфер.

По време на бомбардировките над София през Втората световна война е разрушено Южното крило на театъра. След края на войната сградата е възстановена и от април 1945 година Народният театър отново отваря вратите си за публиката. Последното преустройство и реставрация са осъществени през 1972-1975 година под ръководството на проф. инж. Венелин Венков, когато се изгражда и специална Камерна сцена. Цялостното художествено оформление е дело на художниците Дечко Узунов, Георги Чапкънов и Иван Кирков.

***

Произведения на Дечко Узунов от колекцията на Боян Радев са показани в Националната галерия – филиал „Двореца“. Откриването е на 22 февруари.

Изборът на автор не е случаен и има любопитна предистория от края на 60-те години на ми-

налия век. В кафенето на тогавашния хотел „София“ всеки ден между 10.00 и 14.00 часа се събира колоритна компания – Мистър Сенко, Васил Стоилов, Дечко Узунов, Лея Иванова и други. Често сред тях е и Боян Радев.

Един ден след случайна среща художникът Стоян Илиев му подарява картина и доста скептично се отнася към реликвата на известния спортист, че той ще поиска картина и от Дечко Узунов. Това обаче става факт само след броени часове. Дечко Узунов веднага откликва на думите на своя приятел: „Колекционер съм вече и трябва да ме подкрепиш! След пет дни Радев получава още 15 картини от известни художници, на които Дечко Узунов е препоръчал да направят жест към колекционера, разказват от Националната галерия.

***

През август колекция български акварели от края на XIX до края на XX век е изложена в Градската художествена галерия на ул. „Александър Първи“ в Пловдив. Показани са 36 акварела на известни български художници, собственост на Софийската градска художествена галерия. Сред произведенията на най-изтъкнатите майстори на акварела у нас са и картини на Дечко Узунов.

„Според специалистите произведенията, изпълнени в акварел – независимо дали са спонтанни и леки ескизи, или майсторски изградени завършени творби, дали са портрети, пейзажи, композиции или артистични импресии – привличат със своята непосредственост и поетичност. Като самостоятелно изкуство акварелът се развива едва през XVIII-XIX век, но присъщата му лекота и ефирност, богатите възможности за различни ефекти – от бегло докосване на листа

до дълбоко колоритно напластяване – го превръщат в предпочитана техника за редица художници“, казва Мариана Китупова, пиар и връзки с обществеността в ГХГ.

***

Катедра „Сценография“ в Националната художествена академия отбелязва своята 70-а годишнина с изложба на преподавателите и студентите от специалността, открита на 11 октомври в галерия „Академия“.

В нея почетно място е отделено на основателя проф. Иван Пенков и на преподавателите, допринесли за развитието на катедрата през годините. Експозицията включва и произведения на утвърдени сценографи – възпитаници на катедрата от последните две десетилетия.

Началото на специалност „Сценография“ е поставено от Дечко Узунов, който през 1932 година оглавява ателието за декоративни изкуства в НХА и кани Иван Пенков да води дисциплината „Театрална декорация“. През 1947 година е утвърдена самостоятелна катедра „Сценография“ с ръководител проф. Пенков.

***

„Портрет и пейзаж. Избрано“ – изложба живопис от музейната сбирка на Националната художествена академия е открита на 19 декември в галерия „Академия“. Част от работите са малко известни или непоказвани, а сред авторите са Владимир Димитров-Майстора, Дечко Узунов, Константин Щъркелов и много други.

Музейната сбирка на НХА съхранява една от най-старите и оригинални художествени колекции в България. Създадена едновременно с основаването на академията (тогава Държавно рисуващо училище) през 1896

година, тя включва в своите фондове живопис, графика и икони, оригинални произведения на дърворезбата, шевици, съдове, накити, оръжия и други. Според регламента на музея неговата основна цел е да пази екземпляри от паметниците на българската духовна и веществена култура, които да служат и като помагала в учебната работа.

***

Националната художествена галерия и Националният литературен музей представят изложбата „Художникът среща писателя“ с фрагменти от колекцията на музея, която е открита на 21 декември. Представени са интересни и непознати за публиката портрети, пейзажи и илюстрации от 49 художници, както и живописни и графични творби на писатели, изкушени от рисуването.

„Произведенията са доказателство за личните и творческите познания между големи имена от българския интелектуален елит от следосвобожденската епоха до края на XX век и несъмнено свидетелстват за тяхното талантиво присъствие на европейската творческа сцена“, отбелязват от музея. Срещите между писатели и художници, съвместната им работа в областта на книгоиздаването, официалните и личните подаръци, приятелските жестове са знакови моменти от тяхното творческо всекидневие, но и от българския културен живот. Те може да се проследят в подарявани на писатели картини и графики от Иван Мърквичка, Стоян Сотиров, Константин Щъркелов и други; портрети на писатели от Михаил Кръстев, Златю Бояджиев, илюстрации от Дечко Узунов, Румен Скорчев, Вадим Лазаркевич и други.

***

В експозицията са включени

малко познати рисунки на Константин Величков, Чудомир, Николай Райнов, Сирак Скитник, Змей Горянин, Борис Шивачев, Димитър Димов, Андрей Германов, в които взаимно се преплитат двата таланта – на писател и на художник.

2018

„Европейски градове в творби на български художници“ е първата изложба за годината в галерия „Средец“. Експозицията е открита на 16 януари и е представена от проф. Марин Добрев, директор на Художествената галерия в Стара Загора.

Интересът и мястото на сюжетите от европейски градове в изкуството на българските художници през последното столетие са представени с 50 живописни творби, рисунки и графики, в които всеки от авторите е запечатал своето усещане за специфичната атмосфера, с която един или друг град го е вдъхновил.

Посетителите може да видят произведения на творци като Никола Танев, Дечко Узунов, Бенчо Обрешков, Вера Негкова и други. Работите са от фондовете на галериите в Стара Загора и Казанлък.

***

Изложба по повод 70-годишнината на специалност „Стенопис“ в Националната художествена академия е открита на 17 януари в галерия „Академия“. В експозицията са включени творби на преподаватели и студенти от катедрата.

Изложбата е ключовото събитие в програмата за отбелязване на годишнината на специалността. Изкуството на стенописа като учебна проблематика в дисциплината „Декоративно изкуство с приложение“ навлиза през 1924 година. През

годините в нея преподават изтъкнатите художници Дечко Узунов, Иван Пенков, Иван Ненов, Илия Петров, но най-голям принос за обособяването ѝ като самостоятелна специалност през 1947 година има проф. Георги Богданов.

***

В края на януари в Художествената галерия в Ловеч са открити две изложби. Едната експозиция представя 65 платна и скулптури от 55 автори от фонда на галерията.

Директорът на галерията Валентин Узунов съобщава, че повечето от тях се показват за първи път и са от 60-те и 70-те години на XX век. Сред тях са творби на Дечко Узунов, Атанас Яранов, Вежди Рашидов, Валентин Старчев и много други.

В друга зала на ловешката галерия е открита експозиция на Художествената галерия „Илия Бешков“-Плевен „Златните страници на българската илюстрация – Илия Бешков и учениците му“.

***

На 21 февруари е представена художествената галерия „Дечко Узунов“ – филиал на Софийската градска художествена галерия, в дома на автора. Официалното откриване е с изложбата „Фрагменти от Европа“ – пейзажи от колекцията на ХГ „Дечко Узунов“. Намираща се на бул. „Драган Цанков“ 24, къщата на твореца и интелектуалец Дечко Узунов преди повече от десетилетие е превърната в музей, част от музейната мрежа на СГХГ. Състои се от изложбена зала и ателието на художника, в което се съхраняват над 13 000 негови живописни и графични творби. По-голямата част от произведенията, изпълнени в маслена техника, са познати на публиката, но сред хиляди-

те листове с акварели, рисунки, проекти и скици на Дечко Узунов остават все още доста интересни и непоказвани произведения, отбелязват от екипа.

Изложбата „Фрагменти от Европа“ е посветена на Европейската година на културното наследство. В нея са представени десетина от държавите, до които Дечко Узунов пътува. През живота си художникът има възможността да посети почти всяка европейска страна, както и да види някои държави в Азия, Северна и Южна Америка. Подбраните пейзажи разкриват различни гледки от Франция, Италия, Турция, Гърция и други. Изложбата е придружена от кратки текстове, в които се проследява кога художникът е бил в страната и кои са културните и природните обекти, избрани да бъдат вписани в световния списък на ЮНЕСКО.

„В изкуството най-пъзгащото, най-опасното е да се увлечеш в модното. И в подражателството. Ако подражаваш, лесно може да постигнеш известен успех. Но той е временен. Вечното е онова, което ще преживеи. Кое то ще преживеи и смъртта ти, и онова произведение, което направиш в момента, трябва да се цени колкото може по-дълги години. Тогава вече може да си спокоен, че наистина си творил изкуство, което заслужава да бъде признато“, посочва Дечко Узунов във вестник „Поглед“ през 1983 година, припомнят организаторите.

***

Изложбата „Българска живопис от първата половина на ХХ век – избрано от частни колекции“ е открита на 1 март в галерията на Съюза на българските художници на ул. „Шипка“ 6.

Неин ръководител е академик Светлин Русев, а куратор е

Галина Декова. В изложбата са представени 135 творби на 50 автори, а картините са от 24 колекции.

Сред творбите е и една напълно неизвестна картина на Дечко Узунов – „Пейзаж от Босфора“. Светлин Русев определя картината като прозорец към един малко познат Дечко Узунов. Според него чрез тази експозиция ще видим редица от известните художници в напълно непозната светлина и дава пример и със зимен пейзаж на Сирак Скитник, в който се откроява стилистика, напълно непозната за този автор.

***

Изложба на четири поколения български художници, получили европейско образование, е подредена в градската художествена галерия „Христо Цокев“ в Габрово. Тя е под наслов „От Европа и към Европа“, подбрана е от галерийния фонд и е открита на 27 март.

Изложбата включва картини на представители на четири поколения художници, творили между 60-те години на ХХ век и края на ХХ век. Общото между тях е, че всички са получили образование или са специализирали в европейски градове, коментира директорът на художествената галерия Евгени Недев.

Показани са творби на над 40 автори в жанровете живопис, графика и скулптура. Сред тях са шедьоври на едни от най-големите майстори на четката, получили признанието на европейската критика, носители на златни медали и отличия от редица престижни изложби – Васил Стоилов, Дечко Узунов, Иван Мърквичка и други.

***

С откритата на 19 юни изложба на Калина Тасева започва поредицата „Поколения“ в галерия

„Дечко Узунов“, филиал на Софийската градска галерия.

С програмата „Поколения“ експозицията има за цел да очертае живото присъствие на Дечко Узунов в творчеството на неговите ученици, на най-гобрите от които е съдено да начертаят ярка художествена следа, да ни завещаят произведения с несравним творчески почерк. Сред тях е и Калина Тасева – 91-годишната художничка, в чиято уморена вече ръка, в движението на четката продължава да живее частица от духа на учителя Дечко Узунов, посочват инициаторите.

2019

Изложба с автопортрети на Дечко Узунов представя през февруари Софийската градска художествена галерия по случай 120 години от рождението на художника.

Роден в края на ХІХ век, животът и творчеството на Дечко Узунов преминават през почти целия ХХ век. Вложил в живота си толкова много динамизъм, колкото и в творчеството си, художникът винаги е бил обект на интерес от страна на критиците, журналистите, колегите и широката публика.

За съжаление, художникът не е направил поредица от автопортрети, чрез които да се изведе своеобразна биография. Оставил е само няколко свои образа и настоящата изложба дава възможност на публиката за среща с тях.

Живописните автопортрети са допълнени и от малко познати скици и рисунки на автора, съхранявани в ХГ „Дечко Узунов“.

***

Художествената галерия в Добрич отбелязва 120-годишнината от рождението на Деч-

ко Узунов и Бенчо Обрешков, представяйки своя колекция от платна на именитите творци. В експозицията, която е открита на 12 март, са включени 13 картини на двамата автори – носители на европейската естетика в българската пластична култура през ХХ век.

Академик Дечко Узунов е ментор на цяло поколение художници, повлияни от свободния независим дух и мощния талант на неговото творчество, посочват от галерията. В изложбата посетителите могат да се насладят на негови картини от 60-те и 70-те години на миналия век: „Венеция“, „Пролет в Добруджа“, „Мома“ и други. Част от експозицията са и снимки на Дечко Узунов, запечатали участието му в журито и при откриването на издания на „Земята и хората“, разказа директорът на галерията Евелина Ханджиева.

***

Галерията на името на Дечко Узунов, разположена в неговия софийски дом, представя от 10 юли пейзажи на Елиза Гоева. Тя е сред онези художници, които са имали възможността да започнат своя творчески път в учебното ателие на големия художник, уточняват от Софийска градска художествена галерия.

Гоева е родена през 1928 година в Болярово, Ямболска област. След дипломирането си в Девичкото училище в Бургас е приета в Художествената академия в София. В периода на обучението за един семестър е в класа на Дечко Узунов.

***

С изложбата „Никола Маринов и неговите ученици“ в Търговище отбелязват 140 години от рождението на художника. Тя е открита на 10 юли – рождената дата на известния майстор на акварела.

Показани са общо 54 творби, основна част от които на Никола Маринов, а другите – на неговите ученици от фонда на културната институция. Сред включените художници са Илия Бешков, Дечко Узунов, Ненко Балкански и други известни имена.

„С изложбата искаме да представим Никола Маринов този път не само като творец и художник, а и като педагог. Защото никой не може да си представи българския културен живот без известните творци – неговите ученици“, коментира за БТА директорът на художествената галерия „Н. Маринов“ Пламен Проданов.

***

Изложбата „Думи, образи, места“ проследява живота и развитието на столицата, отразени в творбите на няколко поколения български художници. Домакин на събитието от 13 септември до 16 февруари 2020 година е Софийската градска художествена галерия.

Своеобразната разходка из знакови места и събития в София минава през платната на Антон Митов, Никола Петров, Дечко Узунов, Текла Алексиева, Надежда Олег Ляхова и други творци.

Авторите представят емблематични сгради и места върху картини и картички, чрез описания, оценки и размишления на пътешественици и интелектуалци разказват истории. Отминалото вълнуващо време след Освобождението, културният разцвет между двете световни войни, историческите събития около 1944 година, противоречивото социалистическо минало и вълненията на съвременните автори са само част от темите в изложбата. Тя е посветена на 140-годишнината от обявяването на София за столица и е съпътствана от албум.

***

На 19 септември вицепремиерът и министър на външните работи Екатерина Захариева открива в Националната ху-

София, 19 март 1984 г. Акад. Дечко Узунов със съпругата си на своята юбилейна изложба. Снимка: Живко Ангелов

гожествена академия изложба, посветена на 140-ата годишнина на МВНР. В експозицията под наслов „Дипломация и изкуство“ са включени 22 картини от колекцията на министерството.

Захариева коментира, че събитието е може би най-любимото ѝ в целия календар за годината, защото показва връзката между дипломацията и изкуството през тези 140 години.

„Представени са също проекти на банкноти и на монети, гържавни отличия като „Магарски конник“, създаден по модел на Дечко Узунов“, посочва Захариева.

Сред произведенията са творби на Петър Морозов, Златю Бояджиев, Дечко Узунов, Светлин Русев и други художници, „пътували“ из дипломатическите ни представителства в Европа.

* * *

На 9 октомври в Ловеч се открива изложба на академик Дечко Узунов, посветена на 120 години от рождението на видния художник. В експозицията са показани 30 творби (живопис и рисунки), предоставени от Художествената галерия в Казанлък.

Творческото наследство на Дечко Узунов е изключително разнообразно на теми, жанрове и видове изобразително изкуство – както изящни, така и приложни. Твори живопис, графика, илюстрация и оформление на книгата, сценография, декоративна монументална живопис. Работи в жанровете портрет, голо тяло, пейзаж, натюрморт, фигурална композиция с исторически, библейски, митологични и съвременни сюжети, посочват от художествената галерия.

* * *

Софийската градска художествена галерия показва произведения на Маша Живкова-Узунова (1903-1986) – съпруга на Дечко

Узунов, негов модел и художничка. Изложбата се открива на 20 ноември и продължава до февруари 2020 година.

По повод 120 години от рождението на Дечко Узунов СГХГ представя една от важните личности в живота на твореца, нейни картини, създадени между 1920 и 1943 година, творби от Дечко Узунов, свързани с нейния образ, както и документални снимки, запазили спомена от съвместния им живот.

Творбите са събрани от художествените галерии в Бургас, Казанлък, Пловдив, Сливен, СГХГ и частни лица. Документалните снимки са извадени от Централния гържавен архив и фотоархива към галерия „Дечко Узунов“.

В началото на 20-те години на ХХ век Художествената академия е мястото, където двете житейски съдби се пресичат. Родената на 28 октомври 1903 година, Маша Владимировна Живкова е от онези представителки на нежния пол, които смело се отправят в търсене на своето място в изкуството. Стремешът ѝ към него ѝ дава възможност да се запознае с Дечко Узунов. Срещата се оказва важна и за двамата.

За Узунов общуването им остава толкова трайни следи в съзнанието му, че още тогава създава своето произведение „Портрет на Маша“.

През 1923 година Маша Живкова заминава за Германия, където вече е Дечко Узунов. Дватама художници са на специализация в Мюнхенската художествена академия. Времето, прекарано там заедно, е специално. Темата за изкуството се оказва и път към тяхното опознаване и в личен план. Заграница те ще създават приятелски отношения с театрални писатели, архитекти, които ще останат за цял живот. „Една малка част от хората, с които общуват там, са Олга Курчева, Светослава Славейкова, Чавдар и Фани Мутафова, Николай Лилюев, Елисавета Багряна“, разказват кураторите на изложбата Аделина Филева и Рамона Димова.

Установили се отново в България, те сключват брак. Пресата е изпълнена с коментари върху тяхното творчество, което критиката проследява през самостоятелните им изяви и общите художествени изложби, в които участват.

София, 20 февруари 2020 г. Изложба „Едно пътуване до Китай“ на Дечко Узунов е открита в едноименната галерия. Снимка: Цветомир Петров

* * *

Изложбата „Галерия на 6-ме. 120 години от рождението на Дечко Узунов“ представлява своеобразен разказ за новооткрито художествено пространство през далечната 1927 година с обща изложба от неговите създатели – Никола Танев, Борис Денев, Иван Лазаров, Иван Пенков, Сирак Скитник и Дечко Узунов. Откриването е на 17 декември.

В експозицията са включени творби на шестимата основатели от първата половина на ХХ век. Сред избраните произведения, които са показани, е „Портрет на Иван Тугев“ на Узунов.

2020

Изложбата „Едно пътуване до Китай“ е открита на 20 февруари в галерия „Дечко Узунов“. Тя включва над 20 графични и живописни творби на големия български художник, създадени по време на посещението му в азиатската гържава.

Придружаващият изложбата обяснителен текст препраща в годините, когато Дечко Узунов и графикът Веселин Стайков са включени в културния обмен между България и Китай, започнал от средата на 50-те години на ХХ век.

След прибирането си Узунов подготвя проект, с който да сподели видяното. На 15 октомври 1958 година открива изложба със заглавие „Пътуване из Китай“.

Авторът публикува текст по темата в списание „Изкуство“, от който става ясно, че е решил да представи предимно пейзажи, изпълнени в техниките маслени бои и акварел.

Сред подобрите от него творби са такива с градски сюжети – като „Свободен Шанхай“, „Платноходки на прис-

таницето на Кантон“, „Улица в Суджоу“, „Улица в Кантон“ и „Шанхай“, от историята на страната – „Китайска стена“, „Летният дворец в Пекин“, „Из стария Шанхай“, от природата – „Шанхай, река Хуанпу“, „Прег парка в Суджоу“ и други.

* * *

Виртуални срещи с изкуството организира Държавният културен институт към МВНР през март с призив „Останете си вкъщи“.

„На страницата ни във Фейсбук ще бъдат показани български шедеври от художествения фонд, който разполага с над 2500 произведения“, казва за БТА Явор Койнаков от Държавния културен институт.

На 19 март на фокус е Дечко Узунов с „Копривица“, маслени бои върху платно. От института допълват образа на художника, като представят не само картината му, но и интересно и знаково негово изказване: „Аз последните неща как ги правя – на палитрата разбърквам 5-6 тона, за да не ги търся на платното, а да ги имам готови. И започвам с широката четка. Получава се особена смес, която трябва да звучи правилно. Веднага търся центъра. Повториш ли го – раздвоява се. Трябва да събереш на фокус всичко, което искаш да кажеш. Защото е особена работа нашето – магия...“

* * *

На 14 юли в Националната художествена галерия е открита изложбата „Цветя за медиците“. В нея са представени избрани творби от фондовете на НХГ, обединени тематично чрез най-интимните измерения на изкуството – цветята с тяхното многообразие и хармония. Сред авторите са Захари Зограф, Владимир Димитров-Майстора, Дечко Узунов и други.

„Едва ли има по-подходящо време от настоящия драматичен момент на борба с коронавируса, за да покажем обаянието, изящството, възлешеството, омайността и великолепието на света“, коментират от НХГ. Допълват, че проектът е посветен на медицинските работници и на хората от първата линия в преодоляване на опасността.

* * *

Изложбата „Реално и магично“ е открита на 30 септември в Галерията-музей „Дечко Узунов“ и представя илюстрациите в творчеството на Дечко Узунов.

Според Софийската градска художествена галерия за първи път след ретроспективната изложба, посветена на стогодишнината от рождението на художника от края на ХХ век, се прави опит да се представят както оригинални илюстрации, така и такива, останали само между страниците на печатните издания.

Изложена е една от малкото ранни илюстрации, запазени във фонда на галерията. Тя е създадена около 1922 година и представлява неотпечатан образ към стихосбирката на Николай Лилюев „Лунни петна“.

Останалите творби са от периода 40-те - 60-те години на ХХ век. Сред тях има различни варианти на илюстрации към някои от познатите и обичани приказки на Емилиян Станев – „Бодливият трън“, Ангел Каралийчев – „Житената пъпка“, и Николай Зидаров – „Героична Куба“.

Портретните скици, създадени от Узунов на над 20 писатели, в изложбата са включени като репродукции от литературния сборник „Пет години“, посмъртната стихосбирка на Димчо Дебелянов „Стихотворения“, сборника за деца „Пауново перо“, книгата на Ханс Еверс „Из днеш-

ника на едно портокалово дърво“ и тази на Юджийн О’Нийл „Човекът на милионите“, тъй като оригиналите не са се запазили.

В експозицията са представени в оригинал част от книгите, илюстрирани от Дечко Узунов в различни периоди на творчеството му.

* * *

От 11 ноември до 14 февруари Софийската градска художествена галерия е домакин на изложбата „Градина на духовността“, която представя Света гора, нейните манастири и художествено наследство през погледа на български художници от първата половина на ХХ век.

Сред авторите са Иван Лазаров, Дечко Узунов, Цанко Лавренов и други. Пътували до Атонския полуостров по една или друга причина, всеки от тях пресъздава по свой начин различни впечатления от съприкосновението си с манастирите и със старините на Атон, с живота на манастирите и със съхраненото богато художествено наследство.

2021

От 3 февруари до 3 март изложбата „Живописна спирка“ в галерия „Лоранж“ представя знакови автори в българското изобразително изкуство от началото и средата на ХХ век. Сред имената са Александър Мутафов, Дечко Узунов, Владимир Рилски, Тома Трифоновски и други.

Сред новооткритите през последните месеци работи е „Хълмът Палатин, Рим“ на Владимир Димитров-Майстора от 1910 година, пейзаж на Дечко Узунов от Венеция, рисуван през 1962 година, и платното „Из Пловдив“ на Златю Бояджиев.

* * *

На 14 март се навършват 50 години от откриването на нова-

София, 20 февруари 2020 г. Аделина Филева (в средата), директор на СГХГ, и Пеню Вълчанов (вторият отдясно), паеменик на Дечко Узунов, при откриването на изложбата „Едно пътуване до Китай“. Снимка: Цветомир Петров

та сграда на Държавната опера в Стара Загора. На тази дата през 1971 година първата провинциална опера у нас, създадена през далечната 1925 година, е в нова самостоятелна сграда и за времето си е най-голямата опера на Балканите, припомня пред БТА проф. г-р Светла Димитрова, дългогодишен директор на Регионалния исторически музей и автор на изследване на историята на операта.

Елемент на вътрешната украса на операта е декоративно-монументално керамично пано на тема от античната история на Стара Загора по проект на проф. Дечко Узунов. През 1991 година, точно на празника на Стара Загора – 5 октомври, пожар изпепелява сградата. След продължителни възстановителни дейности операта е отворена отново за публика през 2010 година. От вътрешната украса останалото след пожара пано на Дечко Узунов е реставрирано.

* * *

Галерия „Дечко Узунов“ отваря врати на 26 октомври. Повече от десетилетие художественото ателие на един от големите български творци и интелектуалци не е достъпно за публика, разказват от Софийската градска худо-

жествена галерия. По думите им от октомври почитателите на изкуството вече имат възможност да се докоснат до света на художника, до атмосферата, в която е творил, и да почувстват вдъхновението му.

В ателието, което сега е филиал на СГХГ, Дечко Узунов е прекарал последните години от живота си. Полупразните бои, изсъхналите четки и палитри, статуи, недовършените скици и рисунки, за които не е останало време, различните мебели, вещи, книги, музикални инструменти, екзотични предмети от далечни страни, които са били скъпи за Дечко Узунов, разкриват този свят. Може да се види и недовършеното произведение „Чернобил“, което той рисува малко преди да приключи жизненият му път.

Темата за пространствата, в които твори Узунов, е разгърната в изложбата „Дечко Узунов. Диалози в изкуството“, представена в галерията към ателието. От детайлни портрети през натюрморти и фигурални композиции подбраните произведения подсказват или директно показват места, които авторът е избирал, за да рисува. Интериорът на ателието присъства в много от тях и по този начин разкрива

значението му като място за изява, допълват от СГХГ.

През годините преподавателските и дипломатическите занимания на Узунов превръщат това пространство и в мястото, където личната среда е в баланс със социалните ангажименти.

2022

С 46 нови произведения са обогатени фондовете на Софийската градска художествена галерия през 2021 година, съобщават от общината на 24 януари. Откупени са 11 творби, 35 са приети като дарения. Сред авторите им са Дечко Узунов, Константин Щъркелов, Пенчо Георгиев и други.

Заместник-кметът по култура Мирослав Боршош и директорът на СГХГ Аделина Филева представят две от най-ценните картини. В залите на градската галерия са изложени създадените от големия художник Дечко Узунов „Автопортрет“ (ок. 1922/1923) и „Портрет на Маша Узунова“.

* * *

От 29 януари до 19 февруари изложбата „Някъде“ в галерия „Лоранж“ представя само пейзажи от български класици, сред които е и Дечко Узунов.

По думите на домакините от галерията „Някъде“ е неопределено място, което вдъхновява авторите да го открият, съпреживеят, изобразят и обобщат в художествени образи с пластически средства.

За картината „Венеция“ на Дечко Узунов от 1962 година кураторката Марияна Аврамова разказва: „Творбата е интересна не само с композиционното си решение, но и с това, че буди интерес, когато е показана през 60-те години в обща художествена изложба. Тогава с още няколко

произведения приковават вниманието на публиката с модерния си художествен изказ и бележат раздялата с нормативната естетика и тематика.“

* * *

Осемгодишният Румен Косташи е носител на специална награда от Националния конкурс „Наследници на Дечко Узунов“ в Казанлък. Той е впечатлил журито с живописната си творба „Красивата риба“, изпълнена със сухи пастели.

Темата, по която са рисували участниците от цялата страна, е била „Шарен свят“, а изложбата с творби от конкурса по традиция се открива на рождения ден на Дечко Узунов – 22 февруари, в изложбената зала на художественото училище.

* * *

Изложба с творби на големия български художник Дечко Узунов под заглавие „Дечко Узунов: Между своето и чуждото“ се открива на 13 май в родната къща на художника, превърната в къща-музей, филиал на Художествената галерия в Казанлък. Куратор на изложбата е Катя Христова.

Експозицията надниква в обрания свят на художника и увековечава малка част от странстванията на Дечко Узунов между своето и чуждото. По време на своя житейски път той преминава през различни течения в българското изобразително изкуство, но без да изгуби онази непринуденост и лекота, която определя творчеството му и присъствието му в общественния живот, обясняват организаторите. Творецът тръгва от първата си импровизирана изложба в родната си къща и минава през Розовата долина на път за София, Мюнхен, Котор, Магрит и Шанхай. Дори в късните си платна Дечко Узунов запазва цветните нишки на българските

шевици, съчетавайки премереността на Изтока и модерността на Запада.

Дечко Узунов става активен член на дружество „Родно изкуство“ през 1926 година и заедно със съмишленици отстоява своето желание за търсене на помирение между своето и чуждото. Екипът на културната институция определя изложбата, която включва живописни творби на автора от колекцията на Художествена галерия в Казанлък, като доказателство именно за намиране на помирение между привидно непомирими различия.

* * *

Образът на Тодор Живков в произведения на български и чуждестранни автори е изследван в изложбата „Последният първи“, открита на 16 юни в Музея на изкуството от периода на социализма в столицата. Представени са около 60 творби, сред които живописни и графични произведения, скулптури, документи и оригинални ръкописи. Сред авторите, включени в експозицията, чийто куратор е Николай Уцавалйски, е и Дечко Узунов.

„Изложбата има за цел да разкрие един сложен аспект на изкуството от тоталитарната епоха, а именно отношението „изкуство-власт“, посочват организаторите. Произведенията са предимно неизвестни на публиката. Сред тях са и рисунки на народни художници, оформени в юбилеен албум като представителен подарък от Съюза на българските художници за 70-ата годишнина на Тодор Живков. В изложбата са показани и политически плакати, създадени през 2018 година от студенти от Националната художествена академия. Те представят оценка на епохата от новите поколения.

* * *

Изложба „Моите пътища“ на

София, 4 април 1969 г. На гости в дома на художника Дечко Узунов. Снимка: Божидар Тодоров

художничката Дора Кънчева (1926-2013) е открита на 21 юни в галерия „Дечко Узунов“. Експозицията е част от програма „Поколения“, която представя ученици на именития художник.

Кънчева е завършила образованието си в началото на 50-те години на миналия век и рисува повече от пет десетилетия. В „Моите пътища“ са подредени нейни избрани пейзажи.

***

Поредица от изложби с участието на съвременни автори, вдъхновени от творчеството на Дечко Узунов, ще бъде представена в София. Програмата е озаглавена „Срещи отвъд времето“. В първата изложба, открита на 19 октомври в художествената галерия „Дечко Узунов“, се включва Васил Абаджиев.

„В съзнанието ми дълбока следа е оставил един от автопортретите на Дечко Узунов, който видях на неговата изложба през 1985 година в галерията на Съюза на българските художници на ул. „Шипка“ 6. Преживяването на сетивно ниво потъва надолу в дълбините на подсъзнанието и там се превръща във впечатление (самскара). Тези силни емоционални преживява-

ния, които формират светогледа и вкуса, се връщат подсъзнателно през целия наш живот“, казва Абаджиев. За изложбата той е избрал познати на публиката произведения, създадени от Дечко Узунов, сред които „Автопортрет със светци“, „Портрет (Автопортрет)“, „Семеен портрет (Автопортрет с Олга)“ и други.

***

Детският образ е във фокуса на предстояща изложба в Музея на изкуството от периода на социализма. Експозицията включва около 90 живописни, графични и скулптурни произведения на български художници. Изложбата е озаглавена „Детето в изкуството на социализма“ и е открита на 8 декември. Сред включените автори е и Дечко Узунов.

„Детската тема в изкуството не остава извън идеологическия инструментариум и пропагандните функции на тоталитарните системи, какъвто и знак да стои пред техните фасади. Идеологемата е достатъчно силна, за да не бъде използвана. На детето са вменени роли, които то трябва да изпълнява“, пишат относно събитието от

Националната галерия. Детето в изкуството от този период е герой или жертва на войните и социалната несправедливост. То е едновременно обект и субект на новата социална реалност.

2023

Алафрангата е акцент в изложба с произведения на Дечко Узунов. Над 20 творби са избрани за експозицията, чието откриване е на 23 февруари в художествена галерия „Дечко Узунов“. Тя е озаглавена „Дечко Узунов. Силата на алафрангата“ и е част от програмата „Наследство“ на филиала на СГХГ, който има за цел да популяризира творческото наследство на големия български художник.

Произведенията, подбрани от фонда на галерия „Дечко Узунов“, са създадени през различни десетилетия, в които авторът многократно се обръща към темата. Изградени майсторски, на един гъх, с маслени бои, акварел или смесена техника, художникът се връща отново и отново към определени форми и композиции, променяйки цветовете гами или определени детайли.

Алафрангата е част от прехода от традицията към модерността в българското общество. Навлиза по време на Възраждането, а в изкуството на ХХ век се превръща в кавалетно произведение, като български художници се вълнуват от нейните багри, форми и символи. „В своето богато и разнообразно творчество и Дечко Узунов е запленил от орнамента и многоцветието, силно изразени в богатите по форма и уникални като колорит народни носии, тъкани, керамика, както и от архитектурата и нейната декоративна украса. Вглежда се в навяващата сила, спокойствие и уве-

реност колорит, свежестта на тоновете, мекотата на линиите и често твърде смелите цветни съчетания, които говорят за голямото майсторство и вътрешен усет на възрожденските художници. И това го вдъхновява да създаде и своите алафранги“, казват от СГХГ.

***

На 22 февруари зам. областният управител на Стара Загора Петър Бояджиев връчва две специални награди на победители от Националния конкурс „Наследници на Дечко Узунов“. Едното отличие е за шестокласничката Тереза Хагжуйска от Хасково с преподавател Веселина Делчева, а второто – за седмокласничката Вероника Артинова от Стара Загора с преподавател Елена Златева.

Нагпреварата за най-добра детска рисунка тази година е на тема „Младост“. Конкурсът се провежда за 16-и път и по традиция отличията се връчват точно на рождената дата на известния творец. В състезанието се включват 508 деца от цялата страна на възраст от 5 до 14 години, като най-малката участничка е на 5 годинки.

***

Неизвестна досега художествена сбирка на колекционера Иван Бояджиев (1888-1972) е представена от 7 март в галерията на Съюза на българските художници (СБХ) на столичната ул. „Шипка“ 6. Експозицията „Колекция „Иван Бояджиев“ – откритието“ се състои от 150 произведения – живопис, рисунка и графика. Тя представя извадка от българското изкуство от първата половина и средата на ХХ век. Сред авторите в изложбата са Никола Танев, Борис Денев, Петър Морозов, Дечко Узунов и други.

„Експозицията разказва и за

неизвестния до този момент колекционер Иван Бояджиев, който е бил сред най-големите търговци в областта на външната търговия в началото на ХХ век в България. Неговата дейност като колекционер и меценат се свързва с дейността на прочутата за времето си „Галерия на 6-те“, открита през 1927 година в помещение на неговия магазин на ул. „Търговска“ 2 в София“, разказват от СБХ.

***

В края на месец март официално е открита новата постоянна експозиция на Къща-музей „Дечко Узунов“, представяща над 30 творби на именития казанлъшки живописец. Пространството е филиал на Художествената галерия в Казанлък, а експозицията се разгръща около темата за натрупването. Натрупване не само на колекцията, опазвана от културния институт, а и натрупването на смисъл, който генерира пространството, в което тя е разгръната.

„Да говорим за Дечко Узунов и да припомним делото му, е дълг най-малко заради това, че галерията стопанисва този имот, който се явява като един спомен на твореца. Тази къща не е била тук, но със сигурност носи неговия дух, защото това е спомен за пътя, който Дечко Узунов е преминал през почти целия си живот. Всяка от стаите има своя тема, това е по-скоро разказ за натрупванията за една колекция“, посочва директорът на Художествената галерия г-р Пламен Петров. Той отбелязва, че най-голямото дарение за културния институт е направено от третата и последна съпруга на автора Олга Узунова, за която се знае твърде малко. „Надявам се, че ще се издирят документи, за да можем да разкажем повече за нея, защото тя съпътства

твореца до последния му гъх и не само обгрижва него и ателието му, но и изпълнява неговия завет да сформира музей в София, днес филиал на Софийската градска художествена галерия, както и да гари повече от 90 творби за родния град на автора“, казва още г-р Петров.

„Мазата на тази къща ще променим в галерия. Там някои от моите ученици ще правят изложби. Нищо тук не трябва да прилича на музей. Нали съм жив“, е казал самият Дечко Узунов. Г-р Петров обяснява, че идеята и целият ключ към разгръщането на тази нова експозиция тръгват именно от тази негова реплика. „Стремяхме се нищо тук да не прилича на музейна експозиция, опитахме се да създадем едно малко по-интимно пространство, в което човек да може да приседне, да размисли, да прочете отделни негови мисли, както и госта фактологичен материал, свързан с всяка от творбите, които презентираме. Опитахме се да прилича повече на ателие, на нещо много по-лично, отколкото на стерилно и консервативно музейно пространство“, казва той.

***

Първата временна изложба, с която утре ще бъде открит новият музей „Ахинора“ в Казанлък, ще представи за първи път в страната фрагмент от оцелялата след бомбардировките над София от 1944 година колекция на писателката Анна Каменова и юриста и дипломат проф. Петко Стайнов. Това съобщава на 23 май в интервю за БТА г-р Пламен Петров, директор на Художествената галерия в Казанлък. Изложбата е озаглавена „Оцелелите“, а куратор е г-р Милен Алагенски.

„Анна Каменова е едно наистина изумително явление в българ-

ската култура през 20-те и 30-те години на миналия век, близка на идеите на дружество „Родно изкуство“, без което не можем да си представим българската история на изкуството“, разказва д-р Петров. В него членуват едни от най-ярките имена, които Казанлък е дал на историята на изкуството – Иван Милев, Иван Пенков, Дечко Узунов. През годините Каменова се сдобива с не една или две творби на тези автори, но за съжаление по време на Втората световна война домът на семейството е унищожен и голяма част от творбите са изгубени. В Казанлък за първи път ще бъдат показани заедно седем произведения, които в момента са в частна колекция.

„В тази колекция има две много интересни и важни работи, които са ни непознати и не са показвани, откакто са попаднали в дома на Анна Каменова. Става дума за един ранен живописен портрет, правен от Дечко Узунов, който е напълно непознат до момента дори и за изследователската общност“, отбелязва д-р Петров. Експозицията включва и една малка и по-разпознаваема като Дечко Узунов работа, която обаче също не е показвана пред публика.

* * *

На 13 юни с откриването на голяма юбилейна изложба и на зала „Ателие“ с непоказвани творби, лични вещи и награди в Плевен се честват 90 години от рождението на академик Светлин Русев.

В новата зала са представени портрети на най-близките хора на големия художник – майка му, баща му, съпругата му, на поета Константин Павлов, ескиз на портрет на скулпторката Васка Емануилова. За първи път може да се видят рисунки на академик Дечко Узунов, посветени на Светлин Русев, рисувани спон-

танно по различни поводи и придружени с написани на ръка приятелски посвещения.

* * *

Изложба „Традиция и мистика“ е открита на 31 август в западната зала на Градската художествена галерия в Стара Загора. В експозицията са подбрани образци от колекцията на галерията, които представят двете посоки на интерпретация на българската традиционна култура, характерни за изобразителното изкуство предимно от първата половина на XX век – битовата живопис и тази, която е насочена към сложните пластове на мистичното.

В изложбата са включени 25 живописни творби, 12 рисунки и графики, като сред авторите е и Дечко Узунов.

„Магията на националното и родното често пленява художници от различни поколения, които пресъздават в платна и графика непреходната красота и естетиката, закодирани в него. Те са един неизчерпаем извор на нови идеи, символични образи и послания. Темите са вдъхновени както от ежедневието и обичаите на българите, така и от приказния и песенния фолклор, легендите и поверията“, разказват организаторите.

София, 18 август 1979 г. Среца на художника Дечко Узунов с деца в Националната художествена галерия. Снимка: Емил Иванов

* * *

От 28 ноември до февруари 2024 година в художествената галерия „Дечко Узунов“ е представена обща изложба на съвременната художничка Искра Благоева и Дечко Узунов. Експозицията с куратор Любен Домозетски и е по проект „Пресичане на граници“ от програмата „Срещи отвъд времето“. Тя включва общо шест произведения, маркиращи важни теми в творчеството на двамата автори.

„Макар и решени с различни художествени подходи, в темите и сюжетите, представяни от двамата автори, изпъкват веднага две тематични линии, които се явяват общи за тях. Това са темата за жената в обществото (момата при Дечко Узунов) и темата за собствения образ, за автопортрета. Искра Благоева реши обаче да навлезе дори в повече от приетото, а именно да твори временно в ателието на Дечко Узунов и в определени дни в хода на изложбата да работи, създавайки до края на проекта своя творба, повлияна от срещата с изкуството отвъд времевите граници, от това заочно запознаване с един от класическите български художници“, разказват от художествената галерия „Дечко Узунов“.

Очаквайте през месец март броя на списание ЛИК,
посветен на

ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ

„С Панчо Владигеров се запознах в Мюнхен. Рапсодията „Вардар“ бе вече написана.

Хареса ми – така пълен с енергия и творчески плам, винаги от нещо развълнуван – такъв си остана до края на живота си.

... Той искаше да го рисувам... но за съжаление това негово и мое желание не можа да се осъществи.

Виждам го седнал, открит пред капака на рояла, вдъхновен, с вдигната ръка, готова за октава. Портрет, изграден в гама от черно и бяло до виолетово-червено към синьо.

В хармонично единство на музика и живопис.

Неговият талант, изкуство и нестихващият му труд, музикалното наследство, което той ни остави, ще бъдат пример и ще живеят вечно!“

Дечко Узунов през 1979 година

ЛИК
Литература Изкуство Култура

ИСТИНСКИТЕ НОВИНИ

www.bta.bg

Facebook: БТА/ Bulgarian News Agency

Instagram: @bulgariannewsagency

Twitter: @BTAnewsENG, @BTA_TopNews

LinkedIn: Bulgarian News Agency (BTA)